T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA PAYDAŞLARIN ETKİLERİ

OSMAN NURİ BEDİR
2510160425

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR.ADEM ESEN

İSTANBUL - 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	OSMAN NURİ BEDİR	**Numarası**	:	2510160425
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ	**Danışmanı**	:	PROF. DR. ADEM ESEN
Tez Savunma Tarihi	:	16.07.2018	**Saati**	:	14:00
Tez Başlığı	:	"KAMU YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA PAYDAŞLARIN ETKİLERİ"			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ADEM ESEN		kabul
2- DOÇ. DR. İ. ERTUĞRUL KIZILKAYA		KABUL
3- DR. ÖĞR. ÜY. YAKUP KÖSEOĞLU		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜY. ÖMÜR AYDIN		
2- DR. ÖĞR. ÜY. FAİK TANRIKULU		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

ÖZ

KAMU YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NA PAYDAŞLARIN ETKİLERİ

Osman Nuri BEDİR

Toplumların var olmalarında, halkın birliğinin ve bütünlüğünün oluşmasını sağlayan en temel unsurlardan birisi din kavramı ve bununla bağlantılı olarak da ilgili kurum ve kuruluşlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde din işleri ile alakalı bütün hizmetleri sunan kurum da Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Halkının büyük bir çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de Diyanet İşlerinin toplumsal açıdan oldukça önemlidir. Bugün DİB camilerle sınırlı olan alanlarda hizmetler veren kurum olmaktan çıkarak basın, yayın, televizyon, radyo, internet ortamı ve mobil iletişim uygulamaları bağlamında hizmet verir hale gelmiştir. Bununla birlikte yurtdışında yardım organizasyonları, yurtdışı ibadethane açılışları, hac ve umre organizasyonları ve daha birçok hizmet alanlarında toplumların çok geniş kitlelerini etkileyebilen bir kuruma dönüşmüştür. DİB'in sunmakta olduğu hizmetlerden, İslam dininin paydaşları olan; Müslüman cemaatler, belediyeler,muhtarlar,sendikalar,vakıflar ve dernekler faydalanmaktadır. Bu paydaşlar; İslam dininin ibadet ve ahlak esaslarıyla beraber ibadethane ile ilgili işlerin yürütülmesinde ve dini konularda bilginin doğru şekilde kendilerine ulaşması hususunda Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan hizmet beklemekte ve aynı zamanda destek te olmaktadırlar. Bu çalışmada, DİB'in tarihsel gelişimi, teşkilat yapısı, ayrıca iç ve dış paydaşlar ile mülakatlar yapılarak DİB'in işleyişi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Diyanet İşleri Başkanlığı, İç paydaşlar, Dış paydaşlar, Din, Yerel yönetimler.

ABSTRACT

INFLUENCE OF STAKEHOLDERS ON THE PRESIDENCY OF RELIGIOUS AFFAIRS IN THE CONTEXT OF PUBLIC ADMINISTRATION

Osman Nuri BEDİR

One of the most fundamental elements in the existence of societies in which the unity and integrity of the people are formed is the concept of religion and related institutions and organizations in connection therewith. In this context, the institution that provides all services related to religion in our country is the Presidency of Religious Affairs. A majority of whose population is Muslim in Turkey is very important in social terms of Religious Affairs. Today, DİB departs from the institution that provides services in the areas limited to the DİB mosques, and it has become an institution that can affect a wide range of societies in many fields such as press, publication, TV, radio, internet environment and mobile communication applications, charity organizations abroad, opening of international places of worship, It has become. The services provided by DİB are the stakeholders of Islamic religion; Muslims, sects, sects, communities, foundations and associations benefit. These stakeholders; In the case of Islamic Religion's works of worship and morality and places of worship, and in order to access the information properly in religious matters, the Presidency of Religious Affairs is waiting for services and support at the same time. In this study, the historical development of the Department of Religious Affairs, organizational structure, and interviews with internal and external stakeholders will examine the positive and negative effects of the Directorate of Religious Affairs on the functioning of the Department of Religious Affairs.

Keywords : Department of Religious Affairs, Internal stakeholders, external stakeholders, Religion, Local governments.

ÖNSÖZ

Tezin hazırlanma aşamasında bana her zaman anlayış, hoşgörü ve sabırla yaklaşan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Adem ESEN başta olmak üzere bölümümüzde yer alan değerli hocalarıma, katkılarından ötürü başta müftülerimize, şube müdürlerimize,Diyanet İşleri Başkanlığının diğer çok kıymetli personeline, sendika temsilcilerine ve yerel yöneticilerimize teşekkürlerimi sunarım.

Her şeyin ötesinde, eğitim hayatım da bana güvenen ve beni destekleyen değerli eşime,esin kaynağım olan Fatih PALA beyefendiye, kızlarıma bana her zaman ve her zeminde moral ve motivasyon kaynağı olan oğlum Necati Tayyar BEDİR'e teşekkür ederim.

İstanbul – 2018

Osman Nuri BEDİR

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **x**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xi**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Diyanet Olgusunun Tanımı 5
1.2. Diyanet İşleri'nin Kuruluşundan Günümüze Tarihsel Dönüşümü 7
1.2.1. Cumhuriyet Döneminde Diyanet 8
1.2.2. 1950-1980 Arası Diyanet 10
1.2.3. 1980-2002 Arası Diyanet 13
1.2.4. 2002-2016 Arası Diyanet 14
1.3. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Organizasyon Yapısı 14
1.3.1. Merkez Teşkilatı 14
1.3.1.1. Ana Hizmet Birimleri 15
1.3.1.2. Danışma ve Denetim Birimleri 22
1.3.1.3. Yardımcı Hizmet Birimleri 26
1.3.2. Taşra Teşkilatı 32
1.3.2.1. Müftülükler 32
1.3.2.2. Eğitim Merkezi Müdürlükleri 32
1.3.3. Yurtdışı Teşkilatı 32
1.4. Bir Kamu Hizmeti Olarak Diyanet İşleri Başkanlığı 33
1.4.1. Faaliyetler 38
1.4.1.1. İbadet ve Cami Hizmetleri 38
1.4.1.2. İrşat ve Tebliğ Hizmetleri 39
1.4.1.3. Fetva Hizmetleri 40
1.4.1.4. Eğitim Hizmetleri 40

1.4.1.5. Yayın Hizmetleri 40
1.4.2. Bütçeler 40
1.5. Diyanet İşleri Başkanlığı Paydaşları 49
1.5.1. İç Paydaşlar 50
1.5.1.1. Diyanet İşleri Başkanı 50
1.5.1.2. Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları 51
1.5.1.3. Kurul, Daire ve Birim Başkanları 51
1.5.1.4. Diğer Yöneticiler 51
1.5.1.5. Müftüler 52
1.5.1.6. İmamlar 52
1.5.2. Dış Paydaşlar 52
1.5.2.1. Sendikalar 53
1.5.2.2. Dernek ve Vakıflar 54
1.5.2.3. Beldiye ve Muhatrlıklar 57

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.YÖNTEM 58
2.1.1. Araştırma Modeli 58
2.1.2. Çalışma Grubu 59
2.1.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci 60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. BULGULAR 62
3.1.1. İÇ PAYDAŞLARA İLŞKİN BULGULAR 62
3.1.1.1. Müftüler 62
3.1.1.1.1. Ekonomik Sorunlara İlişkin Sorular 62
3.1.1.1.2. Çalışma Hayatına İlişkin Sorular 67
3.1.1.2. Cami Yöneticileri (İmam-Hatip) 87
3.1.1.2.1. Ekonomik Sorunlara İlişkin Sorular 87
3.1.1.2.2. Çalışma hayatına ilişkin sorular 91
3.1.2. DIŞ PAYDAŞLARA İLİŞKİN BULGULAR (TDV, Vakıflar ve Dernekler) 102

3.1.2.1. Yönetim Ve Hizmet Alanı İle İlgili Sorular 102
3.1.2.2. (Sendikalar) 111
3.1.2.2.1.Çalışma Hayatına İlişkin Sorular 111
3.1.3. DIŞ PAYDAŞLARA İLİŞKİN BULGULAR (Belediyeler ve Muhtarlar) . 118
3.1.3.1. Yönetim Ve Hizmet Alanı İle İlgili Sorular 118
3.1.3.2. Ekonomik Sorunlar İle İlgili Sorular 123
SONUÇ ve ÖNERİLER 128
KAYNAKÇA 140
EKLER 144

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Türkiye'de Cami Sayıları Gelişimi 2006-2015 39
Tablo 1.2: 2016 Yılı Bütçe Harcamaları 44
Tablo 1.3: 2010-2016 Yılları Arası D.İ.B. Harcama Seyri 49
Tablo 1.4: Diyanet İşleri Başkanlığı Sendikaları 54

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Şeması 15
Şekil 1.2: 2017 Devlet Genel Bütçesinin Birimlere göre Dağılımı 42

KISALTMALAR LİSTESİ

AB : Avrupa Birliği

DHS : Din Hizmetleri Sınıfı

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

İH : İmam Hatip

MK : Müezzin Kayyım

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

GİRİŞ

Din insanlık tarihinin hiç kuşkusuz en önemli olgusudur. Türk Dil Kurumu tarafından din; Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren bir kavram olarak nitelendirilmektedir. İnançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen olarak tanımlanan din kavramı, insanların inanışlarını, yaşam tarzlarını, birbiri ile olan ilişkilerini, savaşlarını, barış içinde olmalarını belirlemekte, bunlar için kurallar koyarak dinin üyesi olanlar için belirli kuralları olan bir disiplin sağlamaktadır. Genel olarak din, doğaüstü ve kutsal bir niteliğe sahiptir, değişmez ve teslimiyeti gerektirmektedir. Farklı dinler; içerikleri, kuralları ve işleyişleri ile ilgili olarak değişiklikler ve çeşitlilikler gösterebilmektedir. Bununla birlikte aynı din mensupları arasında bile farklı inanış ve uygulamalar ortaya çıkabilmektedir (Kaydu, 1997: 201).

Gerek bireysel ve gerekse sosyal hayatın vazgeçilmez bir unsuru olan dinle ilgili işlerin sürdürülmesinde toplumda kurumsal bir yapıya ihtiyaç duyulduğu açıktır. Din mensupları bu kurumsal yapı sayesinde bilgi ve uygulamaya yönelik ihtiyaçlarını karşılamayı bir hizmet olarak beklemektedir. Din hizmetlerinin sunulması her ülke ve toplumun gelenek ve kültüründen gelen özelliklere göre şekil almaktadır. Ülkemizde din hizmetleri geçmişten bugüne sürekli bir amme hizmeti olarak görülmüştür.

Osmanlı devletinde yaşayan nüfusun büyük çoğunluğunun Müslüman olması nedeni ile İslami kurallar çerçevesinde çalışan ve aynı zamanda devlet görevlisi olan Şeyhülislam tarafından dini hayata dair işler de idare edilmekteydi. Şeyhülislamlar tüm yaşamları boyunca bu görevi sürdürmekle görevliydiler. Ancak devlet içerisindeki konumlarında zaman zaman değişiklikler olmuştur. Daimi olarak Divan üyesi olarak kabul edildikleri zamanlar olmakla birlikte devletin son dönemlerinde kabine sistemiyle birlikte Şer'iye ve Evkaf Nazırı adıyla kabine üyeleri arasında sayılarak görev süresi üyesi bulunduğu hükümetin süresine bağlı hale gelmiştir.

Osmanlı döneminde Şeyhülislamlık tarafından ifa edilen cami ve buna bağlı olarak din hizmetleri Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kurumsal bir hüviyete dönüşerek Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuş ve 3 Mart 1924 tarih ve 429 sayılı Kanun ile birlikte görev tanımı İslam dininin itikat ve ibadet alanıyla ilgili işleri yürütmek ve dini kurumları idare etmek şeklinde tanımlanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilat yapısı ile ilgili yasal düzenlemeler Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleştirilmiş olmakla birlikte ilk defa 1961 Anayasası içerisinde Anayasal bir kurum olarak kabul edilmiştir. Anayasa hükümleri içerisinde kurumun yetki ve görev tanımlamaları özel bir kanunla belirlenmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili 1982 Anayasasında köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu anayasa içerisinde Başkanlıkla ilgili olarak; "laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir" hükmü yer almıştır. Bu hükümle Diyanet İşleri Başkanlığının görev ve yetki sınırlılıkları yeniden belirlenerek uyulması gereken zorunlu kıstaslar net olarak anayasa hükmü ile ifade edilmiştir.

Günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığı artık sadece cami içi din hizmetlerinin gerçekleştirildiği bir kurum olmaktan çıkmıştır. DİB, yayıncılıktan, radyo ve televizyonculuk faaliyetine, web tabanlı bilgilendirmeden, mobil iletişim araçlarındaki uygulamalara, hatta yurtdışı yardım organizasyonlarından, yurtdışı ibadethane açılışlarına, hac ve umre organizasyonlarına ve eğitime kadar yurtiçi ve yurtdışı cami dışı hizmetlerin gerçekleştirildiği ve toplumun çok geniş bir kısmını etkileyen bir kurum haline dönüşmüştür.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 633 sayılı Kanun'da kurumun görevi; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek" olduğu belirtilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı kendisine tanımlanan bu görevi Anayasal çerçeve olan laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve

düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek yerine getirecektir.

Bir toplumun var olabilmesindeki en önemli unsurlardan birisi de din ve ilgili kurumlardır. Bu bağlamda Türk toplumunun büyük bir çoğunluğunun Müslüman olması Diyanet İşleri Başkanlığı'nın toplum adına çok önemli ve hassas bir fonksiyonu beraberinde getirmektedir.

Başkanlık, Türk toplumunun toplum olarak kalabilmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi adına faaliyetlerini sürdüren önemli bir kurumdur.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın vermiş olduğu hizmetlerden, İslam dininin paydaşları olan; Müslüman cemaatler, vakıflar,sendikalar,muhtarlıklar,belediyeler ve dernekler yararlanmaktadır. Bu paydaşlar; İslam Dininin ibadet ve ahlak esasları ile ibadethane ile ilgili işlerin yürütülmesinde ve dini konularda bilginin doğru şekilde kendisine ulaşması hususlarında Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan hizmet beklemektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın organizasyonel başarısı yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkinin etkinliği ile doğrudan ilişkilidir. Yöneten ve yönetilen arasındaki ilişki dış etkenlerden ve dış paydaşlardan olumsuz şekilde etkilenirse, organizasyon içerisindeki emir komuta yapılanması, iletişim, uyum, takım olma ve eş güdüm ciddi şekilde bozulacaktır. Bu nedenle dış etkenlerin ve dış paydaşların DİB'deki yöneten ve yönetilen ilişkisini nasıl etkilediği ve etki derecesinin ölçülmesi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu olumsuz etkiler için düzeltici adımlar atmasını için yol gösterecek ve Başkanlığın orta ve uzun vadede başarısına ve performansına olumlu katkıda bulunacaktır (Özay, 1986:28).

Bu çalışmanın amacı toplumun İslam dini ile ilgili alanda bilgilendirme ve dini hizmetlerin işleyişini yürütmekle görevli anayasal kurum olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın teşkilat yapısı üzerinde etkili olan iç ve dış paydaşların oluşturdukları olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymaktır.Paydaşlerın etkileri konusu "fırsat" ve

“tehdit” kuramları çerçevesinde ele alınmıştır ve Başta İstanbul olmak üzere ülkenin farklı bölgelerinde faaliyette bulunan kırkbeş kişi ile birebir mülakat yapılarak sosyoekonomik açıdan iç ve dış paydaşların DİB’na ne derece ve ne yönde etki ettikleri elde edilen sonuçlar ışığında saptamaya çalışılmıştır. Çalışmada, mülakatlar sonucunda elde edilen bulgulara göre iç ve dış paydaşların Diyanet İşleri Başkanlığı’nın iş ve işleyişi ile teşkilat yapısı üzerindeki olumlu, olumsuz etkileri belirlenerek bu doğrultuda öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın problem cümlesi; yöneten-yönetilen ilişkisi içerisinde iç ve dış paydaşların meydana getirdiği etkinin derecesine ilişkin katılımcı görüşleri nelerdir?

Çalışmanın, birinci bölümde din olgusu, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın tarihsel gelişimi, teşkilat yapısı ile en temel görev ve sorumlulukları ele alınmaktadır. Ayrıca bu bölümde Diyanet İşleri Başkanlığı’nın iç ve dış paydaşları konusun da açıklık getirilmeye çalışılmaktadır. Çalışmanın, ikinci bölümünde DİB’in topluma sağlıklı ve verimli bir din hizmeti sunabilmesi iç ve dış paydaşlar ile ilişkileri mülakatlar yardımıyla bütün yönleriyle ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde çalışmanın yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Sonuç bölümü olan beşinci bölümde ise anketlerin sonuçları değerlendirilerek iç ve dış paydaşların oluşturdukları olumlu ve olumsuz etkileri belirlenerek bu doğrultuda öneriler sunulması hedeflenmiştir. Türkiye’nin büyük çoğunluğunun Müslüman halkın yaşamakta olduğu bir ülke olmasından ve din hizmetlerinin etki alanının ve kapsamının son derece geniş olması nedeniyle incelenmeye değer bir konu olarak görülmüştür.

Bu çalışmada yöneten-yönetilen ilişkisi içerisinde iç ve dış paydaşların meydana getirdiği etkinin derecesi muhataplarla yapılacak mülakatlar ve sorulacak sorularla ortaya konulmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Diyanet Olgusunun Tanımı

Diyanet ve din kavramlarının tanımlamalarında eş değerli olarak kullanılmaktadırlar. Din ile diyanetin birbirinden ayrıldığı nokta ise dinin bir inanç olması diyanetin de bu inancın gereklerini toplumda sağlayan bir kurum olmasıdır (**www.TDK.com**, 2017).

Din kavramının tanımlamalarına bakıldığında tümünde ortak olan öğelere bakıldığında; dinin insanlara bir yaşam şekli sunan, insanları belli bir dünya görüşü içinde bir araya getiren bir kurum olarak ifade edildiği görülmektedir. Genel olarak bakıldığında din doğaüstüdür, mukaddestir ve dogmatiktir. Din mensupları için gönülden bağlanmayı ve teslimiyeti gerektirmektedir(Taylor,2007:31-35).

Tarih boyunca bireylerin ve bireylerin oluşturdukları toplumların düşünce yapılarındaki değişiklikler ve ilerlemeler, farklı bakış açıları meydana getirmiş ve din olgusunun zaman içerisinde anlamını değiştirmiştir. Ancak dünya üzerindeki tüm dinlerde mevcut olan yüce varlık (Tanrı) kavramı, inanç sistematiği ve ibadet kuralları bu dinlerde ortak bir öze sahip olma durumunu meydana getirmektedir. Bu ortak öz farklı bakış açılarına ve içeriklere sahip dinler için ortak bir tanımlamanın yapılabilmesini mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede din, bir yüce varlığa (Tanrıya) özgülenmiş inanışlar bütününden oluşan ve içerisinde farklı düzenlemelere ve kurallara yer veren bir inanç sistemi olarak tanımlanabilir(Gözaydın, 2009:14).

Bu tanım içerisinde yüce varlık (Tanrı) bütün dinlerin odak noktasını oluşturmaktadır. Çok tanrılı dinlerde yüce varlık olan Tanrı birden fazladır ve farklı şeyleri temsil etmektedir. Mesela savaş, barış, aşk kavramları farklı yüce varlıklar tarafından çok tanrılı dinlerde temsil edilmiştir ve bunlara inanma ve tapınma şekilleri farklılık taşımıştır. Ancak tek tanrılı (Kitabi) dinlerde ise tek yaratıcı vardır

ve çok tanrılı dinlerdeki tüm tanrıların temsil ettiği kavramlar tek yaratıcıda birleşmiştir.

İnanç, din kavramının özünü oluşturmaktadır. Bu nedenle de inancın olmadığı bir din ve mensuplarının bu dine bağlılığı söz konusu olamaz. Bu nedenle inanç kavramı hem dinler için hem de o dinlere bağlı olanların temel varlık koşuludur. Bir dinde inanç asla tartışma konusu olmamakla birlikte, bunun doğru ya da yanlışlığı da hem araştırılmaz hem de yargılanarak bir değerlendirme yapılamaz.

Din, kuralları olan bir inanç sistemini temsil etmektedir. İster Tek Tanrılı (Kitabi) ister çok tanrılı olsun yeryüzündeki mevcut tüm dinler arasında insan yaşamının bireysel ya da toplumsal alanlarını düzenlemeyen ve kurallar koymayan bir tanesi asla var olmamıştır (Gözaydın, 2009:15).

Yukarıda bahsedilen bu kurallar ilk olarak insanın tanrıya karşı olan yükümlülüklerini bir başka deyişle ibadetini düzenleyen kurallardır. Dinlerin hiçbirinde o din mensuplarına istedikleri şekilde ibadet etme serbestliği tanınmamıştır.

İbadet kuralları da inanç kuralları gibi o din içerisinde tartışma konusu yapılabilecek alanlar değildir.

Din içerisindeki kurallar sadece o dine mensupların ibadetlerini düzenlemez aynı zamanda o bireylerin ahlak, hukuk, toplumla ilişkiler gibi birçok bireysel ve sosyal alanda davranışları da düzenler ve belirli bir disiplin meydana getirir. Çünkü din kavramı insanın dünyadaki yaşamını anlamlandırır ve onu daha iyiye doğru götürmek için yol gösterir (Tümer, 2012:312-320).

1.2. Diyanet İşleri'nin Kuruluşundan Günümüze Tarihsel Dönüşümü

Osmanlı Devletinde din, hem toplumun hem de devlet örgütlenmesinde ve işleyişinde en önemli ve en etkili unsurlardan birisidir. Osmanlıda din ile ilgili tüm işler, başında şeyhülislamın başında bulunduğu bir makam tarafından yürütülmekteydi. Bu kurumun günümüzdeki Diyanet İşleri Başkanlığı'na göre çok daha geniş ve etkin bir görev ve yetki tanımlaması bulunmaktaydı.

İnsanların günlük yaşamında, dini uygulamalara ve dini yaşamlara ilişkin fetva veren bir kurumdu. Bununla birlikte devletin yönetimi ile ilgili olarak düzenlemeler ve kanunlar şeyhülislamlar onaylamadan gerçekleşmemekteydi. Şeyhülislamlık kurumu toplum yaşamı ve devlet işlerinin yanı sıra eğitim ve öğretimden de sorumlu bir kurumdu. Osmanlı Devletinde Şeyhülislamlık devletin ve toplumun en temel kurumlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı devletindeki tek bir Şeyhülislamlık kurumu, günümüzdeki Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Yüksek Öğretim Kurumunun yetki ve görevlerinin tümünü bünyesinde barındırmaktaydı.(Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2009: 116).

Tanzimat'ın ilanı ile birlikte Şeyhülislamlık kurumu, giderek önemini yitirmeye başlamış bunun neticesinde de görev ve sorunluluklarında azalma olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, önceki dönemde şeyhülislamlığa bağlı ilmiye sınıfının görevleri arasında yer alan yargı, eğitim öğretim çalışmaları ve vakıflarla ilgili olan hizmet kalemlerinin büyük bölümü Adliye ve Maarif ve Evkaf nezaretleri sorumluluğuna verilmiştir. Böylelikle Şeyhülislamlığın fonksiyonları fetva işleri, medreselerdeki öğretim faaliyetleri ve şer'iyye mahkemeleriyle sınırlandırılmıştır.

İttihat ve Terakki döneminde 12 Mart 1917 tarihinde yayınlanan bir kanunla bütün şer'i mahkemeler ile bu mahkemelere bağlı kuruluşlar Adliye Nezareti'ne bağlanmıştır. 3 Mayıs 1920 tarihinde yapılan düzenleme ile yeniden Şeyhülislam'a bağlanmıştır. Bu kanuni düzenlemenin, Büyük Millet Meclisi hükümeti idaresinin

altında olan bölgelerde geçerliliği olmamıştır. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin son döneminde bahsedildiği üzere dini işleyiş ve bu konudaki hizmetler, Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti'nce sürdürülmüştür (İslam Ansiklopedisi – Türkiye Diyanet Vakfı Cilt 9 :ss 455-460).

1.2.1. Cumhuriyet Döneminde Diyanet

3 Mart 1924 tarihinde 429 sayılı kanun yayınlanarak Şer'iyye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiyye Vekaletleri kaldırılmıştır. Bu kurumların yerine Diyanet İşleri Reisliği ve Evkaf Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kanunla Şer'iyye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiyye Vekaletinin yetki ve görevlerinde de değişiklikler yapılmıştır. Muamelatla ilgili dini hükümlerin resmi uygulamadan kaldırılarak yasama ve yürütme yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun oluşturacağı hükümete ait olacağı hükmü getirilmiştir. Kanuna göre İslam dininin muamelata ilişkin hukuk kurallarının dışında kalan tüm işleyiş Diyanet İşleri Reisliği ve vakıfların yönetilmesi ise Evkaf Umum Müdürlüğü sorumluluğuna verilmiştir. Bu kanunla daha önceki dönemde Şeyhülislamlık kurumuna bağlı olan mektep ve medreseler Tevhidi Tedrisat Kanunu ile Maarif Vekaleti'ne bağlanmıştır (İslam Ansiklopedisi – Diyanet İşleri Başkanlığı Cilt 9 :ss 455-460).

429 sayılı kanun içerisindeki hükümlerde başkanlığın teşkilat yapısı tam olarak belirlenmemiştir. Teşkilat yapısının ayrı bir nizamname ile düzenleneceği ifade edilmiştir. Kanun içerisindeki en net hükümler atamalar ve bağlı olduğu vekalete ilişkin unsurlar olarak görülmektedir. Ülke sınırları içerisinde bütün cami, mescid, tekke ve zaviyelerin idaresi ve burada görev yapan yetkililerin tayin ve azline ilişkin Diyanet İşleri Reisi'nin yetkili olduğu belirtilmiştir(Kara, 2010: 70).

Osmanlı Devleti'nin son döneminden itibaren başlayan dini idare teşkilatının görev ve yetkilerindeki azalma ve kurumun etkinliğini yitirmesi giderek artan bir hızla gerçekleşmişti. 30 Kasım 1925 tarihinde yayınlanan 677 sayılı Tekke ve Zaviyeler ile Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanunun çerçevesinde tekke ve zaviyelerin kapatılması neticesinde, bu

kurumlardaki idare yetki ve görevleri, şeyhler ve diğer hizmetlerle ilgili yetkilerin tümü ortadan kaldırılmıştır.

8 Haziran 1931 tarihinde yayınlanan 1827 sayılı Evkaf Umum Müdürlüğü'nün bütçe kanunu hükümlerinde cami ve mescitlerin yönetiminin, imam, hatip, müezzin, kayyım ve diğer hizmetlilerin atanmasına, nakil işlemlerine, emekliliklerine ilişkin hükümlerin tümünün Vakıflar Umum Müdürlüğü'ne devredileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda Başkanlık sadece genel müdürlükle koordineli olarak cami hizmetlerinin dini yönünü takip ve yetkili olarak belirtilmiştir (Yavuzer, 2005: 7).

Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili hükümleri, 1965 tarihli 633 sayılı kanuna kadar yürürlükte kalan 429 sayılı kanunda, bu kuruluşun teşkilât yapısı ve kadroları gösterilmediği gibi 4. maddede, teşkilâtın görev ve çalışmalarını düzenlemek üzere hazırlanacağı belirtilen nizamnâme de çıkarılmadı. Böylece Başkanlık, uzun yıllar bütçe ve barem kanunlarında gösterilen kadro ve idarî yapıya göre hizmetlerini yürütmeye çalıştı. 1924-1926 yıllarına ait bütçe kanunlarının Diyanet İşleri Reisliği bölümünde merkez teşkilâtı, reis, hey'et-i müşâvere ve me'mûrîn-i merkeziyye; taşra (idâre-i vilâyât) teşkilâtı ise müftü, müftü müsevvidi, dersiâm, müstehikkın-i ricâl-i ilmiyye, vâiz, hademe gibi unvanlar maaş yekünü olarak gösterilmiş, kadro dereceleri ve sayıları belirtilmemiştir(Diyanet Ansiklopedisi – TDV. Cilt 9 : ss 455-460).

Başkanlığın idarî yapısı ve kadroların unvan, adet ve maaş miktarları 1927 yılından itibaren bütçe kanunlarında yer almaya başlamıştır. 30 Mayıs 1929 tarih ve 1452 sayılı Devlet Memurları Maaşâtının Tevhid ve Teâdülüne Dair Kanun'a ekli cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvel, 1935 yılında çıkarılan 2800 sayılı kanuna kadar başkanlığın teşkilat yapısının kanuni göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Başkanlığın merkez teşkilâtı bünyesinde dört müdürlük bulunmaktaydı.Bu müdürlükler; Müşavere ve Tedkîk-i Mesâhif heyetleri dışında Müessesât-ı Dîniyye,

Me'mûrîn ve Sicil (1929'dan itibaren Zat İşleri), Levâzım, Tahrîrat ve Evrak olarak isimlendirilmiştir.

Bu müdürlüklerden Müşavere ve Tedkîk-i Mesâhif heyetleri 1931 yılı Haziran ayından sonrabütün birimleri ile birlikte Vakıflar Umum Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Taşra teşkilâtı müftülüklerden oluşmuştur. Her il ve ilçede dini işler müftülükler aracılığı ile sürdürülmekteydi(İslam Ansiklopedisi – Türkiye Diyanet Vakfı Cilt 9 :ss 455-460).

14 Haziran 1935 tarih ve 2800 sayılı kanun ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, yetki ve görev tanımlamalarının yanı sıra teşkilat yapısı da kanunla belirlenmiştir.

Bu yasa ile belirlenen teşkilât yapısında; kadro şekilleri, merkez ve taşra görevlilerinin nitelikleri ve tayin usulleri detaylı bir şekilde hükme bağlanmıştır. Başkanlığın görevleri ise kanunun 2. maddesi gereğince düzenlenen ve 11 Kasım 1937 tarih ve 7647 sayılı kararnâme ile yürürlüğe konan Diyanet İşleri Reisliği Teşkilâtının Vazifelerini Gösterir Nizamnâme ile belirlenmiştir (Kara, 2010: 81). Bu nizamname ile her il ve ilçede müftü bulunması ve bu kişilerin seçilmesi konusu hükme bağlanmıştır. Bu yeni düzenleme ile başkanlığın idari yapısında bir değişiklik yapılmamıştır. Merkez ve taşra teşkilatlarındaki kadro sayısı belirlenmiştir. Buna göre merkez teşkilâtında yirmi dokuz, taşra teşkilâtında 451 olmak üzere toplam kadro sayısı 480'e ulaşmıştır. Müşavere Heyeti'nin üye sayısı ise sekizden beşe indirildi. 5 Temmuz 1939 tarih ve 3665 sayılı kanunla ilk defa bir başkan yardımcılığı kadrosu oluşturulmuştur (www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 09.07.2017).

1.2.2. 1950-1980 Arası Diyanet

2. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye tek partili dönemden çok partili siyasi yaşama geçmiştir. Böylelikle Türk toplumu, din ile isteklerini hükümete, siyasi partilere milletvekillerine daha rahat dile getirme olanağı bulmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti, 1949 yılına kadar din ile ilgili kurumlara karşı takip ettiği

olumsuz tavrını ve politikalarını değiştirerek İmam Hatip kursları ve İlahiyat Fakültesi'nin açılmasına izin vermiştir. Aynı zamanda 1950 genel seçimlerinden hemen önce 5634 sayılı kanun çıkarılarak Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili tüm düzenlemeler yeniden yapılmıştır. Bu düzenleme ile merkez teşkilâtındaki bazı birimlerin adları değiştirilmiş, bazı yeni birimler (Hayrat Hademesi ve Yayın müdürlükleri) kurulmuş, ilk defa gezici vaizlik ihdas edilerek bütün vaizler maaşlı kadroya geçirilmiştir(İslam Ansiklopedisi – Türkiye Diyanet Vakfı. Cilt 9 : ss 455-460).

Daha önceki dönemde 1931 yılında Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün yönetimine verilmiş olan camiler ve cami görevlileriyle ilgili tüm yetkiler Diyanet İşleri Başkanlığı'na devredilmiştir. Bu değişiklik ile 4503 Hayrat Hademesi başkanlık bünyesine alınmıştır. Ayrıca köy ve kasabalarda kadrosuz olarak imamlık yapma işi de başkanlık ve müftülüklerin yazılı iznine bağlanmıştır. Bu düzenlemeler ile merkez ve taşra teşkilâtlarının kadro ihtiyaçları yeniden tespit edilmiştir. Merkez teşkilatına elli iki, taşra teşkilâtına da 889 olmak üzere toplam 941 kadro tahsis edilmiştir. Bu gelişmeler ışığında 2 Temmuz 1951 tarihinde çıkarılan 5806 sayılı kanunla da dinî yayın işinde kullanılmak üzere Dinî Yayınlar Döner Sermayesi kurulmuştur (Kenar, 2011: 6).

1961 anayasası içerisinde Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili hükümler değiştirilmemiştir. 22 Haziran 1965 tarih, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Diyanet İşleri Başkanlığının teşkilat yapısı, görev ve sorumlulukları yeni düzenlemelerle birlikte tek bir metinde toplanmıştır. Böylelikle Başkanlığın mevzuatı ve teşkilat yapısı geliştirilerek günün şartlarına uygun hale getirilmiştir (Şimşir, 2007: 86).

Bu kanunda Başkanlık bünyesindeki kadrolara alımlarda nitelik ve tahsil şartı getirilmiştir. Bunun dışında Müşavere ve Dinî Eserleri İnceleme Kurulu yerine başkanlığın en yüksek karar ve danışma organı olarak üyeleri seçimle belirlenip bakanlar kurulu kararıyla tayin edilen Din İşleri Yüksek Kurulu'nun oluşturulması hükmedilmiştir. Ayrıca Teftiş Kurulu, Hukuk Müşavirliği, Dinî Hizmetler ve Din

Görevlilerini Olgunlaştırma Dairesi, Personel Dairesi, Donatım Müdürlüğü'nün kurulması kanunda yer almaktadır. Bucak ve köy camileri için ihtiyaç karşılanıncaya kadar her yıl 2000 imam-hatip kadrosu verilmesi de kanun içerisinde yer alan önemli hükümlerden birisidir. Kanuna bağlı cetvellerde başkanlığın kadroları yeniden tesbit edilerek merkez teşkilâtına 203, taşra teşkilâtına 19.490 olmak üzere toplam 19.693 kadro tahsis edilmiş; bütçe kanunlarına ekli D ve S cetvellerinde yer alan 12.283 adet kadro ile başkanlığın bu tarihteki kadro sayısı 31.976'ya ulaşmıştır (Şimşir, 2007: 88).

1971 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Araştırma Plan ve Program Bütçe Başmüşavirliği ve Dinî Hizmetler ve Din Görevlilerini Olgunlaştırma Dairesi bünyesinde Dış Hizmetler Müdürlüğü kurulmuştur. 1976 yılında Hac İşleri Müdürlüğü kurulmuştur. 1978 yılında ise Araştırma Plan ve Program Bütçe Başmüşavirliği, Araştırma ve Planlama Dairesi'ne dönüştürülmüştür. Aynı yıl yapılan bir başka düzenleme ile Dinî Hizmetler ve Din Görevlilerini Olgunlaştırma Dairesi, Din Hizmetleri Dairesi ve Olgunlaştırma Dairesi adıyla ikiye ayrılmıştır.1978 yılında Koordinasyon ve Değerlendirme Dairesi ile Yurtdışı Din Hizmetleri Müşavirliği yeni bir birim olarak kurulmuştur. Böylelikle Bakanlığın yurt dışı teşkilâtı da kurulmuştur (İslam Ansiklopedisi – Türkiye Diyanet Vakfı.Cilt 9 : ss 455-460).

Başkanlığın ilk eğitim merkezi Bolu'da açılmış (1973), bunu sırasıyla Ankara, İstanbul (Haseki), Elazığ (Harput), Antalya, Kastamonu, Manisa, Konya ve Bolu (Akçakoca) eğitim merkezleri takip etmiştir. Bunlardan İstanbul ve Konya eğitim merkezlerinde lisans üstü seviyesinde öğrenim görme imkânı sağlanmıştır (İslam Ansiklopedisi – Türkiye Diyanet Vakfı. Cilt 9 :ss 455-460).

1978 yılında Başkanlık ilk kez hac organizasyonu yapmıştır. Bu organizasyondan başarı ile çıkılması nedeni ile 1979 yılında Hac Dairesi kurularak bakanlar kurulu kararı ile hac hac organizasyonu ile ilgili tüm yürütme yetki ve görevi Diyanet İşleri Başkanlığı'na verilmiştir. 1989 yılından sonra ise bazı seyahat

acentelerine de belli bir oranda hacı götürme yetkisi tanınmıştır (www.diyanet.gov.tr, 09.08.2017).

1965 tarihli 633 sayılı kanun, 1982 ve 2088 sayılı kanunlarla iki defa değiştirilmiştir. Bunlardan 24 Mart 1977 tarih ve 2088 sayılı kanunla, yeter sayıda İmam-Hatip Lisesi mezunu tâlip bulunmadığı için vekâleten göreve alınan yaklaşık 12.000 ilkokul mezunu imam-hatip asalete geçirilmiş, böylece 633 sayılı kanunun öngördüğü nitelik prensibi zedelenmiştir.

26 Nisan 1976 tarih ve 1982 sayılı kanunla yurt dışı teşkilâtı kurulması, hac işlerinin düzenlenmesi, il disiplin kurullarının teşkili, din hizmetleri sınıfının da diğer memurlar gibi Me'mûrînMuhâkemâtı Hakkında Kanun hükümlerine tâbi olması gibi önemli yenilikler getirilmiştir. Ancak bu kanunun Anayasa Mahkemesi'nin 18 Aralık 1979 tarih ve E: 79/25-K: 79/46 sayılı kararıyla usul yönünden iptal edilmesiyle bir kanun boşluğu meydana gelmiştir(www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi:09.09. 2017).

1.2.3. 1980-2002 Arası Diyanet İşleri Başkanlığı

1982 Anayasası, Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili yasal düzenlemeleri muhafaza etmiştir. Bununla birlikte özel kanunda verilen görevleri Başkanlığın; laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek yerine getireceği hükmü yer almaktadır (madde. 136).

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın günümüzdeki teşkilat yapısı, görev ve yetki tanımlaması 1984 tarih 190 sayılı kanun hükmündeki kararname eki ile kadro yapısı 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre düzenlenmiştir.

1.2.4. 2002-2016 Arası Diyanet

2002-2016 yılları arasında Başkanlığın örgüt yapısında köklü değişiklikler yapılmamıştır. Bununla birlikte Başkanlık kendi yetki ve görevlerini çağın gereklerini ön plana çıkararak uygulamaya, yerine getirmeye başlamıştır. Son derece profesyonel birşekilde yurt içinde ve dışında hizmet vermeye başlamışdır. Başkanlık kendisine ait bir radyo ve televizyon kanalı kurmuştur. Böylelikle küresel dünyanın gerisinde kalmadan çağdaş koşullarda hizmet veren bir kuruma dönüşmüştür(Akgündüz, 2008: 15).

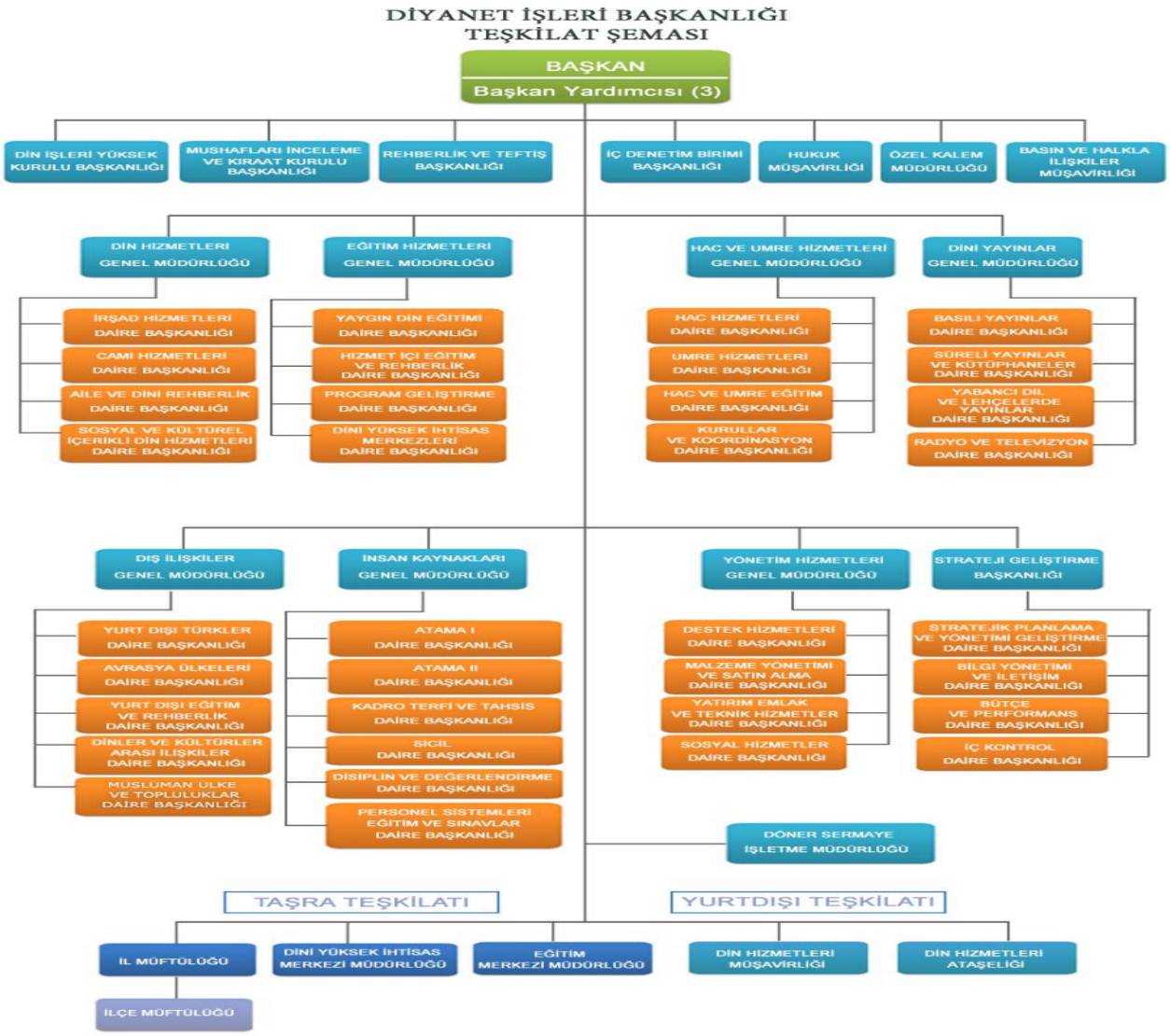
1.3. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Organizasyon Yapısı

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın organizasyon yapısı Merkez, Taşra ve Yurtdışı teşkilatları olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır (Akgündüz, 2008: 18).

1.3.1. Merkez Teşkilatı

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın merkez teşkilatı üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 2017):

- Ana Hizmet Birimleri
- Danışma ve Denetim Birimleri
- Yardımcı Hizmet Birimleri

Şekil 1.1: Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: (www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 2017)

1.3.1.1. Ana Hizmet Birimleri

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı:

Bu birimin en önemli görevi İslam dininin temel kaynaklarını, metodolojisini, tarihi deneyimleri ve günlük yaşamdaki ihtiyaç ve beklentileri dikkate alarak dini konularda kararlar verip konu ile ilgili görüş bildirmektedir. Bu birim yurtçinde ve yurtdışında İslam dini ile ilgili farklı yorumlar ve içerikleri olan yayınları, söylemleri

inceleyerek takip etmektedir. Bu bağlamda telif, inceleme, tercüme ve araştırmalar yapmaktadırlar. Yaptıkları çalışmalarda gerekli görülen noktalarda dış hizmet alımları da yapılabilmektedir(www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 2017).

Din İşleri Yüksek Kurulu'nun görevleri 633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 5 Md içerisinde şu şekilde sıralanmıştır:

- İslam dininin temel bilgi kaynaklarını ve metodolojisini, tarihî tecrübesini ve güncel talep ve ihtiyaçları dikkate alarak dinî konularda karar vermek, görüş bildirmek ve dinî soruları cevaplandırmak,
- Dinî konularda telif, tercüme, inceleme ve araştırmalar yapmak, yaptırmak, ihtiyaç duyduğu konularda inceleme ve araştırma grupları oluşturmak, bu hususta yurt içi veya yurt dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanmak, gerektiğinde bu alanlarda hizmet satın almak ve sonuçlarını Başkanlığa sunmak,
- Yurt içinde ve yurt dışında İslam dinine mensup farklı dinî yorum çevrelerini, dinî-sosyal teşekkülleri ve geleneksel dinî-kültürel oluşumları incelemek, değerlendirmek, bu konularda ilmî ve istişari toplantılar, konferanslar düzenlemek ve çalışmalar yapmak,
- Yurt içinde ve yurt dışında İslam dini ile ilgili gelişmeleri, dinî, ilmî faaliyetleri, neşriyatı ve dinî propaganda mahiyetindeki çalışmaları takip etmek, bunları değerlendirmek ve sonucu Başkanlığa sunmak,
- Başkanlıkça incelenmek üzere havale edilen basılı, sesli ve görüntülü eserleri dini bakımdan inceleyerek yayınlanıp yayınlanamayacağına karar vermek,
- Özel kişi veya kuruluşlarca incelenmesi talep edilen dinî yayınları bedeli karşılığında incelemek ve mütalaa vermek,
- Din Şûrası düzenlenmesi ile ilgili çalışmaları yürütmek,
- Başkan tarafından verilen diğer konularda çalışma yapmak ve görüş bildirmek

Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu:

Bu kurulda, Mushafların, cüzlerin, meal içeren Mushafların ve Kur'an-ı Kerim metinlerinin ve sesli yayınların yanlışlık olmadan, eksiksiz olarak basımının ve dağıtımının sağlanması için çalışmalar yapan bir kurumdur. Bu çalışma sonunda eserlerin hatasız ve tam olduğuna karar vererek basımı için onay veren bir kurumdur.

633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 6. Md: Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu'nun görevleri yasal olarak tanımlanmıştır. Bu görevler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Mushafların, cüzlerin, mealli mushafların ve Kur'an-ı Kerim metinlerinin hatasız ve eksiksiz basım ve yayımını sağlamak üzere kontrol ettikten sonra mühürlemek veya onaylamak,
- Hatalı ve noksan olarak basılan veya yayımlanan mushaf ve cüzler ile sesli veya görüntülü Kur'an-ı Kerim yayınlarını tespit etmek,
- Kıraat ilmi ile ilgili çalışmalar yapmak ve arşiv oluşturmak

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü:

Bu birim Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en temel görev ve sorumluluğunu yerine getiren bir birimdir. Toplumun din ile ilgili bilgilendirme, dini işleyişi yürütmekle görevli birimdir. Tüm dini işleyiş içerisinde cami ve mescitleri ibadete açmakta, ibadet ve irşat hizmetlerini sürdürmekte, cami ve mescit dışındaki yerlerde panel, konferans ve buna benzer dini toplantılar düzenleme işleri yer almaktadır.

Toplumun bilgilendirilmesi için radyo televizyon programları hazırlanması, diğer iletişim araçları, basın yayın kuruluşları kullanılarak çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte birim; ceza infaz kurumları, ıslah evleri, huzur evleri gibi yerlerde de dini öğüt ve aydın çalışmalarını sürdürmektedir.

633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 7. Maddesinde Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü görevleri yasal olarak tanımlanmıştır.Bu tanımlanan görevler şu şekilde sıralanmaktadır:

Aşağıda yasal olarak tanımlanmış olan görevler yer almaktadır;

- Cami ve mescitleri ibadete açmak, yönetmek, ibadet ve irşat hizmetlerini yürütmek,
- Cami ve mescit dışındaki yerlerde panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri dinî programlar ile ilmî toplantılar düzenlemek,
- Ceza infaz kurumu ve tutukevleri, çocuk ıslahevi, huzurevi, sağlık kuruluşları ve benzeri yerlerde bulunan vatandaşlara irşat hizmetleri götürmek,
- Radyo ve televizyon kurumları ile diğer yayın kuruluşları vasıtasıyla toplumu din konusunda aydınlatmak,
- Dinî gün ve gecelerde programlar düzenlemek,
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak namaz vakitleri ile dinî gün ve geceleri tespit ve ilan etmek, bunun için gerekli çalışmaları yürütmek,
- Aile, kadın, gençlik ve toplumun diğer kesimlerine yönelik dinî konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak,
- Kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak,
- İhtiyaç duyulan yerlere okuma salonları açmak ve bunlarla ilgili işleri yürütmek,
- İslam dinine mensup farklı dinî yorum çevreleri, dinî-sosyal teşekküller ve geleneksel dinî-kültürel oluşumlarla ilgili çalışmalar yapmak.

Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü:

Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Başkanlığın eğitim işlerini organize eden ve yürüten birimdir. Görevleri içerisinde Kur'an kursları ve dini eğitim ile ilgili merkezlerin hizmete girmesi, kontrolü ve sürekliliğinin sağlanması yer almaktadır. Başkanlığın kendi personeline, hizmet performansının arttırılması ve personelim mesleki yeterliliklerinin arttırılması amacı ile bir yıllık eğitim programının hazırlanması ve programın uygulanması da bu birim tarafından gerçekleştirilmektedir.

633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 7 Maddesi içerisinde tanımlanan Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü görevlerişunlardır:

- Kur'an-ı Kerim okumak, anlamını öğrenmek, hafızlık yapmak, din eğitimi almak isteyenler için kurslar düzenlemek ve Kur'an kursları açmak,
- Bu kurslarda okuyan öğrenciler için yurt ve pansiyonlar açmak ve yönetmek,
- Kur'an-ı Kerimin usulüne uygun olarak okunması konusunda çalışmalar yapmak,
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak eğitim programları geliştirmek, planlamak ve uygulamak, bu amaçla eğitim merkezleri açmak ve bu merkezlerle ilgili iş ve hizmetleri yürütmek,
- En az lisans düzeyinde dinî yükseköğrenim görmüş olan personelin, Başkanlığın görev alanı ile ilgili konularda hizmet içinde bilgisini artırması ve uzmanlaşması amacıyla dinî yüksek ihtisas merkezleri açmak ve bu merkezlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

Hac ve Umre Hizmetleri Genel Müdürlüğü:

Bu müdürlüğün adından da anlaşılacağı üzere hac ve umre ibadetlerinin yerine getirilmesi için gerekli hizmetlerin ve organizasyonları gerçekleştirmekle yükümlüdür. Bu organizasyonların yapılabilmesi ve başarılı olabilmesi için diğer kurum ve kuruluşlarla da işbirliği yapmaları gerekmektedir.

633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 5 Maddesinde Hac ve Umre Hizmetleri Genel Müdürlüğü görevleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Hac ve umre ibadetlerinin usulüne uygun, sağlık ve güvenlik içinde, hizmet talep edenlerin hakları korunacak şekilde yerine getirilmesi amacıyla yurt içinde ve yurt dışında gerekli tedbirleri almak, ilgili ülke, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, bu konulardaki hizmet ve faaliyetleri düzenlemek, yürütmek ve denetlemek,

- Hacda kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak,
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak hac ve umreye gideceklerle görevlilerin eğitimini sağlamak,
- Görev alanına giren konularda hizmet satın almak

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü:

Bu birim, dini konularda toplumun aydınlanması ve doğru bilgilenmesi amacı ile dini yayınların yapılması ile yükümlüdür. Bu yayınlar sesli, görüntülü, süreli ve basılı olarak hazırlanmaktadır. Bununla birlikte Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kütüphane hizmetlerinin tümünün yürütülmesiyle de bu birim görevlendirilmiştir.

633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 7. Maddesinde, Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü görevleri tanımlanmıştır. Bu görev ve sorumluluklar şu şekilde tanımlanmıştır.

- Toplumu din konusunda aydınlatmak amacıyla gerçek ve elektronik ortamda basılı, sesli ve görüntülü eserler hazırlamak, hazırlatmak, bunları inceleyerek yayımlamak, süreli yayınlar yapmak ve gerektiğinde ücretsiz yayın dağıtmak, dini bakımdan daha teferruatlı incelenmesi gereken eserleri Din İşleri Yüksek Kurulunun olumlu görüşünü aldıktan sonra yayımlamak,
- Başkanlığın görev alanı ile ilgili konularda radyo ve televizyon yayını yapmak, radyo ve televizyonlarda yayınlanmak üzere programlar hazırlamak ve hazırlatmak, bu konularda Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve diğer yayın kuruluşları ile işbirliği yapmak ve gerektiğinde bu amaçla hizmet satın almak,
- Yurt dışında yaşayan vatandaş, soydaş ve İslam dinine mensup topluluklara yönelik değişik dil ve lehçelerde yayınlar hazırlamak, hazırlatmak ve gerektiğinde bunları ücretsiz dağıtmak

Dış İlişkileri Genel Müdürlüğü:

Bu genel müdürlük yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ve soydaşlarımızın din hizmetleri ile ilgili çalışmalar sürdürmektedir. Ayrıca yurtdışına gidecek olan personelin eğitimi amacıyla kurslar ve seminerler düzenlemektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hizmetleriyle ilgili alanlarda temas ve incelemelerde bulunmak üzere yurdumuza gelen kişi ve gruplara rehberlik edilmesi bu genel müdürlük tarafından gerçekleştirilmektedir.

633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 7. Maddede Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü görevleri yasal olarak tanımlanmıştır.Bu görevler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Uluslararası antlaşmalar ve ilişkiler çerçevesinde ilgili makamlarla işbirliği yaparak yurt dışındaki vatandaşlarımızın din hizmetleri ve din eğitimi ile ilgili işlerini yürütmek, soydaş ve akraba toplulukları ile İslam dinine mensup diğer topluluklara bu konularda yardımcı olmak,
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak yurt dışında görevlendirilecek personelin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve eğitim planlarını hazırlamak, personelin seçimi ve bu görevlere hazırlanmaları ile ilgili işleri yürütmek, yurt dışı teşkilatı bulunmayan yerlerde görevliler arasından birini koordinatör olarak görevlendirmek,
- Yurt içinde ve yurt dışındaki ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak yurt dışı hizmet alanlarında personelin uzmanlaşması için gerekli çalışmalar yapmak, bu konuda Başkanlıkça hizmet satın alma yoluyla yapılan işleri yürütmek, takip ve koordine etmek,
- Yurt dışında İslam dini ve diğer dinlerle ilgili olarak yapılan çalışmaları takip etmek, incelemek ve değerlendirmek,
- Diğer din mensupları, kurum, kuruluş ve topluluklarıyla ilişkiler konusunda gerekli çalışmaları yapmak,
- Avrupa Birliği ile ilişkiler çerçevesinde Başkanlığın görev alanına giren konularda ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde çalışmalar yapmak

1.3.1.2. Danışma ve Denetim Birimleri

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı:

Bu birim, Diyanet İşleri Başkanı'na bağlı olarak çalışmaktadır. Başkanlığın denetleme birimidir. Başkanlığın merkez, taşra ve yurtdışındaki teşkilatlarında teftiş, inceleme ve soruşturma çalışmalarını sürdürmektedir.

633 Sayılı D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun: 7. Maddesinde Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı görevleri yasal olarak tanımlanmıştır.Kanunda belirlenen görev ve sorumluluklar aşağıda sıralanmaktadır:

- Müfettiş sıfat ve niteliklerini taşıyan bir başkanın yönetimi altında Başkanlığın bütün işlerini Başkan adına müfettiş ve müfettiş yardımcıları marifeti ile eğitici ve rehberlik edici bir anlayışla teftiş etmek, hizmeti ve personeli denetlemek, inceleme ve soruşturma yapmak,
- Müfettişler tarafından düzenlenen raporları değerlendirmek, raporlar hakkında istatistiki bilgiler ile birlikte uygulamadaki sorunlara ve yapılması gereken hususlara ilişkin öneriler sunmak,
- Denetim yöntem ve teknikleri geliştirmek, denetim standart ve ilkeleri oluşturmak, denetimin etkinliğini ve verimliliğini artırıcı tedbirleri almak, bu konuda görüş ve öneriler sunmak, gerektiğinde taşrada çalışma grupları oluşturmak ve denetim rehberleri hazırlamak.

İç Denetim Birimi Başkanlığı:

Bu başkanlık, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın merkez, taşra ve yurtdışı kuruluşlarının her türlü faaliyetleri ile ilgili risklere bağlı olarak iç denetimlerini gerçekleştirmektedir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda İç Denetim Birimi Başkanlığı Başkanlığının merkez, taşra ve yurt dışı kuruluşlarının her türlü faaliyet

ve işlemleri ile işlemler yasal olarak tanımlanmıştır. Birimin görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Başkanlığın maruz kaldığı riskleri ve bunlara ilişkin kontrolleri dikkate alarak, denetim çalışmalarında öncelik verilecek alanların, dikkate alınacak ayrıntıların ve denetimin sıklığının belirlenmesine yönelik olarak, her yıl itibariyle risk değerlendirmesi yapmak,
- Dönemsel ve riske dayalı iç denetim faaliyetleri çerçevesinde, iç denetim plan ve programları hazırlamak, çalışma planları aracılığıyla icra etmek,
- İç kontrol ve risk yönetim sistemlerinin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirmek,
- Dönemsel ve riske dayalı denetimler haricinde, Başkan'ın talebi üzerine, iç denetimin amacına uygun denetimler yapmak,
- İlgili mevzuat ve bu yönergede belirtilen danışmanlık faaliyetlerini yürütmek.

Hukuk Müşavirliği; Bu müşavirlik Diyanet İşleri Başkanlığı'nın idari ve adli davaları ile ilgili gerekli bilgileri hazırlamakta ve Hazineyi ilgilendirmeyen idari davalar için Diyanet İşleri Başkanlığı'nı temsil etmektedir. Ayrıca bu müşavirlik başkanlık birimlerinin görüş istediği konularda değerlendirmeler yapmakta ve kanun, tüzük, yönetmelik ve yönerge tasaları ile ilgili incelemeler yapmaktadır.

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Kanunu'nun 7.maddesinde Hukuk Müşavirliği görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Başkanlık merkez birimlerinden sorulan hukuki konular ile hukuki, mali ve cezai sonuçlar doğuracak işlemler hakkında görüş bildirmek,
- Başkanlığın menfaatlerini koruyucu, anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirlerin zamanında alınmasına rehberlik etmek, anlaşma ve sözleşmelerin bu esaslara uygun olarak yapılmasına yardımcı olmak,

- 8/1/1943 tarihli ve 4353 sayılı Kanun hükümlerine göre adli ve idari davalarda gerekli bilgileri hazırlamak ve taraf olduğu, Hazineyi ilgilendirmeyen idari davalarda Başkanlığı temsil etmek,
- Başkanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmesini; mevzuata, plan ve programa uygun olarak çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli hukuki teklifleri hazırlamak ve Başkana sunmak,
- Başbakanlık, bakanlıklar ve Başkanlık birimlerinden gönderilen kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer mevzuat taslaklarını hukuki açıdan inceleyerek görüş bildirmek.

Strateji Geliştirme Başkanlığı:

Bu başkanlık Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerinin etkin ve verimli olması, yönetimsel işlemlerin kolaylaştırılması için çalışmalar ve araştırmalar gerçekleştirmektedir. Özellikle uzun vadeli planlar, kalkınma planları, Hükümet Programları ve yıllık programlarda yer alması gereken hizmet ve önlemlerin tespitlerinde bu başkanlık rol almaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yıllık çalışma programlarının ve stratejik planlamanın hazırlanması bu başkanlığı en önemli görevidir.

Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 60. maddesi ve 5436 sayılı Kanun'un 15. maddesi ile belirlenen ve 633 sayılı "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" un 7 nci maddesine göre görevleri aşağıdaki gibidir;

- Ulusal kalkınma strateji ve politikaları, yıllık program ve hükümet programı çerçevesinde Başkanlığın orta ve uzun vadeli strateji ve politikalarını belirlemek, amaçlarını oluşturmak üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Başkanlığın görev alanına giren konularda performans ve kalite ölçütleri geliştirmek ve bu kapsamda verilecek diğer görevleri yerine getirmek,

- Başkanlığın yönetimi ile hizmetlerin geliştirilmesi ve performansla ilgili bilgi ve verileri toplamak, analiz etmek/ettirmek, yorumlamak/yorumlatmak,
- Başkanlığın görev alanına giren konularda, hizmetleri etkileyecek dış faktörleri incelemek, kurum içi kapasite araştırması yapmak/yaptırmak, hizmetlerin etkililiğini ve tatmin düzeyini analiz etmek/ettirmek ve genel araştırmalar yapmak/yaptırmak,
- Yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri yerine getirmek,
- Başkanlığın stratejik plan ve performans programının hazırlanmasını koordine etmek ve sonuçlarının konsolide edilmesi çalışmalarını yürütmek,
- İzleyen iki yılın bütçe tahminlerini de içeren Başkanlık bütçesini, stratejik plan ve yıllık performans programına uygun olarak hazırlamak ve Başkanlık faaliyetlerinin bunlara uygunluğunu izlemek ve değerlendirmek,
- Mevzuatı uyarınca belirlenecek bütçe ilke ve esasları çerçevesinde, ayrıntılı harcama programı hazırlamak ve hizmet gereksinimleri dikkate alınarak, ödeneğin ilgili birimlere gönderilmesini sağlamak,
- Bütçe kayıtlarını tutmak, bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin verileri toplamak, değerlendirmek ve bütçe kesin hesabı ile malî istatistikleri hazırlamak,
- İlgili mevzuatı çerçevesinde Başkanlık gelirlerini tahakkuk ettirmek, gelir ve alacaklarının takip ve tahsil işlemlerini yürütmek,
- Harcama birimleri tarafından hazırlanan birim faaliyet raporlarını da esas alarak Başkanlığın faaliyet raporunu hazırlamak,
- Başkanlığın mülkiyetinde veya kullanımında bulunan taşınır ve taşınmazlara ilişkin İcmal cetvellerini düzenlemek,
- Başkanlığın yatırım programının hazırlanmasını koordine etmek, uygulama sonuçlarını izlemek ve yıllık yatırım değerlendirme raporunu hazırlamak,

- Başkanlığın, diğer idareler nezdinde takibi gereken malî iş ve işlemlerini yürütmek ve sonuçlandırmak,
- Malî kanunlarla ilgili diğer mevzuatın uygulanması konusunda Başkan'a ve harcama yetkililerine gerekli bilgileri sağlamak ve danışmanlık yapmak,
- Ön malî kontrol faaliyetini yürütmek,
- İç kontrol sisteminin kurulması, standartlarının uygulanması ve geliştirilmesi konularında çalışmalar yapmak,
- Başkanlıkça verilen benzeri görevleri yapmak.

1.3.1.3. Yardımcı Hizmet Birimleri

İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü:

Bu müdürlük, Başkanlığın çalışanları, işe alınacakları ve bununla ilgili planlamaları yapan ve uygulayan birimdir. Bu birim personel seçimi için sınav yapılması, personelin atamaları, nakilleri, terfileri gerçekleştirmektedir (Bozan, 2007: 49).

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Kanunu 7.Maddesinde bu Müdürlüğün görev ve yetkileriyasa içerisinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Başkanlığın insan gücü politikası ve planlaması konusunda çalışmalar yapmak, yaptırmak ve tekliflerde bulunmak,
- Başkanlık personelinin atama ve özlük işlemlerini yürütmek,
- İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak Başkanlık personelinin adaylık, kurs ve stajları ile hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlemek, planlarını hazırlamak ve bu işleri yürütmek,
- Başkanlık personelinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak için çalışmalar yapmak ve bu çalışmaları yürütmek.

Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü:

Bu genel müdürlük Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan araç, gereç, malzeme, bina, tesis ve arazilerin kiralanması, satın

alınması, bakım ve onarım çalışmalarını yürütmektedir. Ayrıca mali işler, arşiv, personel, taşıma ve sosyal yardımlaşma gibi çalışmalar bu genel müdürlük tarafından sürdürülmektedir.

Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Kanunu 7.Maddesinde tanımlanan görevler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Başkanlığın merkez ve taşra teşkilatını ilgilendiren yapım, bakım, onarım, satın alma, kiralama, genel evrak, arşiv, sağlık, güvenlik, temizlik, aydınlatma, taşıma ve benzeri iş ve işlemleri yürütmek,
- Kurum için gerekli her türlü teknik, donanım ve altyapı hizmetlerini planlamak, geliştirmek, kurmak, işletmek, yenilemek, bu altyapıların güvenliğini ve sürekliliğini sağlamak üzere gerekli önlemleri almak,
- Başkanlık hizmetleri için arsa, bina ve tesisler ile ilgili ihtiyaçları tespit etmek ve programlamak,
- Başkanlığın hizmetleri için ihtiyaç duyulan arsa ve binaların tahsis, kamulaştırma ve kiralama işlemlerini yürütmek,
- Başkanlık hizmet binaları, eğitim merkezi, Kur'an kursu, sosyal tesis ve benzeri yatırım tekliflerini hazırlamak ve yatırım ödeneklerini planlamak,
- Cami, Kur'an kursu, hizmet binası ve diğer dini tesislerin estetik, fonksiyonel ve güvenli şekilde inşası için çalışmalar yaparak teknik yönden kontrolünü sağlamak, tip projeler hazırlamak, hazırlatmak ve kontrol etmek,
- Mazbut ve mülhak vakıflarda bulunan cami ve mescitlerdeki teberrükat eşyasının tespiti, korunması, değerlendirilmesi, yerlerinin değiştirilmesi, satışı ve satıştan elde edilen paranın benzeri hizmetlere tahsisi, cetvellerin yapılması, muhasebesi, denetlenmesi ve sair hususları Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğer cami ve mescitlerdeki

teberrükat eşyasını ise ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile düzenlemek,

- Başkanlığın sosyal ve kültürel faaliyetlerini yürütmek, diyanet evi ve benzeri sosyal tesislerin kurulması ve işletilmesini sağlamak,
- Taşınmaz mal kayıtlarını tutmak,
- Başkanlık bütçesinden kamu yararı gözetilerek dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yapılacak yardımlar ile ilgili işlemleri yürütmek,
- Başkanlıkça düzenlenen yardım kampanyalarını organize etmek,
- Ayni ve nakdi bağışların kabulünü ve bağışların özel bir hesapta toplanmasını sağlayarak münhasıran dini hizmetler için sarf edilmesini temin etmek, Başkanlık onayı ile kabul edilecek şartlı bağışlarda şarta riayeti sağlamak,
- Mülkiyeti Hazineye ait taşınmazlar üzerinde bulunan ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yönetilen cami ve mescitlerin müştemilatındaki yerlerin kiralanması hususunda Maliye Bakanlığı ile işbirliği içinde gerekli düzenlemeleri yapmak,
- Din görevlilerinin giyecekleri görev kıyafetlerinin tasarımını yapmak veya yaptırmak ve bu kıyafetlerin satın alma ve dağıtım işlemlerini yürütmek,
- Başkanlığın sivil savunma ve seferberlik hizmetlerini planlamak ve yürütmek

Döner Sermaye İşletmesi Genel Müdürlüğü:

Bu müdürlük Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gelirlerinin elde edildiği birimlerden birisidir. Genellikle basımına karar verilmiş yayınların basılarak satış, dağıtım işlerini yapmak bu birimin görevleri arasında yer almaktadır.

Dini Yayınlar Döner Sermaye İşletmesi yönetmeliği bulunmaktadır. Bu yönetmelik içerisinde birimin görevleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Başkanlık yayınlarının satış, dağıtım ve tanıtımını sağlamak,
- İşletmenin, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayın Yönetmeliği gereğince yürütülen yayın hizmetleri ile ilgili idarî, malî ve diğer işlerini, ilgili mevzuat ve işletme Yönetim Kurulu kararları çerçevesinde, işletmecilik esaslarına uygun olarak yürütmek,
- İşletmenin muhasebe, ayniyat, ambar, tahakkuk ve ödemelerle ilgili hizmetlerinin usulüne uygun şekilde yürütülmesini sağlamak ve denetlemek,
- İşletme ile ilgili konularda Başkanlıkça verilen diğer görevleri yapmak.

Özel Kalem Müdürlüğü:

Bu müdürlük Diyanet İşleri Başkanlığı'nın protokol, sekreterlik, evrak ve yazı işlerini sürdürmektedir.

Özel Kalem Müdürlüğünce sunulacak hizmetler Yönergenin 84. maddesinde şu şekilde sıralnamkatadır:

- Başkanın imza veya parafına sunulmak üzere birimlerden gelen yazı ve dosyaları inceleyip gereken düzeltmeleri yaptırdıktan sonra Makama sunmak,
- Başkanın imza veya parafından çıkan evrak ve dosyaları bekletmeden ilgili birimlere göndermek, Devlet Bakanının imzasına sunulması gerekenleri Bakanlığa göndermek, bunlardan sonuçlananların ilgili birimlere intikalini sağlamak,
- Başkan tarafından verilen konuları incelemek, değerlendirmek, cevaplandırılması gereken hususların araştırmasını yapmak ve zamanında cevaplarını hazırlayarak Makama sunmak,
- Başkanlık Makamına gelen telgraf, yazı, mektup ve davetiyeleri zimmetle teslim almak, incelemek ve "Evrak Akış ve Talimat Fişi" düzenleyerek her gün mesai bitiminden önce Makama sunmak,

- Başkanla görüşmeye gelen ve süreli yayınlarda haber olarak verilmesi gereken kişi veya heyetleri ve Başkanın katılacağı önemli programları Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığına bildirmek ve bu Daireden de bir görevlinin görüşmelerde hazır bulunmasını sağlamak,
- Başkanın katıldığı toplantı, brifing, görüşme ve diğer programları takip etmek, bunlara ait not ve tutanakları tanzim etmek, rapor haline getirmek ve Makama sunmak,
- Başkanın yurt içi gezileri ile ilgili iş ve işlemleri takip etmek, refakat etmek, gerekli bilgi ve belgeleri önceden ve yolculuk esnasında derlemek,
- Yabancı uyruklu ziyaretçiler hakkında önceden gerekli bilgileri toplamak, ihtiyaç duyulduğunda görüşme saatinde ziyaretçinin konuştuğu dile göre tercümanların bulunmasını sağlamak,
- Gerekli koordinenin sağlanabilmesi için bir sonraki günün randevuları hakkında her gün mesai bitiminden önce Başkana ve ilgili birime bilgi vermek,
- İşlemi biten randevu takip çizelgelerini aylık ve yıllık olarak bir dosyada muhafaza etmek ve her yılın sonunda, gelen ziyaretçilerle ilgili istatistiki dokümanlar hazırlamak,
- Başkanın istediği randevuların alınmasını sağlamak, bunları kaydetmek, takip etmek ve sonuçlandırmak,
- Başkanlığımızı ilgilendiren şahıslar ile Devlet erkânının yakınlarının nikâh, düğün, hastalık ve ölüm haberlerini takip etmek, ilgililere Başkanın geçmiş olsun, başsağlığı ve kutlama mesajlarının gönderilmesini sağlamak,
- Makamı ilgilendiren kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgeleri toplamak, muhafaza etmek ve her an istifadeye hazır halde tutmak,
- Başkanlık Makamı için gerekli malzeme alımlarıyla ilgili ihtiyaçları tespit etmek, talep yazılarını hazırlamak, takip etmek ve tedarikini

sağlamak; Başkanlık Makamı ve Protokol Müdürlüğünde bulunan demirbaş eşyanın kayıt, tescil ve terkin işlemlerini yürütmek,

- Protokol konusunda amirlerince verilen diğer görevleri yapmak.

Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü:

Bu müşavirlik Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili basın yayın organlarında yer alan dini ve mesleki haber ve yazıları toplamakta, değerlendirmekte ve Başkanlığa ve ilgili Makama sunmaktadır. Gerektiğinde basın açıklamaları ve basında Diyanet İşleri Başkanlığı hakkında çıkan yazılara verilecek cevapları hazırlayarak duyurulmasını sağlamaktadır.

Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü görevleri D.İ.B. Kuruluş ve Görevleri Kanunu 7.Madde içerisinde belirlenmiştir:

- Başkanlıkla ilgili olarak iç ve dış basında yer alan haber, yorum ve yayınları takip etmek, ilgilileri zamanında haberdar etmek ve gerekli açıklamaların yapılması ile ilgili işleri yürütmek,
- Başkanlığın kamuoyuna duyurulmasını uygun gördüğü haber, bildiri, demeç, mesaj, görüş ve kararları iç ve dış basına, haber ajanslarına, radyo ve televizyon kuruluşlarına süresi içinde ulaştırmak, Başkanlığın basın kuruluşları ile ilişkilerini ve basın toplantılarını düzenlemek,
- Başkanlığın halkla ilişkilerle ilgili faaliyetlerini planlamak, yürütmek ve Başkanlığa gönderilen her türlü ihbar, şikâyet, öneri ve istekleri değerlendirerek gereği için ilgili birimlere göndermek,
- 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre yapılacak bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru bir şekilde sonuçlandırmak üzere gerekli tedbirleri almak.

1.3.2. Taşra Teşkilatı

Başkanlığın taşra teşkilatı; müftülükler, eğitim merkezi müdürlükleri olarak iki ayrı birimden oluşmaktadır(www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 2017).

1.3.2.1. Müftülükler

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın taşradaki en önemli birimi müftülüklerdir. Bu birimler bulundukları kentteki halkın İslam Dinine ilişkin itikat, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işlerini yürütmekle yükümlüdürler.

Görevlerini vaazlar verme, vaaz ve hutbe konularını tespit etme, cami ve mescitlerin yönetilmesiyle ilgili işlemleri yapma ve halkın dini konulardaki sorularını cevaplandırma yolu ile icra etmektedirler (www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 2017).

1.3.2.2. Eğitim Merkezi Müdürlükleri

Taşradaki bir diğer Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı birim olan Eğitim Merkezi Müdürlükleri, Merkezin belirlediği eğitim programlarını bulundukları kentte uygulamakla yükümlüdürler. Bu müdürlüklerin görevleri arasında; kursiyerlerin evrak belgelerinin düzenlenmesi, kursiyerlerin iaşe ve ibate hizmetlerinin yerine getirilmesi ve bu kursiyerlerin mali ve özlük haklarıyla ilgili çalışmaların yapılması yer almaktadır(www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 2017).

1.3.3. Yurtdışı Teşkilatı

Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın İslam Dini ile ilgili ibadet ihtiyaçlarının sağlanması amacı ile açılan müşavirlik ve ateşelikler, Yurtdışı Teşkilatını oluşturmaktadır. Bu birimler Yurtdışında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tüm görevlerini yerine getirmekle yükümlüdürler.

Bu bahsedilen birimler, ilgili hükümetin kurumlarından izin almaları halinde okul saatleri içerisinde ve ders saatlerinde tüm okuldaki Türk çocuklarına din kültürü ve ahlak bilgisi dersini verebilmesi o ülke ile iletişim kurarlar. Bununla birlikte bu

müşavirlik ve ataşelikler Eğitim Merkezi Müdürlükleri yurtdışında dini konularda faaliyet gösteren dernek ve vakıfların faaliyetleriyle de ilgilenmektedir (DİB, 2013: 8).

1.4. Bir Kamu Hizmeti Olarak Diyanet İşleri Başkanlığı

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en temel kamu hizmeti halkın birlik ve bütünlüğünün korunmasını sağlayacak desteği vermesidir. Bu bağlamda din ile ilgili tüm hizmetlerin sağlanması da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en önemli görevidir. Büyük bir çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de Diyanet İşlerinin toplum için önemi çok büyüktür.

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte başlayan yeni dönem içerisinde Diyanet İşleri Başkanlığı yeni bir vizyonla kurulmuş, görev ve yetkileri çok uzun bir süreç sonunda belirlenmiştir. 2010 yılında yeni görev tanımlamaların dahil olduğu yeni yönetmelik çıksa da Başkanlığın görev ve yetkileri için yeni bir yasal düzenleme çalışmaları devam etmektedir. Böylelikle toplumun sürdürülebilirliği ile ilgili çok önemli misyonu olan bu başkanlık gerekli olan yasal düzenlemelere de sahip olacaktır.

Başkanlığın yetki ve sorumlulukları, Anayasa ve Kanunla belirlenmiştir. Bu husus Anayasanın 136 ncı maddesinde, "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." 22/06/1965 tarihli ve 633 sayılı "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1 inci maddesinde de, "İslam Dini'nin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek…" şeklinde ifade edilmiştir (DİB, 2013: 8).

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun, 01/07/2010 tarihli ve 6002 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiş, hiyerarşik olarak

seviyesi yükseltilen Başkanlığa yeni görevler verilmiş, hizmet alanı genişletilmiştir. Yasanın uygulanmasına esas olacak ikincil mevzuatın hazırlanması çalışmalarına devam edilmektedir.

Söz konusu Kanuna göre Başkanlığın görevleri şunlardır (DİB, 2013: 8):

- İslam dininin temel bilgi kaynaklarını ve metodolojisini, tarihî tecrübesini ve güncel talep ve ihtiyaçları dikkate alarak dinî konularda karar vermek, görüş bildirmek ve dinî soruları cevaplandırmak,
- Dinî konularda telif tercüme, inceleme ve araştırmalar yapmak, yaptırmak, ihtiyaç duyduğu konularda inceleme ve araştırma grupları oluşturmak, bu hususta yurt içi veya yurt dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan yararlanmak,
- Yurt içinde ve yurt dışında İslam dinine mensup farklı dinî yorum çevrelerini, dinî- sosyal teşekkülleri ve geleneksel dinî-kültürel oluşumları incelemek, değerlendirmek, bu konularda ilmî ve istişarî toplantılar, konferanslar düzenlemek ve çalışmalar yapmak,
- Yurt içinde ve yurt dışında İslam dini ile ilgili gelişmeleri, dinî, ilmî faaliyetleri, neşriyatı ve dinî propaganda mahiyetindeki çalışmaları takip etmek, bunları değerlendirmek,
- İncelenmesi talebiyle Başkanlığa gönderilen basılı, sesli ve görüntülü eserleri dinî bakımdan inceleyerek görüş bildirmek, Din Şûrası düzenlemek,
- Mushafların, cüzlerin, mealli Mushafların ve Kur'an-ı Kerim metinlerinin hatasız ve eksiksiz basım ve yayımını sağlamak üzere kontrol etmek ve onaylamak,
- Hatalı ve noksan olarak basılan veya yayımlanan Mushaf ve cüzler ile sesli veya görüntülü Kur'an-ı Kerim yayınlarını tespit etmek,
- Kıraat ilmi ile ilgili çalışmalar yapmak ve arşiv oluşturmak,

- Cami ve mescitleri ibadete açmak, yönetmek, ibadet ve irşat hizmetlerini yürütmek,
- Cami ve mescit dışındaki yerlerde panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri dinî programlar ile ilmî toplantılar düzenlemek,
- Ceza infaz kurumu ve tutukevleri, çocuk ıslahevi, huzurevi, sağlık kuruluşları ve benzeri yerlerde bulunan vatandaşlara irşat hizmetleri götürmek,
- Dinî gün ve gecelerde programlar düzenlemek,
- İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak namaz vakitleri ile dinî gün ve geceleri tespit ve ilan etmek, bunun için gerekli çalışmaları yürütmek,
- Aile, kadın, gençlik ve toplumun diğer kesimlerine yönelik dinî konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak,
- Yurt içinde ve hacda kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak,
- İhtiyaç duyulan yerlere okuma salonları açmak ve bunlarla ilgili işleri yürütmek,
- Kur'an-ı Kerim okumak, anlamını öğrenmek, hafızlık yapmak, din eğitimi almak isteyenler için kurslar düzenlemek, Kur'an kursları açmak ve bu kurslarda okuyan öğrenciler için yurt ve pansiyonlar açmak ve yönetmek,
- İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak eğitim programları geliştirmek, planlamak ve uygulamak, bu amaçla eğitim merkezleri açmak ve bu merkezlerle ilgili iş ve hizmetleri yürütmek,
- Hac ve umre ibadetlerinin usulüne uygun, sağlık ve güvenlik içinde, hizmet talep edenlerin hakları korunacak şekilde yerine getirilmesi amacıyla yurt içinde ve yurt dışında gerekli tedbirleri almak, ilgili

ülke, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, bu konulardaki hizmet ve faaliyetleri düzenlemek, yürütmek ve denetlemek,

- İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak hac ve umreye gideceklerle görevlilerin eğitimini sağlamak,
- Toplumu din konusunda aydınlatmak amacıyla gerçek ve elektronik ortamda basılı,sesli ve görüntülü eserler hazırlamak, hazırlatmak, bunları inceleyerek yayınlamak,süreli yayınlar yapmak ve gerektiğinde ücretsiz yayın dağıtmak,
- Görev alanı ile ilgili konularda radyo ve televizyon yayını yapmak, radyo ve televizyonlarda yayınlanmak üzere programlar hazırlamak ve hazırlatmak, bu konularda Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve diğer yayın kuruluşları ile işbirliği yapmak,
- Yurt dışında yaşayan vatandaş, soydaş ve İslam dinine mensup topluluklara yönelik değişik dil ve lehçelerde yayınlar hazırlamak, hazırlatmak ve gerektiğinde bunları ücretsiz dağıtmak,
- Uluslararası antlaşmalar ve ilişkiler çerçevesinde ilgili makamlarla işbirliği yaparak yurt dışındaki vatandaşlarımızın din hizmetleri ve din eğitimi ile ilgili işlerini yürütmek,soydaş ve akraba toplulukları ile İslam dinine mensup diğer topluluklara bu konularda yardımcı olmak,
- Diğer din mensupları, kurum, kuruluş ve topluluklarıyla ilişkiler konusunda gerekli çalışmaları yapmak,
- Başkanlığın insan gücü politikası ve planlaması konusunda çalışmalar yapmak,personelinin, kurs ve stajları ile hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlemek, planlarını hazırlamak ve bu işleri yürütmek,
- Kurum için gerekli her türlü teknik, donanım ve altyapı hizmetlerini planlamak,geliştirmek, kurmak, işletmek, yenilemek, bu altyapıların güvenliğini ve sürekliliğini sağlamak,
- Cami ve mescitlerdeki teberrükat eşyasının tespiti, korunması ve bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

- Gerektiğinde yardım kampanyaları düzenlemek, aynî ve nakdî bağışları kabul ederek bunların dinî hizmetler için sarf edilmesini temin etmek.

Diyanet İşleri Başkanlığı yukarıdaki faaliyetlerini sürdürürken bu kamu hizmetini belirli kendisine ait belirli değerler çerçevesinde yürütmektedir. Aşağıda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın temel değerleri sıralanmaktadır (www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 2017):

- Temel kaynaklara dayalı doğru ve güncelleştirilmiş bilgiyi esas almak
- Dindarlık –Samimiyet- Ahlakilik
- Güvenilirlik
- Dürüstlük
- Liyakat-Ehliyet-Yetkinlik
- Gönüllülük
- Fedakârlık
- Şeffaflık
- Tutarlılık
- Kuşatıcılık
- Birleştiricilik
- Etkililik
- Erişilebilirlik
- Hızlı, verimli ve kaliteli hizmet anlayışı
- Temel insan hak ve özgürlüklerine saygı

1.4.1. Faaliyetler

Diyanet İşleri Başkanlığı, bir kamu kuruluşudur. Kuruluş amacı topluma din hizmetleri sunabilmektir. Bu bahsedilen kamu hizmeti yukarıda da ifade edildiği üzere bir toplumun birlik ve beraberliğini sağlayıcı kendi dini inançları içerisinde sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

Bu bağlamda Başkanlığın sunduğu ve yürüttüğü hizmetler beş temel başlık içerisinde ele alınmaktadır. Bu hizmetler şu şekilde sıralanmaktadır (Çakır, 2005: 15):

- İbadet ve Cami Hizmetleri
- İrşat ve Tebliğ Hizmetleri
- Fetva Hizmetleri
- Eğitim Hizmetleri
- Yayın Hizmetleri

1.4.1.1. İbadet ve Cami Hizmetleri

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en temel hizmeti sağlıklı ve doğru ibadet edilmesinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda Müslümanların ibadet edebilmesi için cami ve mescit hizmetlerini sağlamaktadır. Bu hizmetler camilerde vaiz, imam ve müezzinler tarafından verilmektedir. Camii ve mescitlerde ibadet edilebilmesi için imam ve müezzinlerin çalışmalarını düzenlemektedirler. Camilerde imam ve müezzinler tarafından; ezan okunması, kamet getirilmesi, namaz kıldırılması hatimler indirilmesi, özel din ve gecelerde mevlit okunması ve özel dini programlar düzenlenmesi, cami cemaatinin din konusunda ihtiyaç duyduğu bilgilerin kendilerine aktarılması ve öğretilmesi gibi hizmetler verilmektedir (Hatipoğlu, 2001: 9).

Ülkemizde 2015 yılı sonu itibariyle 86.762 adete ulaşmıştır ve her sene cami sayısı artmaktadır. Aşağıdaki tabloda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından ilan edilen

cami sayılarının 2006-2015 dönemindeki değişimi görülmektedir. (www.risalehaber.com, 018.09.2017).

Tablo 1.1. Türkiye'de Cami Sayıları Gelişimi 2006-2015

Yıllar	Cami Sayısı
2006	78.608
2007	79.096
2008	80.053
2009	80.636
2010	81.984
2011	82.693
2012	84.684
2013	85.412
2014	86.101
2015	86.762

Kaynak: (www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.09.2017)

Büyük bir çoğunluğu Müslüman olan bir toplumda ibadetlerin gerçekleştirildiği camilerdeki hizmet sunumunun başarısı ve veriminin yüksek olması Başkanlık için çok önem arz etmektedir.

Camilerde sunduğu ibadet hizmetlerinin yanı sıra Diyanet İşleri Başkanlığı Hac vazifesi ve Umre ziyareti ile ilgili de hizmet sunmaktadırlar. Ülkemizde 2014 yılı itibariyle 61.300 kişi hac görevini ve 400.526 kişi ise umre ziyaretini gerçekleştirmiştir.

1.4.1.2. İrşat ve Tebliğ Hizmetleri

Yurt içinde Din Hizmetleri Dairesi, yurt dışında Dış İlişkiler Dairesi'nce planlanan hizmetlerdir. Bu hizmetler; yurt içinde müftü, vâiz ve cami görevlileri, yurt dışında müşavir, ateşe ve diğer din görevlileri tarafından yürütülmektedir. Bu hizmetler vaaz, hutbe, konferans, seminer, kurs, panel vb. yollarla yapılmaktadır(Diyanet Web Sitesi.Erişim Tarihi.19.09.2018).

1.4.1.3. Fetva Hizmetleri

Yurt içi ve yurt dışından dini konular ile ilgili olan sorulan soruların cevaplanması, fetva hizmetlerini oluşturmaktadır. Merkezde Din İşleri Yüksek Kurulu, taşrada ise il ve ilçe müftülükleri tarafından bu sorular cevaplandırılmaktadır (DİB, 2013: 8).

1.4.1.4. Eğitim Hizmetleri

Din Eğitimi Dairesi'nce yürütülmekte olan bu hizmetler, eğitim merkezleri ve Kur'an kurslarında gerçekleştirilmektedir. Eğitim merkezlerinde, Başkanlık çalışanları, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi görmektedir.

Kur'an kursları iki aşamalı olarak hizmet vermektedir. Kur'an kurslarının ilk aşamasında Kur'an'ı yüzünden okuma ve gerekli ilmihal bilgileri öğretilmekte, ikinci aşamasında ise isteyenlere hâfızlık yaptırılmaktadır. 2015 yılı itibariyle ülke genelinde Kur'an kursu adedi 15.611 olurken bu kurslarda eğitimini sürdüren öğrenci sayısı 1.202.903 olmuştur (DİB, 2013: 8).

1.4.1.5. Yayın Hizmetleri

Toplumu din konusunda bilgilendirmek için yazılı, sesli ve görüntülü yayınlar bu hizmeti tanımlamaktadır.

Diyanet Aylık Dergi, Diyanet Çocuk Dergisi ve Diyanet Dergisi adlı süreli yayınlar bu hizmet kapsamında gerçekleştirilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2013 yılında ücretsiz bastırılarak dağıtılan yayın sayısı 20.042.357 adet olurken, satışı gerçekleştirilen yurtiçi süreli ve basılı yayın sayısı 3.859.546 adet olmuştur (www.diyanet.gov.tr, Erişim Tarihi:19.09. 2017)

1.4.2. Bütçeler

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel idare içinde yer alan bir kuruluş olması 1924 yılında ilk olarak fiili bir uygulama olarak başlamıştır. 1961 Anayasası'nın

154.maddesi ve 1982 Anayasası'nın 136.maddeleri ile yapılan yeni düzenleme neticesinde yasalarla görev ve yetkileri tanımlanan bir kurum şekline dönüşmüştür.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Devlet teşkilatı içerisinde yer alan bir kamu kuruluşuna dönüşmesi zaman zaman laiklik ilkesi ile uyuşmadığı gerekçesi ile eleştirilmiştir.

Başkanlığın din ile ilgili hizmetleri sağlayabilmesi için düzenli bir bütçesinin olması gerekmektedir. Bu nedenle de Devlet teşkilatı içerisinde yer alan bir kamu kuruluşu olmak durumundadır. Din bir toplumu bir arada tutan millet yapan en önemli unsurlardan birisidir (www.diyanet.gov.tr, 2017).

2017 yılı Genel Bütçesi içerisinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bütçesi 7.148.581.000. TL olarak belirlenmiştir(Tablo1.2)

2017 YILI GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN BÜTÇE GİDERLERİNİN KURUMSAL SINIFLANDIRILMASI TABLOSU

(Bin TL)

	Harcamalar													Ödenek Toplamı	Bütçe Başlangıç Ödeneği *
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam		
Cumhurbaşkanlığı	15.978	26.468	27.304	27.951	26.543	32.778	26.285	29.587	24.336	32.307	29.329	359.225	658.091	663.858	648.488
TBMM	89.755	64.105	62.544	90.104	62.757	58.403	92.873	63.846	64.198	90.485	64.645	112.628	916.343	1.043.535	981.589
Anayasa Mahkemesi	3.106	5.205	2.903	3.424	3.141	4.136	3.422	4.404	2.940	3.250	4.238	4.296	44.465	63.688	58.784
Yargıtay	17.454	13.160	13.089	16.502	14.158	12.944	18.124	13.533	14.415	17.228	15.555	13.924	180.086	342.400	382.750
Danıştay	13.085	10.288	10.651	10.454	10.504	11.062	11.493	10.966	10.948	10.983	12.030	10.082	132.546	139.157	125.072
Sayıştay	21.866	16.039	16.830	16.380	17.601	16.643	17.922	19.730	19.558	18.373	20.224	16.200	217.366	257.486	257.486
Başbakanlık	171.759	308.599	224.226	87.396	204.447	290.212	79.307	192.493	50.404	212.358	37.534	239.618	2.098.353	2.213.102	1.584.358
Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı	132.437	92.967	86.948	411.446	192.018	201.804	187.460	171.006	136.592	235.488	218.710	125.286	2.192.162	2.255.738	1.995.692
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	1.862	2.208	1.859	3.392	1.919	2.072	2.152	1.627	1.862	2.128	1.883	4.772	27.736	28.975	28.071
Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	24.992	27.348	26.390	24.788	26.350	24.503	26.718	25.464	24.935	26.154	26.757	25.702	310.101	315.305	297.305
Hazine Müsteşarlığı	7.794.999	6.451.764	8.357.102	4.722.051	4.902.850	2.351.348	7.177.946	7.037.719	9.948.695	5.256.627	6.903.545	4.008.936	74.913.582	77.608.261	77.406.980
Diyanet İşleri Başkanlığı	743.219	556.890	557.198	617.238	569.205	560.638	639.656	695.414	603.109	605.614	607.919	490.873	7.246.973	7.146.561	6.867.117
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	36.753	32.729	98.015	189.215	38.956	365.518	287.979	319.767	312.655	316.095	355.039	832.141	3.184.862	3.333.599	1.248.152
Adalet Bakanlığı	951.353	995.828	894.861	1.100.416	986.267	929.494	1.091.988	1.437.713	889.746	1.157.786	1.592.898	1.143.124	13.171.474	13.296.119	12.304.365
Milli Savunma Bakanlığı	1.906.336	1.885.418	2.417.617	2.893.899	2.129.206	2.552.587	2.358.332	2.612.132	2.283.362	2.690.364	2.684.224	3.862.572	30.276.049	41.404.851	28.702.119
İçişleri Bakanlığı	367.556	326.872	551.846	520.458	417.751	492.602	698.594	639.509	458.310	632.302	683.660	1.160.534	6.949.994	7.434.923	5.834.586
Jandarma Genel Komutanlığı	779.693	700.135	773.346	725.835	782.306	888.604	891.177	889.701	962.528	1.100.224	1.249.450	1.527.146	11.270.145	11.828.466	9.374.739
Emniyet Genel Müdürlüğü	2.185.857	1.669.128	1.749.971	1.885.765	1.748.584	1.771.626	2.037.656	2.031.665	1.887.527	2.039.643	2.068.591	2.345.770	23.421.783	17.936.704	23.537.811
Sahil Güvenlik Komutanlığı	36.070	27.998	31.794	42.391	41.104	38.140	49.307	42.915	37.398	60.504	97.206	75.898	580.725	747.802	649.761
Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı	740	1.269	509	1.439	534	582	1.340	660	593	1.375	710	1.541	11.292	18.749	17.857
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	12.259	33.581	21.281	41.153	26.742	36.879	43.289	30.912	38.300	40.160	48.219	73.528	446.303	519.156	349.852
Dışişleri Bakanlığı	244.598	163.941	154.327	308.361	190.550	255.268	180.229	213.740	204.846	255.621	256.927	228.724	2.657.132	3.248.849	2.963.645
Maliye Bakanlığı	11.767.119	13.405.829	12.573.302	12.813.985	13.690.746	16.848.734	12.700.808	14.407.836	16.449.193	13.786.355	14.925.094	22.925.347	176.294.348	176.632.557	171.691.737
Gelir İdaresi Başkanlığı	305.739	242.974	228.892	248.684	244.841	248.983	258.454	270.762	241.752	264.949	264.811	244.298	3.065.139	3.239.195	3.044.626
Milli Eğitim Bakanlığı	6.461.918	6.632.272	6.284.236	7.059.609	6.622.760	6.836.330	6.707.442	5.920.853	6.487.637	7.315.401	7.995.869	8.586.033	82.910.360	68.003.743	85.048.584
Sağlık Bakanlığı	200.840	290.695	308.747	455.056	376.621	314.468	460.487	590.886	320.024	2.701.712	2.931.167	3.765.200	12.715.903	13.037.529	5.831.124
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu	1.456.303	1.156.720	1.227.017	1.331.192	1.299.262	1.257.091	1.528.138	1.392.762	1.339.489	319.342	23.064	9.019	12.339.399	12.328.860	15.795.066
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu	779.836	773.033	748.634	796.457	1.013.078	743.598	856.039	870.555	859.271	21.941	607	0	7.463.049	7.463.057	10.343.267
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	4.286.422	8.026.177	8.566.447	6.147.647	3.930.608	7.691.437	2.827.013	4.591.181	1.638.438	4.271.944	1.259.023	3.934.157	57.170.494	57.206.478	49.855.256
Devlet Personel Başkanlığı	2.364	1.650	2.359	2.132	1.730	2.219	2.401	2.295	1.984	2.180	2.285	2.103	25.702	30.287	29.303
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	114.952	283.004	213.373	186.436	118.771	144.195	146.761	164.395	142.037	186.734	122.375	182.686	2.005.719	2.310.590	2.333.590
Kültür ve Turizm Bakanlığı	168.535	250.748	169.101	304.530	304.727	273.732	274.027	273.110	166.808	328.500	229.476	682.289	3.425.583	3.841.407	3.459.754
Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu	5.108	4.221	3.899	4.255	4.237	4.123	4.601	4.282	4.222	4.450	5.661	3.166	52.225	61.236	61.236
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	1.405.273	1.522.822	2.834.989	1.606.257	1.570.620	2.844.346	1.585.594	3.519.546	1.112.832	1.660.075	1.619.356	3.113.171	24.394.881	24.556.927	24.303.358
Avrupa Birliği Bakanlığı	3.261	66.367	4.337	469.112	10.904	4.416	8.462	4.158	3.629	6.350	6.315	13.093	600.404	604.820	313.525
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	27.424	1.733.688	65.225	325.426	104.502	118.472	963.162	91.255	267.446	613.245	655.557	878.888	5.844.290	5.921.746	5.147.467
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	94.616	99.375	225.380	168.979	737.343	189.514	704.629	180.971	163.112	701.880	278.396	1.536.557	5.080.752	5.372.052	1.823.914
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	81.739	66.744	68.937	75.194	68.301	73.528	87.712	96.383	72.532	85.223	81.838	79.064	937.195	1.172.940	919.482
Ekonomi Bakanlığı	249.514	98.664	304.812	261.612	229.588	183.721	312.328	216.913	266.178	243.781	297.811	619.714	3.284.636	3.319.432	3.948.832
Gençlik ve Spor Bakanlığı	55.672	2.723.677	16.549	162.711	309.037	166.108	981.794	1.621.110	187.278	1.867.609	145.816	3.670.770	11.908.131	11.920.504	11.627.263
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	403.548	2.843.184	2.852.559	2.484.252	1.396.942	844.856	1.029.169	618.144	1.750.795	1.137.801	1.082.395	2.766.787	19.210.432	19.690.528	19.537.920
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	84.049	77.721	81.770	83.633	93.221	75.287	92.397	89.292	85.893	97.031	87.705	194.685	1.142.684	1.213.311	1.131.320
Kalkınma Bakanlığı	8.009	60.482	6.091	9.369	19.607	15.264	12.738	52.672	128.728	196.370	84.152	954.671	1.548.153	1.649.850	2.819.793
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı	19.920	18.715	19.323	37.182	19.738	21.871	24.530	19.737	20.038	23.745	20.777	44.080	289.656	387.025	388.106
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	201.061	1.482.642	410.167	206.075	1.446.748	1.687.227	1.479.533	1.368.438	1.737.959	1.354.703	1.150.809	1.639.269	14.164.631	14.845.350	14.663.074
Meteoroloji Genel Müdürlüğü	19.913	25.646	82.167	19.660	15.834	15.631	21.704	18.441	17.358	36.857	31.655	16.731	321.597	330.695	277.493
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	312.030	3.798.030	472.782	921.012	1.240.511	3.512.735	2.473.688	3.129.815	1.876.813	3.034.836	2.815.875	8.257.126	31.845.253	33.755.760	24.164.820
Genel Bütçeli İdareler	**44.066.892**	**59.097.020**	**53.851.706**	**49.920.515**	**47.263.770**	**55.015.729**	**51.466.860**	**56.000.295**	**53.318.703**	**55.068.083**	**53.097.182**	**80.781.424**	**658.948.179**	**660.743.163**	**634.176.489**
Özel Bütçeli İdareler	**3.911.706**	**5.054.921**	**6.317.353**	**8.450.045**	**8.289.574**	**9.249.888**	**7.185.633**	**9.867.815**	**6.501.567**	**8.679.257**	**9.836.769**	**16.296.203**	**99.640.731**	**105.094.347**	**79.433.539**
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	**122.200**	**76.313**	**1.591.520**	**166.652**	**59.999**	**595.739**	**213.485**	**89.453**	**114.057**	**471.243**	**72.105**	**333.004**	**3.905.770**	**4.474.203**	**4.216.853**
Hazine Yardımları ve Düzenleyici Denetleyici Kurumların Gelir Fazlası (-)	**-753.844**	**-10.489.359**	**-3.189.581**	**-2.537.035**	**-4.513.160**	**-7.183.395**	**-7.325.961**	**-8.096.256**	**-5.550.133**	**-8.036.590**	**-6.328.559**	**-20.768.490**	**-84.772.363**	**-85.556.602**	**-72.702.603**
Merkezi Yönetim Bütçesi	**47.346.954**	**53.738.895**	**58.570.998**	**56.000.177**	**51.100.183**	**57.677.961**	**51.540.017**	**57.861.307**	**54.384.194**	**56.181.993**	**56.677.497**	**76.642.141**	**677.722.317**	**684.755.111**	**645.124.278**

Şekil- 2:2017 Devlet Genel Bütçesinin Birimlere göre Dağılımı

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın harcamasıyla ilgili bütçe kalemlerine bakıldığında ilk ve ön önemli kalemin personel giderleri kaleminden oluştuğu görülmektedir. Bu kalem toplam harcamaların yaklaşık olarak %78,7'sini oluşturmaktadır. Diğer kalemler ise Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim Giderleri, Mal ve Hizmet Alım Giderleri, Cari Transferler ve Sermaye Giderleri kalemlerinden oluşmaktadır. Aşağıdaki tabloda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2017 bütçe harcamaları dökümü görülmektedir (D.İ.B 2017 Yılı Bütçe Harcamaları).

Tablo1.2 :2017 Yılı Bütçe Harcamaları

BÜTÇE GİDERLERİ TOPLAMI	6.517.434.933	6.867.117.000	687.124.412	732.651.808	511.743.614	566.680.991	525.933.895	551.114.343	525.863.065	624.098.662	511.554.984	566.836.322	505.574.233	560.571.536	3.267.794.202	3.601.953.662	10,23	50,14	52,45	8.148.217.230
01 - PERSONEL GİDERLERİ	5.129.655.279	5.474.296.000	573.673.149	612.743.850	413.966.178	453.276.280	410.127.762	445.268.816	423.913.568	462.733.380	412.309.454	449.058.383	407.213.746	441.077.849	2.641.203.857	2.864.158.558	8,44	51,49	52,32	6.129.456.558
MEMURLAR	4.806.754.095	5.204.787.000	554.348.808	570.533.573	392.616.558	413.929.097	381.825.043	399.979.927	390.699.236	412.429.704	382.122.368	403.343.673	382.307.986	400.721.703	2.483.919.999	2.600.937.678	4,71	51,68	49,97	5.566.163.875
SÖZLEŞMELİ PERSONEL	157.385.812	150.665.000	12.011.419	36.357.548	9.101.485	26.909.060	9.219.787	26.145.616	9.582.859	26.931.417	9.777.501	26.312.632	11.738.482	26.605.506	61.431.533	169.261.780	175,53	39,03	112,34	362.220.209
İŞÇİLER	1.814.626	1.888.000	116.903	85.364	127.222	151.966	188.413	206.787	122.322	132.552	113.285	123.304	135.847	162.445	803.992	862.417	7,27	44,31	45,68	1.845.573
GEÇİCİ PERSONEL	163.114.211	116.267.000	7.184.418	5.716.506	12.008.230	12.165.362	18.824.725	18.898.903	23.464.281	23.216.408	20.251.540	19.249.492	12.984.430	13.557.858	94.717.623	92.804.529	-2,02	58,07	79,82	198.601.693
DİĞER PERSONEL	586.534	689.000	11.601	50.858	112.683	120.795	69.795	37.582	44.870	23.299	44.760	29.282	47.001	30.336	330.709	292.153	-11,66	56,38	42,40	625.208
02 - SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	922.942.896	986.308.000	106.671.711	113.795.033	77.700.241	84.028.254	76.844.193	82.315.826	77.501.528	83.625.781	76.794.357	82.181.645	75.583.769	80.989.114	491.095.798	526.935.653	7,30	53,21	53,43	1.127.642.225
MEMURLAR	866.095.681	937.536.000	103.216.400	106.683.603	73.961.535	77.367.592	71.697.677	74.372.795	71.463.081	74.766.937	71.408.795	74.137.866	71.284.556	74.076.788	463.032.043	481.405.581	3,97	53,46	51,35	1.030.207.872
SÖZLEŞMELİ PERSONEL	24.934.987	24.512.000	2.033.541	5.952.408	1.461.647	4.206.173	1.503.415	4.156.036	1.532.271	4.227.173	1.526.021	4.300.564	1.738.351	4.149.172	9.795.246	26.991.525	175,56	39,28	110,12	57.761.864
İŞÇİLER	343.007	425.000	21.154	15.225	30.662	46.837	28.113	54.043	22.098	-4.178	20.683	16.830	32.024	38.910	154.733	167.667	8,36	45,11	39,45	358.807
GEÇİCİ PERSONEL	31.569.222	23.835.000	1.400.617	1.143.798	2.246.396	2.407.653	3.614.989	3.732.952	4.484.078	4.635.848	3.838.858	3.726.386	2.528.838	2.724.243	18.113.775	18.370.879	1,42	57,38	77,08	39.313.682
DİĞER PERSONEL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
03 - MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	270.215.165	240.156.000	6.775.384	6.112.925	14.731.412	20.027.985	18.072.135	18.189.920	18.064.939	33.016.509	18.564.595	21.761.542	19.817.591	15.299.776	96.026.057	114.408.657	19,14	35,54	47,64	317.303.916
ÜRETİM	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0

E YÖNELİK MAL VE MALZEME ALIMLARI																				
TÜKETİME YÖNELİK MAL VE MALZEME ALIMLARI	131.633.955	139.825.000	3.413.388	2.932.094	6.448.936	8.951.159	5.334.406	9.862.030	9.628.687	13.862.699	8.664.237	10.756.461	7.631.895	8.064.666	41.121.550	54.429.109	32,36	31,24	38,93	164.831.000
YOLLUKLAR	69.534.938	38.545.000	2.854.019	2.863.067	5.237.717	7.476.829	8.861.108	4.256.644	4.688.269	14.329.249	5.965.027	6.229.087	4.116.898	2.882.482	31.723.038	38.037.357	19,90	45,62	98,68	81.453.040
GÖREV GİDERLERİ	631.706	649.000	34.546	15.295	88.141	44.852	59.210	136.291	64.077	178.928	51.767	68.059	85.517	79.950	383.258	523.375	36,56	60,67	80,64	930.026
HİZMET ALIMLARI	51.834.312	45.452.000	407.259	222.256	2.710.413	3.220.360	3.480.201	3.467.891	3.060.091	3.534.430	3.213.532	3.558.726	5.694.955	3.454.766	18.566.451	17.458.429	-5,97	35,82	38,41	53.284.625
TEMSİL VE TANITMA GİDERLERİ	2.567.351	2.612.000	2.775	0	25.399	1.619	84.846	33.017	313.295	247.867	54.247	472.541	249.489	276.546	730.051	1.031.589	41,30	28,44	39,49	2.715.057
MENKUL MAL,GAYRİMADDİ HAK ALIM, BAKIM VE ONARIM GİDERLERİ	8.042.807	6.732.000	24.574	21.281	46.761	204.487	74.461	224.826	128.531	491.851	354.839	460.630	668.364	271.146	1.297.531	1.674.222	29,03	16,13	24,87	7.841.329
GAYRİMENKUL MAL BAKIM VE ONARIM GİDERLERİ	3.699.259	3.641.000	40	3.995	46.949	56.875	93.142	160.383	153.809	354.122	212.640	135.354	162.994	270.221	669.573	980.950	46,50	18,10	26,94	3.687.452
TEDAVİ VE CENAZE GİDERLERİ	2.270.838	2.700.000	38.783	54.937	127.096	71.804	84.759	48.838	28.180	17.362	48.307	80.685	1.207.479	0	1.534.604	273.626	-82,17	67,58	10,13	2.561.387
04 - FAİZ GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0

KAMU KURUMLARINA ÖDENEN İÇ BORÇ FAİZ GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
DİĞER İÇ BORÇ FAİZ GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
DIŞ BORÇ FAİZ GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
İSKONTO GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
KISA VADELİ NAKİT İŞLEMLERE AİT FAİZ GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
05 - CARİ TRANSFERLER	104.506.365	29.883.000	3.971	0	5.240.694	6.467.028	20.334.505	725.301	301.375	39.195.676	1.225.250	7.647.907	479.429	4.898.858	27.585.224	58.934.770	113,65	26,40	197,22	429.991.939
GÖREV ZARARLARI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
HAZİNE YARDIMLARI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
KAR AMACI GÜTMEYEN KURULUŞLARA YAPILAN TRANSFERLER	103.678.043	29.014.000	3.971	0	5.240.694	6.361.028	20.274.711	184.512	248.730	39.177.526	800.836	7.647.907	441.144	4.898.858	27.010.087	58.269.831	115,73	26,05	200,83	429.014.000
HANE HALKINA YAPILAN TRANSFERLER	405.126	419.000	0	0	0	106.000	59.794	0	52.645	0	24.502	0	15.000	0	151.940	106.000	-30,24	37,50	25,30	419.000
DEVLET	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINDAN HANE HALKINA YAPILAN FAYDA ÖDEMELERİ																				
YURTDIŞINA YAPILAN TRANSFERLER	423.197	450.000	0	0	0	0	0	540.790	0	18.150	399.912	0	23.285	0	423.197	558.939	32,08	100,00	124,21	558.939
GELİRDEN AYRILAN PAYLAR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
06 - SERMAYE GİDERLERİ	90.115.227	136.474.000	196	0	105.089	2.881.445	555.301	4.614.480	6.081.655	5.527.316	2.661.328	6.186.844	2.479.698	18.305.939	11.883.267	37.516.024	215,70	13,19	27,49	143.822.592
MAMUL MAL ALIMLARI	42.731.642	55.674.000	0	0	48.293	70.300	434.201	764.857	1.539.736	1.254.709	728.072	1.405.881	981.671	12.434.872	3.731.972	15.930.619	326,87	8,73	28,61	57.540.330
MENKUL SERMAYE ÜRETİM GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
GAYRİ MADDİ HAK ALIMLARI	4.795.232	11.000.000	0	0	0	0	29.500	170.734	146.910	570.727	39.706	838.638	0	1.470.520	216.116	3.050.619	1.311,57	4,51	27,73	11.000.000
GAYRİMENKUL ALIMLARI VE KAMULAŞTIRMASI	0	0	0	0	0	1.856.134	0	3.445	0	771.552	0	0	0	0	0	2.631.131	0,00	0,00	0,00	5.262.262
GAYRİMENKUL SERMAYE ÜRETİM GİDERL	26.731.295	52.500.000	0	0	0	954.855	0	3.608.871	4.102.228	2.736.966	284.396	2.320.557	114.020	3.264.580	4.500.644	12.885.830	186,31	16,84	24,54	52.500.000

ERİ																				
MENKUL MALLARIN BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1.522.039	1.600.000	0	0	56.725	0	91.600	66.586	142.803	93.220	264.262	526.733	140.598	102.662	695.988	789.201	13,39	45,73	49,33	1.820.000
GAYRİMENKUL BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	14.335.019	15.700.000	196	0	71	156	0	-12	149.978	100.141	1.344.893	1.095.036	1.243.409	1.033.304	2.738.547	2.228.625	-18,62	19,10	14,20	15.700.000
STOK ALIMLARI (SAVUNMA DIŞINDA)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
DİĞER SERMAYE GİDERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
07 - SERMAYE TRANSFERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
YURTİÇİ SERMAYE TRANSFERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
YURTDIŞI SERMAYE TRANSFERLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
08 - BORÇ VERME	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
YURTİÇİ BORÇ VERME	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
YURTDIŞI BORÇ VERME	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0
09 - YEDEK ÖDENEKLER	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	

Diyanet İşler Başkanlığı'nın bütçeleri ile ilgili en önemli eleştirilerden birisi de diğer Bakanlık ve diğer kurumlara göre harcama artışlarının çok hızlı bir şekilde artış olmasıdır. Nitekim 2010 yılında 2,7 milyar TL olan toplam harcamalar 2016 yılında 6,5 milyar TL'ye yükselmiştir. Aşağıdaki tabloda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2010-2016 dönemi harcama dökümleri görülmektedir. Bu tablodan da görülebileceği gibi 2010 yılından 2016 yılına kadar Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ne kadar hızlı bir artış trendi gösterdiği görülmektedir (DİB , 2016: 30).

Tablo 1.3 :2010-2016 Yılları Arası D.İ.B. Harcama Seyri

Yıllar	Harcamalar (TL)
2016	6.517.292.081
2015	6.037.761.338
2014	5.705.466.534
2013	4.971.484.729
2012	4.254.370.352
2011	3.392.977.569
2010	2.733.045.030

Kaynak: (D.İ.B, 2016: 29)

1.5. Diyanet İşleri Başkanlığı Paydaşları

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın planlaması yapılmış olan hedeflerine ulaşabilmesi için hem kurum içi hem de kurum dışındaki paydaşların performanslarının yüksek olması gerekmektedir. Bir başka deyişle Başkanlığın başarısı Paydaşlarının performansı ile doğru orantılı bir şekilde işlemektedir.

Bir kurumun işleyişinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için kurum içinde çalışanların payı çok büyüktür. Bununla birlikte dış paydaşlar olarak da bireylerin çalışması kurumun performansını doğrudan etkilemektedir(Yar, 2001: 43).

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın paydaşları iç ve dış olarak ikiye ayrılmaktadır (Özay: 79).

1.5.1. İç Paydaşlar

İç paydaşlar, Başkanlığın bünyesindeki birimlerde görev alan yönetici olarak görev alan kişilerden oluşmaktadır. Başkanlığın hedeflerinin yerine getirilmesinde hiyerarşik bir düzen içerisinde sorumluluğu olan yöneticilerdir(Akın, 2005: 70).

Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki iç paydaşlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Diyanet İşleri Başkanlığı Web Sitesi):

- Diyanet İşleri Başkanı,
- Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları,
- Kurul ve Birim Başkanları
- Diğer Yöneticiler
- Müftüler
- İmamlar

1.5.1.1. Diyanet İşleri Başkanı

Diyanet İşleri Başkanı, DİB'in en üst amiridir. Başkan, kanun çerçevesinde belirlenmiş olan dini hizmetlerin en iyi şekilde sunulabilmesi ve uygulanabilmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu bağlamda Başkan, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaynaklarının en etkin şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Ayrıca verilecek hizmetlerin düzenlenmesini, yürütülmesini, koordinasyonunu ve denetlenmesini de sağlamaktadır (Bulut, 2005: 49).

Diyanet İşleri Başkanı, DİB'in stratejik hedeflerinin belirlenmesine ve uygulanması için gerekli planlamanın yapılmasını sağlayan ve bu süreci yönetmekle görevlidir ve sorumludur. Başkan aynı zamanda yapılan planlama çerçevesinde DİB'deki birimlere uygun görevlendirmeler yaparak işleyişi sağlamakla yükümlüdür (Aydın, 2001: 17).

Başkanlığın örgütsel yapısı içerisindeki tüm yöneticiler, görevlerini yerine getirirken, mevzuata, stratejik plan ve programlara, performans ölçütlerine ve hizmet kalitesi standartlarına uygun çalışmalar yapmaya karşı üst kademelerine karşı sorumludurlar. Diyanet İşleri Başkanı'nın da dahil olduğu tüm üst düzey yöneticiler, yetkilerin bir kısmını yazılı belge ile belgelendirerek daha alt kademelerdeki yöneticilere devredebilmektedir (www.diyanet.gov.tr, 2017).

1.5.1.2. Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları

Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları,DİB'in teşkilat yapısı içerisinde üç kişi olarak belirlenmiştir.

Başkan, yapmakla yükümlü olduğu görevleri Başkan yardımcıları arasında dağıtmaktadır. Böylelikle Başkan ve başkan Yardımcıları, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın genel olarak sorumluluk alanları içerisindeki faaliyetlerin etkinlik ve verimliliklerinden sorumlu olmaktadırlar (Bulut, 2005: 49).

1.5.1.3. Kurul, Daire ve Birim Başkanları

Başkan ve Başkan Yardımcılarından sonra DİB'in en önemli yönetim kadrosunu Kurul ve Daire Başkanları oluşturmaktadır. Bu kurul ve daire başkanları kendi birimlerindeki işlerin planlama ve uygulamaları ile ilgili sorumluluk taşımaktadırlar. Örneğin Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, Mushaflar İnceleme ve Kıraat Kurulu Başkanı, Rehberlik ve Teftiş Başkanı, İç Denetim Birimi Başkanı, Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanı gibi yöneticiler kendi görev alanları içerisinde üst düzey sorumluluk taşımaktadır (DİB, 2016: 16).

1.5.1.4. Diğer Yöneticiler

Başkan Vekilleri, Sekreter, Müdür Diyanet İşleri Başkanlığında görevli diğer yöneticileri tanımlamaktadır. Bu yöneticiler genel olarak görev alanları ile ilgili olarak Kurul, Daire ve Birim Başkanlarına destek vermektedir (DİB, 2013: 17).

1.5.1.5. Müftüler

Başkanlığın taşradaki temsilcisi müftülüklerdeki en üst yöneticiye verilen isimdir. Müftüler, sorumlu oldukları bölgelerdeki din hizmetlerini, camileri, Kur'an kurslarını ve buralarda çalışan hizmet veren görevlilerin çalışma şekillerini düzenleyerek denetlemektedirler.

Müftüler sorumlu oldukları bölgelerde yaşayan halkla birebir ilişki içerisindedirler. Sunulan hizmetlerden dolayı halkın memnuniyetin de memnuniyetsizliğin de doğrudan ilişkili olarak ifade edebilmesi nedeni ile önemli bir görev yürütmektedir (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2009: 116).

1.5.1.6. İmamlar

Başkanlığın taşra teşkilatında Müftülüklere bağlı ibadethanelerde din hizmetlerinin yürütülmesini sağlayan yetkililere imam adı verilmektedir. İmam-Hatipler, cami ve mescitlerde din hizmetlerini yürütmek ve dini konularda toplumu bilgilendirmekle görevlidir. İmamlar, tüm Başkanlık teşkilatı içerisinde halkla birebir teması olan en önemli göreve sahiptir.

Bu bağlamda sundukları hizmetin kalitesi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın çalışmalarındaki etkinliği doğrudan etkilemektedir (www.diyanet.gov.tr, 2017).

1.5.2. Dış Paydaşlar

Dış paydaşlar, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bünyesinde faaliyet göstermemekle birlikte yönetimsel pozisyonda görev yapan ve yetkilileri ve hizmet alanları görüş ve faaliyetleri ile etkileme kapasitesine sahip olan birimleri ifade etmektedir. Bu birimler, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki görev yapan yetkilileri ve hizmet alanları etkileme kapasitesi ile birlikte Diyanet İşleri Başkanlığı'nın faaliyetlerindeki etkinlik ve verimliliği dolaylı olarak etkileyebilmektedir (Berkes, 2002: 17).

Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki Dış Paydaşlar; sendikalar, dernekler ve vakıflar ile direkt; belediye ve muhtarlıklar ile endirekt ilişki ve etkileri bağlamında iki ana grup olarak değerlendirilmektedir.

1.5.2.1. Sendikalar

Sendikalar Sanayii devrimi ile ilk olarak ortaya çıkan bir kuruluştur (Bozan, 2000:16). Sendikaların amacı en genel anlamı ile işveren ve çalışan arasında dengenin sağlanması ve çalışanların haklarının, menfaatlerinin korunmasıdır. Bu bağlamda çalışanların sorunlarının çözümünde önemli bir rol üstlenmiş olan devlet kurumlarından ve siyasi partilerden bağımsız olarak örgütlenmiş bir kurumdur (Şahiner, 2012: 23).

Günümüzün önemli ekonomik birimlerinden olan Sendikalar, Diyanet İşleri Başkanlığı çalışanları bünyesinde de örgütlenmiş ve çok sayıda sendika aktif olarak sendikacılık faaliyetlerini yürütmektedir. "4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ile Konfederasyonların Üye Sayılarına İlişkin 2016 Temmuz İstatistikleri Hakkında Tebliğ" çerçevesinde Diyanet ve Vakıf Hizmetleri ile ilgili sendikaların üye sayıları aşağıdaki gibidir. Aşağıdaki tablodan görülebileceği gibi toplamda 105.103 üye sayısına sahip olan Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki sendikaların üye sayısı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 118.014 çalışanı düşünüldüğünde %89,05'lik sendikalaşma oranı ile Türkiye'deki sendikalı memur oranı olan %71,64'ün çok üstünde yer almaktadır.(www.diyanethaberleri.com, 2017)

Tablo 1.4: Diyanet İşleri Başkanlığı Kolunda Faaliyet Gösteren Sendikalar

Sıra	Sendika Kısa İsmi	Sendika Uzun İsmi	Üye Sayısı
1	Diyanet-Sen	Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası	77.553
2	Türkiye Diyanet-Sen	Türkiye Diy. ve Vak.Hiz.Kolu Kamu Görev. Sendikası	13.914
3	Diva-Sen	Türkiye Diy.ve Vak.Hiz. Kolu Diy. Ve Vak. Çal.Send.	6.429
4	Din-Bir-Sen	Özerk Diyanet Vakfı Çal. Birliği Sendikası	4.519
5	Dives	Diyanet ve Vakıf Emekçileri Sendikası	509
6	Diyanet Hak-Sen	Diyanet ve Vakıf Çalışanları Hak Sendikası	406
7	Vefa-Sen	Vefa Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası	372
8	Bağ. Diyanet-Sen	Bağımsız Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası	344
9	Avras.Diy.Vakıf-Sen	Avr.Diyanet ve Vakıf Hiz. Kolu Kamu Çal. Sendikası	238
10	Din-Büro-Sen	Diyanet Din ve Büro Görevlileri Sendikası	194
11	Tüm Diyanet-Sen	Tüm Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası	163
12	Hak-Bir-Sen	Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası	159
13	Din Gönüllüleri-Sen	Tüm Din Gönüllüleri Sendikası	108
14	Tekbir-Sen	Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası	102
15	Din Gön-Sen	Din Gönüllüleri ve Vakıf Hizmetleri Sendikası	43
16	Öz Diyanet-Sen	Öz Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası	35
17	Eksen Diy.Vak.-Sen	Eksen Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası	15
		Toplam Üye Sayısı	**105.103**

Kaynak: (http://www.dinihaberler.com, 2017)

1.5.2.2. Dernek ve Vakıflar

Dernek ve vakıflar çok farklı alanlarda, belirli bir amaç için, sosyal ve kültürel amaçlar için kurulurlar. Dernek ve vakıflar Anayasa ile güvence altına alınmışlardır. Vakıfların denetlenme çalışmaları, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Derneklerin denetlenme çalışmaları ise İçişleri Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir (Mardin, 1969:115).

Din alanında kurulmuş olan Dernek ve Vakıflar, dini hizmetleri desteklemekte, dini içerikli yayınlar yapmakta, dini içerikli faaliyetlerin verilmesi gibi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın faaliyet alanlarına giren bir çok çalışma da yer almaktadır.

Din alanında hizmet veren dernek ve vakıfların arasında belki de en önde geleni Türkiye Diyanet Vakfı'dır (Karaman, 2000: 26).Türkiye Diyanet Vakfı, 13 Mart 1975 tarihinde ilgili dönemde görev yapan Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan, Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları Dr. Tayyar Altıkulaç ve Yakup Üstün ile Özlük İşleri Müdürü Ahmet Uzunoğlu tarafından kurulmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığının faaliyetlerine destek olması için kurulan Türkiye Diyanet Vakfı, din hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılmasında çok önemli hizmetlerde bulunmuştur. Bununla birlikte dini hizmetlerde görev alacak neslin yetiştirilmesinde bugüne kadar önemli başarılar elde etmiştir(www.diyanet.gov.tr, 2017).

Türkiye Diyanet Vakfı; eğitim ve öğretim faaliyetleri, sosyal yardım, sosyal faaliyetler, kültürel faaliyetler, Diyanet İşleri Başkanlığı'na destek faaliyetleri, cami hizmetleri ve yurtdışı inşaat faaliyetlerinde bulunmaktadır (Türkiye Diyanet Vakfı Web Sitesi).

Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri: Vakıf bu kapsamda Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri kapsamında yükseköğrenimde öğrenci yurtları, öğrenciler için konuk Yükseköğrenim öğrenci yurtları, öğrenci konuk evleri, kolej ve üniversite açmakta ve başarılı öğrencilere burs vermektedir. Vakıf, Uluslararası İmam Hatip Lisesi, Uluslararası İlahiyat Programı, Uluslararası Konuk Öğrenci Programı gibi projelerle 108 ülkeden öğrencilere Türkiye'de eğitim imkânı sunmaktadır.

Hayri ve Sosyal Faaliyetler: Vakıf sosyal ve hayri faaliyetler kapsamında, fakir ve yardıma muhtaç vatandaşları tespit ederek bu kişilere ayni ve nakdi yardımlar yapmaktadır. Özellikle Ramazan ayında zekat ve fitrelerin muhtaçlara ulaştırılmasında, alışveriş yardım kartı ve gıda yardım paketlerinin dağıtımının yapılmasında, iftar sofraları kurulmasında Vakıf aktif rol almaktadır. Kurban

Bayramlarında vekalet yoluyla Kurban kesimi ve yıl içerisinde adak kurban kesimleri Vakıf tarafından yapılarak, Türkiye'de ve dünyanın farklı coğrafyalarında açlık, deprem, sel gibi afetler, savaş ve şiddetin yaşandığı kriz bölgelerindeki milyonlarca insana dil, din, renk, cinsiyet ayrımı olmaksızın yardımlar ulaştırılmaktadır.

Kültürel Faaliyetler:Vakıf, kültür faaliyetleri kapsamında gelecek nesillere aktarılması amacıyla ilmi ve kalıcı eserler meydana getirerek okuyucuların hizmetine sunmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'na Destek Faaliyetleri:Vakıf destek faaliyetleri kapsamında İslam'ın asli hüviyetiyle anlaşılmasını, dünya Müslümanlarının birlik ve beraberlik içerisinde yaşamasını amaçlamaktadır. Bu çerçevede Diyanet İşleri Başkanlığının yurt içinde ve yurt dışında yaptığı faaliyetlerin etkin bir şekilde yürütülmesine destek olmaktadır. Vakıf, Diyanet İşleri Başkanlığının yurt içinde ve yurt dışında, irşad, hac ve umre, müftülük, Kur'an kursu, eğitim merkezleri ve cami hizmetlerinin süratli ve etkin bir şekilde yürütülmesi için Diyanet İşleri Başkanlığına bütçenin yetersiz kaldığı veya bütçeden karşılanamayan alanlarda imkânlar ölçüsünde her türlü desteği sağlamaktadır. Vakıf ihtiyaç duyulan yerlerde cami, Kur'an kursu, eğitim ve kültür kurumları inşa etmekte, Diyanet İşleri Başkanlığı ile bütün müftülüklerin dini hizmetlere yönelik ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Bugüne kadar, cami, mescit, Kur'an kursu, müftülük, eğitim merkezi ve lojman olmak üzere mülkiyeti Vakfa ait 11.858 hizmet binası Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerine verilmiştir. Ayrıca, yayın hayatına 2012 yılında başlayan Diyanet TV'de yayınlanacak programların hazırlanması, yapımı ve teslimi ile ilgili her türlü alım, satım, kiralama iş ve işlemleri, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıfla koordineli bir iş birliği ile koordineli olarak Vakfın Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi tarafından yürütülmektedir.

Cami Hizmetleri ve Yurtdışı İnşaat Faaliyetleri: Vakıf bu kapsamda ülkemizde yaşanan hızlı nüfus artışı ve şehirlere göçün had safhaya çıkardığı cami

ihtiyacını karşılamak için çalışmalar yapmaktadır. Vakıf bugüne kadar ülkemizde 3.421 yurtdışında ise 25 ülkede 100'ün üzerinde cami ve eğitim binası yaptırmıştır. Vakıf halen 11 ülkede 19 cami inşaatı, 9 ülkede de 10 caminin yer tahsis ve projelendirme işlemleri olmak üzere 29 caminin yapım çalışmalarını sürdürmektedir.

1.5.2.3. Yerel Yönetimler

Mahalli idreler din hizmetlerinin toplumun talep ve ihtiyaçlarını tam ve zamanın da karşılanması hususunda, özellikle ibadethanelarin yapım, onarım, tadilat ve tamiratlarının yanı sıra rutin ihtiyaçlarının karşılanması gibi hususlarda önemli bir köprü işlevi görmektedir.

İbadethane ihtiyacının karşılanması, muhtarlık, müftülük ve belediye yetkililerinin müştereken ve müteselsilen çalışmaları neticesinde izale edilmekte olduğu görülmektedir

Özellikle köy ve kırsaldaki mahallelerde İmam ve muhtarların eşgüdümlü olarak ibadethanelerin ve bağlı müştemilatların ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda katkıda bulunmaları iç ve dış paydaşların çalışmalarına örnek teşkil etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2. 1.YÖNTEM

İç paydaşlar, Başkanlığın bünyesindeki birimlerde görev alan yönetici olarak görev alan kişilerden (Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları, Kurul ve Birim Başkanları, Diğer Yöneticiler, Müftüler, İmamlar) dan oluşmaktadır.
Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki Dış Paydaşlar; sendikalar, dernekler, muhtarlıklar, belediyeler ve vakıflardan oluşmaktadır.
Paydaşlara mülakat düzenleme suretiyle sorular yöneltilmiştir. Aşağıda sorulan sorular ve sayıları belirtilmiştir.

İç paydaşlardan müftülere, ekonomik sorunlara ilişkin 5 soru, çalışma hayatına ilişkin 16 soru sorulmuştur. Yine iç paydaşlardan cami yöneticilerine (İmam-Hatip) ekonomik sorunlara ilişkin 4 soru ve çalışma hayatına ilişkin 10 soru sorulmuştur.

Dış paydaşlardan sendikalara, çalışma hayatına ilişkin 15 soru sorulmuştur. Yine dış paydaşlardan (Belediyeler ve Muhtarlar) yönetim ve hizmet alanı ile ilgili 5 soru ve Ekonomik sorunlar ile ilgili 4 soru sorulmuştur.

Yine Dış paydaşlardan TDV, Vakıflar ve Derneklere, Yönetim ve hizmet alanı ile ilgili 8 soru sorulmuştur.

Düzenlenen mülakat sorularına verilen cevaplar değerlendirilerek, her sorunun sonunda soru ile ilgili analiz yapılmıştır. Mülakat analizleri sonuçları ise üçüncü bölümde sonuç ve öneriler bölümünde belirtilmiştir.

2.1.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, kamu yönetimi bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı'na paydaşların etkileri belirlemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma; gözlem,

görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda araştırma durum saptamaya yönelik bir çalışma olup, nitel araştırma tekniklerinden durum çalışması temel alınarak desenlenmiştir. Durum çalışması; özellikle değerlendirme süreçleri gibi birçok alanda kullanılan, araştırmacının bir durum, sıklıkla da bir programı, olayı, eylemi, süreci ya da bir veya daha fazla bireyi derinlemesine analiz ettiği bir araştırma desenidir. Durumlar zaman ve eylemle sınırlı olup, araştırmacılar uzun bir zaman süresince çeşitli veri toplama yöntemleri kullanarak detaylı bilgi toplarlar (Creswell, 2017). Durum çalışması, durumları kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde inceleyen, birden fazla veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan ve bütüncül bir yorum ile çalışmanın sunumunu sağlayan bir araştırma yöntemidir (Merriam, 2013). Bu bağlamda araştırma, kamu yönetimi bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı'na paydaşların etkileri detaylı bir şekilde incelemek için durum çalışması ile yürütülmüştür.

2.1.2. Çalışma Grubu

Araştırma İstanbu ili Beyoğlu,Fatih,Kadıköy,Maltepe,Pendik ve Üsküdar ilçeleri merkeze alınarak; Ankara, Adana,Bursa,Erzurum,Kocaeli,Tekirdağ, ve Zonguldak illerinde kırkbeş iç ve dış paydaş ile yapılmıştır. Paydaşların DİB'na bölgesel düzeydeki etkilerini varsa farklılıkları ve nedenlerini net bir şekilde tespit edebilmek amacıyla Doğu-Batı ve Güney-Kuzey Bölgelerimizdeki farklı il ve ilçelerden paydaş görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmaya, kolay ulaşılabilir durum örneklemesi/uygun örnekleme yoluyla seçilen 45 görüşmeci katılmıştır. Sosyal bilimlerde en yaygın kullanılan örnekleme türlerinden biri uygun örneklemedir. Uygun örneklemede, araştırmacılar katılımcıları ulaşması kolay, araştırma için uygun ve gönüllü bireylerden seçmektedir (Gravetter ve Forzano, 2012). Uygun örnekleme yönteminde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle araştırmaya hız ve

pratiklik kazandırmak için araştırmacı tarafından erişilmesi kolay olan örneklem seçilmiştir. Mülakat yerleri çalışmanın sonunda EK'ler bölümünde verilmiştir.

2.1.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen, yöneten-yönetilen ilişkisi içerisinde dış etkenlerin ve dış paydaşların meydana getirdiği etkinin derecesine ilişkin katılımcı görüşlerini ölçmeye dönük yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik,yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000).

Veri toplama aracı hazırlama aşamasında ilk olarak literatür taranmış ve konuyla ilgili bulgular incelenmiştir. Daha sonra seçilen iç ve dış paydaşlarla yapılan ön görüşmeler neticesinde madde havuzu oluşturulmuş ve veri toplama aracı hazırlanmıştır. Son alarak uzman kişilere gösterilerek veri toplama aracı hazır duruma getirilmiştir.

Görüşme sorularının sorulması sırasında görüşmenin akışına göre gerekli değişiklikler yapılmıştır. Görüşme esnasında teşvik edici olmak ve geri bildirimde bulunmak gerekmektedir. Görüşmede elde edilen veriler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıt cihazı ile kaydedilen görüşmeler öncesi mülakata konu olan iç ve dış paydaşlardan izin alınmıştır. Ses kayıt cihazı ile kaydedilen görüşmeler, araştırmacı açısından önemli avantajlara sahip olduğu için tercih edilmiştir. Görüşme formu içinde çok boyutlu soru sormaktan kaçınılmıştır. Paydaşlar ile yapılan görüşmeler metin haline getirilmiştir.

2.1.4.. Verilerin Analizi

Ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan görüşmeler daha sonra görüşmeci tarafında raporlaştırılmıştır. Rapordaki bulguların, tablolar halinde frekans dağılımı yapılmış ve yorumlanmıştır. Bulgular yorumlanırken görüşmeye katılan kişilerin isimleri gizli tutularak isimleri kodlarla belirtilmiştir.

Görüşme, çalışmayı olumsuz etkilemeyecek sessiz bir ortamında gerçekleştirilmiştir. Çalışma her görüşmeciyle ortalama 15'er dakika sürmüştür. Veri toplama sürecinde gerekli resmi izinler alınmış ve katılımcılara araştırma konusu hakkında bilgi verilmiştir. Görüşme yapılmadan önce katılımcılara kişisel bilgilerinin saklı tutulacağı ve katılımcılar için ayrı ayrı rumuz (takma ad) kullanılacağı belirtilmiştir. Böylece katılımcıların rahat, samimi ve doğru bir şekilde sorulara yanıt vermelerine olanak sağlanmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulara yer verilecektir.

3.1.1. İÇ PAYDAŞLARA İLŞKİN BULGULAR

3.1.1.1. Müftüler

3.1.1.1.1. Ekonomik Sorunlara İlişkin Sorular

S-1. ***Kurumun bütçesini yeterli buluyor musunuz?***

1-Aİ. Maaşlar açısından yeterli buluyorum.

2-AB. Yeterli buluyorum. Ancak, hizmet binalarının giderlerini karşılamak için genel bütçeden ilave pay verilmesi gerekir.

3-AG. Personel giderleri için ayrılan payı yeterli bulmakla birlikte diğer hizmet alanları için pay ayrılması gerekiyor.

4-CB. Maaşlar ve personel giderleri için yeterli, ancak müftülük ve cami hizmetleri için genel bütçeden pay ayrılması lazım.

5-FG. Personel giderleri için ayrılan payı yeterli bulmakla birlikte diğer hizmet alanları için pay ayrılması gerekiyor.

6- İT. Personel giderleri için ayrılan payı yeterli bulmakla birlikte diğer hizmet alanları için pay ayrılması gerekiyor.

7.MT. İT. Personel giderleri için ayrılan payı yeterli bulmakla birlikte diğer hizmet alanları için pay ayrılması gerekiyor.

8-OB. İT. Personel giderleri için ayrılan payı yeterli bulmakla birlikte diğer hizmet alanları için pay ayrılması gerekiyor.

9-SB. Personel giderleri için ayrılan payı yeterli bulmakla birlikte diğer hizmet alanları için pay ayrılması gerekiyor.

10-ZU. Kurumun bütçesini yeterli bulmuyorum. Kurum için genel bütçeden diğer hizmet alanları için de ayrıca pay ayrılması gerekiyor.

➢ Personel maaşlarının ödenmesi konusunda yeterli olduğu ancak kurum tarafından verilmekte olan diğer hizmetler için bütçeden pay ayrılan miktarın artmasının gerekli olduğu konusuna hak veren müftüler arasında tam bir fikir birliği oluşmuştur.

S-2. ***Aylık maaş, yolluk, fazla mesai ve ders ücretleri gibi ödenekleri yeterli buluyor musunuz?***

1-Aİ. Yeterli buluyorum.

2-AB. Yeterli buluyorum.

3-AG. Evet, yeterli buluyorum.

4-CB. Yeterli buluyorum.

5-FG. Yeterli buluyorum.

6-İT. Maaş noktasında yeterlidir.

7-MT. Evet, yeterlidir.

8-OB. Yeterlidir.

9-SB. Maaşlarda ve ek ders ücretlerinde sıkıntı olmamakla birlikte, özellikle yollukları geç ödenmesi mağduriyetlere neden olabiliyor.

10-ZU. Yeterli değildir.

➢ Katılımcıların %90'ı personel maaşları, yolluklar, fazla mesai ve ders ücretleri gibi ödenekleri yeterli bulmaktadır. Bununla birlikte bu ödeneklerin yetersiz olduğunu düşünen bir kişi de mevcuttur. Diğer bir konu ise ödemelerin yapılmasında yaşanan gecikmelerden dolayı bazı mağduriyetlerin oluşabildiğine de dikkat çekilmektedir.

S-3. ***Müftülük, Cami ve diğer hizmet binaları gibi yerleşkelerin bakım, onarım, ısıtma ve aydınlatma gibi rutin ihtiyaçların karşılamakta olduğunuz sorunlar nelerdir?***

1-Aİ. Yaşadığımız çok önemli bir sorun yok.

2-AB. Kayda değer bir sorun yok. Vakıflar ve dernekler kanalıyla eksikliler gideriliyor.

3-AG. Hayır, sorun yaşanmıyor.

4-CB. Aydınlatma hariç diğer konularda dernekler ve TDV kanalıyla bağışlarla ihtiyaçlar gideriliyor. Kur'an kurslarını iaşe ve ibadesi için TDV ve başkanlığın bütçesinden henüz yapılmaya başlanan bir uygulamadır.

5-FG. Kaynak sorunu yaşıyoruz.

6-İTU. İbadet mekânlarını halk yapar ve ihtiyaçlarını da halkımızın bağışları ile STK vasıtasıyla giderilir.

7-MT. Şimdilik ciddi bir sorun yok. Ancak güzel projeler geliştirilebilir.

8-OB. Halkın katılımıyla yapılıyor. Kontrolsüz olduğundan kaynak israfına neden oluyor.

9-SB. Hizmet binalarının imarı, inşası, bakım ve onarım gibi işler Vakıf ve dernekler marifetiyle bağışlarla yapılıyor. Elektrik, su ve doğalgaz gibi giderleri başkanlığımız tarafından karşılanıyor. Kırsal kesime odun kömür yardımları yapılıyor. Isıtma giderleri cemaatten, aydınlatma bedeli DİB tarafından karşılanıyor.

10-ZU. Hayli sorunlar var. Yeterli kaynak bulunamıyor. Halktan toplanan bağışlarla bu tür harcamalar zor şatlarda yapılmaya çalışılıyor.

- Cami ve diğer hizmet binaları gibi yerleşkelerin temel giderleri (elektrik, su, doğalgaz) DİB tarafından karşılanmaktadır. Diğer bakım ve onarım gibi rutin ihtiyaçların karşılanmasında en büyük ve en önemli katkının halkın bağışları, vakıf ve dernekler ile Sivil toplum kuruluşlarının katkılarıdır. Özellikle kırsal kesimde küçük yerleşim yerlerinde yeterli kaynağın sağlanamamasından dolayı hizmetin ifsında bazı ekonomik sorunlarla karşılaşılmakta olduğu belirtilmiştir.

Soru-4. ***Genel bütçeden ayrılan payın dışında kurumun başkaca ekonomik kaynak alanları var mıdır?***

1-Aİ. TDV katkı sağlıyor. Müftülüklerimize başka bir kanaldan maddi katkı yoktur.

2-AB. TDV'ndan katkı sağlanıyor. Hayır severlerin bağışları var. Başkaca müftülüklerimize başka bir yerden destek yok.

3-AG. TDV'ndan katkı sağlanıyor. Özel vakıf ve derneklerden gelen yardımlar var. Başkaca müftülüklerimize başka bir ekonomik katkı yok.

4- CB. TDV ve Başkanlığın Hac ve umre hizmetlerinden elde edilen gelirler vardır.

5-FG. TDV'ndan katkı sağlanıyor. Özel vakıf ve derneklerden gelen yardımlar var. Başkaca müftülüklerimize başka bir kaynak alanımız yok. Genel bütçeden din hizmetlerinin ifası, yerleşkelerin inşası, imarı ve sair giderleri için pay ayrılması elzemdir. Ayrıca Vakıflar genel müdürlüğün oldukça gelirleri fazladır. Evkaf ve şeriye de olduğu gibi bu kurumun DİB'na bağlanması gerekir. Bir anlamda yetki karmaşasının da önüne geçilmiş olur ve kısmen kaynak ihtiyacımız da giderilmiş olur.

6-İTU. Halkın bağışları var.

7-MT. Hayır sahibi kişilerin bağışları var. Başkaca kaynağımız yok.

8-OB. Yok.

9-SB. TDV'nın katkıları ve neşriyatların satışı ile bağışlar var. Başkaca bir kaynağımız yok.

10-ZU. TDV'nın katkıları ve neşriyatların satışı ile bağışlar var. Bazı Camilerimizin kira gelirleri var. Başkaca bir kaynağımız yok.

- Genel bütçeden ayrılan payın dışında kurumun başkaca ekonomik kaynak alanları; özel vakıf ve derneklerin bağışları, halkın bağışları, bazı camilerin kira gelirleri, TDV'nin basın yayın ve Hac organizasyonlarından elde ederek sağladığı katkıların dışında herhangi bir geliri bulunmamaktadır. Ancak bunlarında yetersiz

kaldığı düşünülmektedir. Genel bütçeden din hizmetlerinin ifası, yerleşkelerin inşası, imarı ve diğer bazı giderlerin karşılanması maksadıyla pay ayrılmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Soru-5. ***Din görevlilerine Camilerde bağış/yardım toplatılması hususundaki düşünceleriniz nelerdir?***

1-Aİ. Camilerden sürekli yardım toplatılması konusu olabildiğince asgariye indirilmeli, mümkünse başka çözüm yolları bulunmalıdır.

2-AB. Şuan için başka bir çözüm yolu yok. Alternatifler bulunmalı.

3-AG. Başka bir imkân bulunmamaktadır. Zorunluluktan ötürü bu tür uygulamalara başvuruyoruz.

4- CB. Doğru bulmuyorum. Personelin itibarını zedelemektedir. Doğrusu Genel bütçeden din hizmetlerin ifası ve mabetlerin rutin giderlerini karşılamakta kullanmak üzere bir pay ayrılması gerekir.

5-FG. Doğru bulmuyorum. Çözüm bulunmalı.

6-İT. Keşke devletimiz ekonomik açıdan daha güçlü olsa da bu tür uygulamalara gerek kalmasa daha iyi olur.

7-MT. Başka bir imkân ve çözüm yolu bulunmamaktadır.

8-OB. Genel bütçeden bu konular için başkaca bir pay ayrılmadığından temel ihtiyaçları karşılama bağlamında en kısa çözüm yolu bu başka yapabilecek bir şeyimiz yok.

9-SB. Bu hizmetleri deruhte edecek kaynak bulunmadığından bu işi yapacak ayrı bir personel bulunmadığından zorunlu olarak din görevlilerine toplatıyoruz.

10-ZU. Doğru bulmamakla birlikte kaynak temini için zorunlu olarak zaman zaman başvurduğumuz bir yöntemdir. Hizmetlerin ifası için bütçeden pay ayrılması gerekir.

- Din görevlileri tarafından temel ihtiyaçları karşılama bağlamında camilerde bağış/yardım toplatılmasının çok uygun karşılanmamakla beraber, personelin itibarının zedelendiği ve bu türlü yardım toplama faaliyetlerinin olabildiğince asgari

düzeye indirilmesinin gerektiği konusunda tamamının hemfikir olduğu görülmektedir. Ayrıca yardım veya bağış toplanması yerine alternatif çözüm yollarının bulunması gerektiği veya hizmetlerin ifası için genel bütçeden daha fazla pay ayrılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

3.1.1.1.2. Çalışma Hayatına İlişkin Sorular

Soru- 1. ***DİB'nın Kurumsal kapasite etkinliğini yeterli buluyor musunuz?***

1-Aİ. Yeterlidir.

2-AB. Evet, yeterlidir.

3-AG. Kapasite daha da artırılmalıdır.

4-CB. Yeterli bulmuyorum. Başkanlığımız yeterli kaynak aktarmalı ve taşradaki personelimiz daha aktif olarak toplumun tüm katmanlarına ulaşabilmelidir. Kapsayıcı ve kuşatıcı etkinliklerde yer almalıdır.

5-FG. Önceki yıllara oranla artırılmış ise de yeterli düzeye gelmiş sayılamaz.

6-İT. Geçmişe oranla epeyce mesafe kat edilmiştir. Daha yapılması gereken farklı işler var.

7-MT. Yeterli buluyorum.

8-OB. Yeterli bulmuyorum.

9-SB. Bu bağlamda son yıllarda önemli mesafeler kat edildi ise de yeterli değildir.

10-ZU. Yeterli değildir. Bunun için Öncelikle, kurum kendi personelini yetiştirecek eğitim kurumlarını oluşturmalı böylece etkin hizmet üretebilecek kalifiye personelini kendisi yetiştirmelidir.

- DİB'in kurumsal kapasite etkinliği % 80 oranında yeterli bulunmakla birlikte kurumun kendi personelini yetiştirebilecek bir eğitim sistemine sahip olması gerektiği de düşünülmektedir. Böylece daha nitelikli ve yetişmiş personel kadroları ile bütün kesimleri kucaklayan ve daha geniş kitlelere ulaşabilen bir yapıya dönüşmesinin gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Soru- ***2. DİB'nın merkez ve taşra teşkilatı ile toplum arasındaki yönetişimi, iletişlimi ve etkileşimi yeterli buluyor musunuz? Bu konuda başlıca sorun alanları nelerdir?***

1-Aİ. Yeterli buluyorum.

2-AB. Eksiklikler olmakla birlikte şimdilik yeterlidir.

3-AG. Etki ve kapasite düzeyi daha da artırılması gerekir.

4-CB. Daha fazla etkin olabilir. Toplum düzenine daha fazla olumlu ve yapıcı fonksiyonlar icra edilebilir.

5-FG. Yeterli bulmuyorum. Artırılması gerekir.

6-İTU. Öteden beri merkezle taşra arasında bir kopukluk yaşanır. Son zamanlarda bir takım düzenlemeler yapılmış olmakla beraber yoğunluktan olsa gerek zaman zaman kopukluklar yaşanıyor.

7-MT. Biraz daha taşraya yetki devri olsa daha verimli olabilir.

8-OB. Merkez yönetimi bu alanda etkin hizmet üretemediği gibi, çalışmadığı gibi,taşra teşkilatının da rahat çalışmasına engel olduğunu düşünüyorum.

9-SB. Gelişen teknolojik imkânlar sayesinde eskiye oranla son derece önemli mesafe kat edilmiştir. Taşra ve genel merkez arasında anında iletişim sağlanmakta sorunlara anında çözüm üretilmektedir. Konu hakkında sorun olmadığını düşünmekle beraber bu durum daha ileri düzeye taşınabilir. Örneğin henüz vuzuha kavuşmamış olan nikâh mevzuunda Din hizmetleri genel müdürlümüz aranarak anında bilgi aldık ve meseleyi aydınlığa kavuşturabildik. Bu durum iletişimin etkinliği hakkında gelinen somut noktayı göstermektedir.

10-ZU. Yeterli değildir. Daha aktif, daha canlı iletişim kanalları açık olmalı, yapıcı koruyucu ve aidiyet duygularını pekiştirici bir yönetim politikası oluşturulmalıdır.

- Günümüzde teknolojilerin çok ileri düzeye ulaşmış olmasına rağmen DİB'in merkez ve taşra teşkilatı ile toplum arasındaki yönetişimi, iletişimi ve etkileşimi genel anlamda, büyük çoğunluk tarafında yetersiz bulunmaktadır. Taşra ve genel

merkez arasında anında iletişimin geliştirilmesinin gerekli olduğu ifade edilmektedir. Etkileşim ve iletişimi yeterli bulanların da son dönemdeki nikâh mevzuunu örnek vererek üst makamlardan konuyla ilgili ayrıntılı bilgi almak suretiyle soruların ivedilikle açıklığa kavuşturulduğunu savunarak etkili bir iletişim olduğunu öne sürmektedirler.

Soru-3. ***İl ve ilçe Müftülerinin ve Şube müdürlerinin yetkilerini yeterli buluyor musunuz? Başkanlıkla taşra yönetimi arasında yürütmenin etkinliği ve verimliliği konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir? Bu bağlamda yerinden yürütme hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?***

1-Aİ. Başkentte olmamız hasebiyle bir sorunumuz yok, yetkileri de yeterli buluyorum

2-AB. Hizmette verimlilik ve etkinlik için lazım gelen gayret gösteriliyor. Yetkiler yeterli olup rutin çalışmalar sürdürülüyor. Kayda değer bir sorunumuz yok.

3-AG. Yeterli buluyorum, sorun yaşamıyoruz.

4-CB. İlçe müftülerinin kendi personelini seçme ve atama teklifi sunma yetkisi yeniden evdi edilmelidir. Disiplin Amiri olarak nakillerde muvafakat alınması gibi hususlarda onay verme yetkileri iade edilmeli, protokol sırası ve temsil kapasitesi artırılmalıdır.

5-FG. Müftülerin yetkileri yeterlidir. Ancak ilçe Şube müdürlerinin yetkileri son derece kısıtlıdır. Artırılması hizmetin etkinliği açısından elzemdir.

6-İTU. Yetkilerimiz vardır. Statü ve protokol anlamında hak ettiği anlamda olmadığını düşünüyorum. Bu hususta Reis-i cumhurun çok önemli hizmetleri vardır. kendi himayelerine almalarıyla, kurumun cumhur başkanlığına bağlanması ile statünün yükseleceğini düşünüyorum.

7-MT. Yeterlidir diyemeyiz. Daha da artırılmalıdır.

8-OB. Etkin hizmet üretimi yapamıyoruz. Başkanlık çalışanları bu konuda taşra teşkilatına yeterli katkıyı sunması gerekir.

9-SB. Tam olarak yeterlidir diyemeyiz. Yetkilerin artırılmasında hizmetlerin etkinliği ve verimliliği açısından daha da faydalı olacağı kanaatindeyim. Öncede ilçe

müftülerimiz ilçesinde gerekli olan personel ihtiyacını karşılamak üzere kendi sınav komisyonlarını kurmak suretiyle münhal olan kadrolara ihtiyacı oranında personelini temin edebiliyordu. Bu da personeli üzerinde disiplin ve yaptırım gücünü ve hizmetin etkinliğini ve verimliliği artırıyordu. Keza nakiler için muvaffakatlar konusunda ita amirinin onayı alınırken şimdi internet ortamından bu işlem gerçekleşiyor, ancak personelin nakli esnasında malumat sahibi olan ilçe müftüsü baypas edilmiş olup, hizmetin aksamasına olumsuz yönde etki etmektedir. Şimdiler sınav yönetmeliğinde bir takım değişikliklere gidilerek bu konuda yeni düzenlemelere gidilmiş, müftülerin eli güçlendirilmiştir.

10-ZU. Yeterli bulmuyorum. Artırılması gerekmektedir.

- İl ve ilçe müftülerinin ve Şube müdürlerinin yetkilerinin %60 gibi bir oranda yeterli bulunmamakla birlikte ilçe müftülerinin de kendi personelini seçme ve atama teklifi sunma ve muvaffakat verme gibi bazı konularda yetersiz olduğu düşünülüyor. Zira nakillerde muvaffakat işlerinin elektronik ortamda yapılıyor olması sebebiyle müftülerin baypas edilmesi hizmetlerin aksamasına da neden olabilmektedir. Bu konulardaki yetkilerin verilmesinin uygun olacağı değerlendiriliyor. Başkanlıkla taşra yönetimi arasında yürütmenin etkinliğinin ve verimliliğin arttırılmasına yönelik biraz daha inisiyatif kullanılmasının doğru olacağı düşünülmektedir.

Soru-4. ***İç denetim Birimi'nin uygulamalarını ve rehberlik hizmetlerini yeterli ve sağlıklı buluyor musunuz? Yaşanan problemlere yönelik önerileriniz nelerdir?***

1-Aİ. Yeterli ve sağlıklı buluyorum, Yaşanan bir sorun yok.

2-AB. Yeterli ve sağlıklı buluyorum.

3-AG. Yeterli ve sağlıklı buluyorum.

4-CB. Yeterli bulmuyorum bu birimin daha sıkı işleyişe sahip olması gerekir.

5-FG. Yeterli bulmuyorum. Artırılması gerekir.

6-İTU. Her birimde olduğu gibi bu birimde de bir takım şikâyetler oluyor ama gelişen ve değişen Türkiye şartlarında bu biriminde daha verimli çalışır hale geleceğini düşünüyorum.

7-MT. Yeni oluşturulan bu birim daha etkin hizmet üretebilir. Belli peryodlarla hizmet sunması gerekir.

8-OB. Bu güne değin rehberlik hizmeti sunulduğunu görmedim. Bu birim yeniden revize dilmesi gerektiğini düşünüyorum.

9-SB. Bu alanda sorun yaşandığını düşünmüyorum. Özellikle son dönemlerde yeni jenerasyon müfettişlerimiz yapıcı ve yol gösterici bir tutum içersinde hareket ederek rehberlik hizmetlerini ön planda tutarak rehberlik hizmetlerin layık-ı veçhile ifa etmektedirler.

10-ZU. Denetim ve rehberlik hizmetleri yeterlidir.

- İç denetim biriminin uygulamaları ve rehberlik hizmetleri büyük ölçüde yeterli bulunmaktadır. Fakat bazıların bu hizmetler konusunda bilgilerinin olmadığı ve gereken bilgilendirmelerin kendilerine yapılmasını ve böylece etkinliklerin arttırılabileceği ve daha verimli bir biçimde çalışabileceği düşünülmektedir.

Soru-5. ***DİB personelinin verimliliğini, performansını, moral ve motivasyonunu artırmaya yönelik olarak, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan destekleyen ne gibi düzenlemelere ihtiyaç vardır?***

1-Aİ. İmkânlar daha da geliştirilip artırılabilir.

2-AB. Bu amaçla ilimizde misafirhanemiz bulunmaktadır. Ayrıca personelle kaynaşma ve dayanışma yemekleri, sportif ve kültürel faaliyetler, taziyeler ve düğünler gibi çeşitli etkinlikler düzenleniyor.

3-AG. Kurum, kendi personeline ait sosyal tesisler inşa ederek personele dinlenme ve tatil imkânı sağlaması moral ve motivasyonuna katkı sunacaktır.

4-CB. Sosyal ve kültürel mekanlar ve etkinliklere ihtiyaç var. Diğer kurumlarda olduğu gibi misafirhane ve kamplara ihtiyaç var.

5-FG. Son zamanlarda bu alanda bazı çalışmalar olduğunu duyuyoruz. Umuyoruz en kısa sürede uygulamaya geçirilir. TDV marifetiyle bir takım sosyal tesisler yapılabilir.

6-İTU. Bu sorunun iki cephesi var biri merkez DİB'nı diğeri taşra yönetimini ilgilendirir. Personel idarecisinin samimiyetine, sevgisine, güvenirliliğine ve adil yönetim uygulamalarına inanacak, Başkanlık sosyal tesis imkânlarını sunacak.

7-MT. Hizmet içi eğitimler daha sık aralıklarla yapılamalıdır.

8-OB. Bu konuda bir eksikliğin olduğunu düşünmüyorum. Ancak Müstear isimlerle personel Başkanlığa şikayetler iletildiğinde gerçeklik derecesi tetkik edilmeden personel hakkında açılan, araştırma, inceleme ve soruşturmalar personelin çalışma şevkini kırmakta ve bu durum hizmetin verimliliğin olumsuz yönde etki etmektedir. Bu hususta daha titiz davranılmalıdır.

9-SB. Evet, yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Öncelikle Başkanlığımızın personel üzerinde kurumsal aidiyet hissini uyandıracak bir takım çalışmalara ihtiyaç vardır. Bununla birlikte DİB tarafından "etkili din hizmetleri adı altında etkin din hizmeti sunma" projesi kapsamında yeni bir uygulamaya geçilmiştir. Personelimiz peyderpey belli aralıklarla davet edilerek Antalya'da otel ortamında ağırlayıp misafir edilerek personelin kaynaşması temin ediliyor. Personelimiz bir nebze olsun dinlenerek moral depolamaya çalışmaktadır.Bu yeni bir başlangıç olup,sosyal ve dinlenme tesisleri de ivedilikle inşa edilmesi gerekmektedir.

10-ZU. İhtiyaç vardır. Kapsamlı ve değişik alanlarda bu konuda (sportif, tatil ve dinlenme amaçlı) projeler geliştirilip uygulanmalıdır.

- Her ne kadar mevcut misafirhanelerde personel ile kaynaşma ve dayanışma yemekleri, sportif ve kültürel faaliyetler, taziyeler ve düğün törenleri düzenleniyor olsa da DİB personelinin verimliliğini, performansını, moral ve motivasyonunu artırmaya yönelik olarak sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan desteklenmesi ilgili soruya katılımcıların tamamının sosyal tesislerin kurulması yönünde talep ettikleri görülmektedir. Diğer bir husus ise hizmet içi eğitimlerin/kursların düzenlenmesidir. Ayrıca katılımcıların tamamı personelin müstear isimlerle veya isimsiz ve asılsız ihbarlar ile gerçekliği tetkik edilmeden bir soruşturmanın yapılmamasını,bu tür ihbarlara itibar edilmemesi ve somut karinelere dayalı iddialarla soruşturma/inceleme yapılarak yer değiştirme işlemlerinin gerçekleştirilmesini talep edilmektedirler.

Soru-6. ***Vakıf, Dernek, Sendika ve diğer STK'nın Başkanlık hizmetlerine katkısı ve verimliliği konusundaki etkilerini değerlendirir misiniz?***

1-Aİ. Faydalarının yanında zararlı yanları da var. Cami yönetimine sık sık müdahaleleri ve kimi keyfi davranışları hizmeti olumsuz yönde etkilemektedir. Cami derneklerinin denetimleri Müftülüklere verilmelidir. Sendikalar ise statik durumdadır.

2-AB. Zaman zaman sorunlar yaşansa da olumlu katkıları vardır.

3-AG. Olumlu etkileri olduğu kadar olumsuz etkileri de vardır.

4-CB. Dini hizmet binaları yapılıncaya kadar faaliyet gösterdikten sonra dernekler kendilerini fesih ederek yönetimin otomatikman Müftülüklere devredilmeli ve bundan sonra da temsil heyeti aracılığıyla yönetim hizmeti sürdürülebilmelidir. Zira dernekler başlı başına yönetim için büyük bir sorun kaynağıdır.

5-FG. Sendikaların ve Derneklerin hiçbir olumlu katkılarının olduğunu düşünmüyorum. Cami derneklerinin yerine temsil heyeti sistemi uygulamaya sokulmalıdır. Mümkün ise Cami Dernekleri bir yasayla lağvedilmelidir. Personelimize ve hizmetlerimize son derece sıkıntı vermekte bağımsız ve keyfi uygulamalar sergilemektedirler.

6-İTU. Bizim kurum kapsamında olanların kuruma karşı sorumlu ve tabi olmaları gerekmektedir. Bu alanda yasal düzenlemeye gidilmesi gerektiğine inanıyorum. Bunu da yapacak olan da siyasi erktir.

7-MT. TDV dışındaki diğer vakıf ve derneklerin çok fazla bir katkı sunduklarından söz edilemez.

8-OB. DİB ve Müftülüklerin Vakıflar ve Dernekler üzerinde bir yaptırım imkânları bulunmadığından hizmetin yürütülmesinde yetki karmaşası yaşanmakta ve bu da hizmette etkinliği olumsuzluğa sevk etmektedir. Zabt-u rabt altına alınması gerekir. Müftülüklerin denetimine verilmesi gerekir.

9-SB. Hizmete olumlu yönden katkıları olsa da daha ziyade personelimize ve idareye bir takım sıkıntılar ve sorunlar getirmektedirler. Genel olarak problem üretme merkezi gibiler. Cami görevlilerimiz ve Dernek yönetimi hizmetin ifası

esnasında sürekli sürtüşme ve tartışma yaşanmaktadır. Bu hizmetlerin Cami temsil heyeti marifetiyle yani Cami tek kadrolu resmi görevlilerimiz ve saygın iki cemaatten müteşekkil heyet kanalıyla yürütülmesi söz konusu sıkıntıları ortadan kaldırarak etkin ve verimli hizmet üretmenin önünü açar diye düşünüyorum. TDV dışında diğer vakıfların çok etkin olduğunu düşünmemekteyim. Sendikalar ise kendi üye sayılarını artırmak ve yetkili sendika olma derdinden başka bir çabalarının olmadığını hiçbir yaralı işlerini bu güne değin görmediğimi söyleyebilirim.

10-ZU. Olumlu katkıdan daha ziyade olumsuz etkileri var. Çözüm bulunması gerekir.

- Vakıf, dernek, sendika ve diğer STK'nın başkanlık hizmetlerine olumlu katkılar sağlamasının yanında cami yönetimine sık sık müdahalelerde bulunarak ve bazılarının keyfi tutum ve davranışlar sergilemesi gibi olumsuz sayılabilecek durumların da olduğu genel kanı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunların içinde en etkin ve yararlı olanın TDV olduğu ve diğer dernek ile vakıfların çok etkin ve faydalı olmadıkları hatta sürekli bir tartışma ve sürtüşmenin yaşanmasından dolayı ivedilikle çözüm bulunması gereken bir problem sahası olduğu konusu da diğer ortak nokta olarak ortaya çıkmaktadır.

Soru-7.*Başkanlığın atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerinde karşılaştığınız sorunlar var mıdır? Yeni düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?*

1-Aİ. Hayır, yoktur.

2-AB. Eskiden yaşanan sorunlar yeni çalışmalar sayesinde minimize edildi.

3-AG. Herhangi bir sıkıntı görmüyorum.

4-CB. İlçe müftülerinin kendi personelini seçme ve atama teklifi sunma yetkisi yeniden tevdi edilmelidir. Disiplin Amiri olarak nakillerde muvafakat alınması gibi hususlarda onay verme yetkileri iade edilmelidir. Bu işlemlerin başkanlık İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü makamı tarafından süratle sonuçlandırılmalıdır.

5-FG. Yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

6-İTU. Bu durum her dönemde şikâyet konusu olmuştur. Atamalar ve nakiller tabi %100 herkesi memnun etmek mümkün değildir. Bu konuda daha objektif kriterler geliştirilmesi yerinde olur.

7-MT. İlla ki yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Kriterler daha adil ve eşit olmalıdır.

8-OB. Yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bu uygulamalar yeterli değildir.

9-SB. Yeni düzenlemelere mutlaka ihtiyaç vardır. Kimi atamalarda gecikmeler yaşanmaktadır. Biraz daha hızlandırılırsa daha faydalı olacağı kanaatindeyim.

10-ZU. Bu alanda hayli sıkıntılar mevcuttur. Başkanlığımız acil önlemler alıp bu konudaki iş ve işlemlerin zamanında tam ve eksiksiz olarak ivedilikle çözüme ulaştırması gerekir.

- Başkanlığın atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi konulardan mevcut sistemin ihtiyaca cevap vermediği ve yeni düzenlemelere gereksinim duyulduğu büyük çoğunluğun hemfikir olduğu bir konu olmakla beraber bu durumları yeterli bulan personelde vardır. Ayrıca daha önce de değinilen, disiplin amiri olarak nakillerde muvafakat verme yetkisinin verilmesinin atamalarda gecikmelerin önüne geçebilmek adına faydalı olacağı hatta başkanlık İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü'nün işlerinde yardımcı olacağı da değerlendirilen diğer bir husustur.

Soru-8. ***Müftülükler din hizmetlerinin yürütülmesinde belediyeler ve diğer kamu kurumlarından yeterli ilgi ve desteği alabiliyor mu? Bu alanda ilave yasal düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?***

1-Aİ. Yeterli desteği alıyoruz.

2-AB. Belediyelerimizle koordineli olarak çalışmaktayız. Herhangi bir sorunumuz yoktur.

3-AG. Kurum yöneticilerinin kişisel gayretleri, becerileri ve katkılarıyla ancak hizmet elde edebiliyoruz. Aksi halde yasal bir düzenleme yoktur. Bu konunun yasal bir zemine oturtulması gereklidir.

4-CB. Kurum yöneticilerinin kendi inisiyatifleri, gayretleri, becerileri ve katkılarıyla ancak hizmet elde edebiliyoruz. Aksi halde yasal bir düzenleme yoktur. Bu konunun da acilen yasal bir zemine oturtulması gereklidir.

5-FG. Mahalli yöneticilerin bakış açısına göre değişmektedir. Katkı sunanlar var katkı sunmayanlar vardır. Biz kendi bölgemizde kamu kurumlarıyla koordineli olarak hizmet üretmeye çalışıyoruz. Bu alanda yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır.

6-İTU. Geçmiş yıllara göre belediye diğer kurumlarla olan ilişkilerimiz fevkalade düzeydedir. Özellikle bu tür ilişkilerde yönetici olan kişilerin kendi çabaları çok belirleyici olabiliyor. Bu bağlamda yasal düzenleme daha faydalı olur.

7-MT. Yeterli katkıyı alıyoruz. Mahalli idarelerle koordineli olarak çalışıyoruz. Yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır.

8-OB. Herhangi bir yasal zorunluluk bulunmamakla birlikte kişisel çabalarımızla birtakım hizmetler koordine edilmektedir. Yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır.

9-SB. Evet, yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır. Benim bildiğim kadarıyla büyükşehir belediyelerinin din hizmetlerinin sunumuna katkı için bütçelerinden belirirli bir pay ayırmaları gerekiyor. Bu durum yerel yöneticilerin din hizmetlerine bakış açısıyla da orantılı olup kişiye göre değişmektedir. Kimileri hizmetin verimliliği için çok hassasiyet gösterirken kimileri kayıtsız davranabiliyor.

10-ZU. Kurumlarla kişisel çabalarımızla koordineli olarak hizmet üretmeye çalışıyoruz. Yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

- Yasal boşluklar bulunmasına rağmen bireysel inisiyatifler, gayretler ve koordineli çalışmalar neticesinde; müftülükler, din hizmetlerinin yürütülmesinde; belediyeler ve diğer kamu kurumlarından yeterli ilgi ve desteği alabildiği kanısı büyük çoğunluk tarafından kabul edilmektedir. Ancak mevcut yasa boşluklarının da bir an evvel gerekli düzenlemeler yapmak suretiyle giderilmesinin ihtiyaç olduğu da katılımcıların yarısı tarafından ifade edilmektedir. Fakat önemli olan asıl husus bu durumun yerel yöneticilerin din hizmetlerine bakış açılarıyla doğru orantılı olması ve kişiden kişiye göre değişim göstermesidir. Neticede bu durum, yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Soru-9 ***Değişen ve dönüşen dünya konjonktürüne uygun olarak kurum tarafından geliştirilen stratejik yönetim araçları var mıdır? Hizmet stratejileri yeterli düzeyde belirlenmiş midir ve bu stratejiler uygulamaya geçirilmiş midir?***

1-Aİ. Kısmen hayata geçirilmiştir.

2-AB. Başkanlığımız bu konuda planlamalar hazırlamış olup, bu planlar doğrultusunda eksiklikler izale edilmeye çalışılıyor.

3-AG. Bir bilgim yoktur.

4-CB. Henüz yakın bir zamanda başkanlığımız bir strateji planı hazırladı. Yakın bir zamanda ilgili çalışmalar tatbikat sahasına çıkartılacaktır.

5-FG. Başkanlığımızın bu konu hakkında çalışmaları vardır. Ancak taşra teşkilatına bu anlamda ulaşan herhangi bir uygulama yoktur.

6-İTU. Bizim kurumlarımızda halen daha el yordamıyla birtakım işler yürütülmektedir. Kurumsal kimlik noktasında birtakım sorunlar yaşadığımız aşikardır. Son zamanlarda teknolojinin nimetlerinden faydalanmaktayız. Çağın şartlarına uygun gelişmeler kurumumuzda yaşanmaktadır.

7-MT. İmkânlar dâhilinde stratejik planları peyderpey uygulamaya konuluyor.

8-OB. Merkezden taşraya yansıyan bir yönü bulunmamaktadır.

9-SB. Bu çalışma henüz yeterince taşra teşkilatı tarafından algılanamadığı gibi stratejik planlarının uygulamada sahaya yansımadığı kanaatindeyim.

10-ZU. İlgili birim konu hakkında sürekli çalışıyor. Ancak henüz uygulama alanında somut yansımaları yoktur.

- DİB tarafından değişen ve dönüşen dünya konjonktürüne uygun olarak geliştirilen stratejik yönetim araçlarının olup olmadığı konusundan net bir bilgi olmamakla birlikte bu uygulamaların sahaya yansıtılamadığı görüşü hâkimdir. Hizmet stratejilerinin somut olarak uygulamaya konulmamasından kaynaklanan bir bilgi eksikliğinin de var olduğu görülmektedir. Diğer bir beklenti de yakın zamanda bu yeniliklerin ortaya çıkması ve uygulamaya başlanması yönündedir.

Soru-10. Anayasal kurum olan DİB'nın topluma sağlıklı ve verimli bir din hizmeti sunabilmesi için kadro sayısının ve hizmet binalarının yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

1-Aİ. Yeterlidir. Daha da geliştirilebilir.

2-AB. Yeterlidir.

3-AG. Yeterli buluyorum.

4-CB. Kadrolar oldukça iyi, kimi bölgelerde örneğin görev yaptığım Erzurum ve ilçelerinde gereğinden fazla personel var. Otuzbirbin nüfuslu Oltu ilçesinde 15 müezzin varken Adan'nın dörtyüzyirmibeşbin nüfuslu Yüreğir ilçesinde 19 müezzin bulunmakta Bu da kadro tahsisinin Ankara'dan belirlenmesinin yanlışlığını nüfus yoğunluğu cami/cemaat yoğunluğu gibi kriterlerin yeniden düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

5-FG. Yeterli değildir. Çoğu müftülük binaları apartman dairelerinde kiracı olarak hizmet sunmaktadır. Acilen bu alanda tedbirler alınmalıdır. Kurmun bu alandaki ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmalı.

6-İTU. Yeterli olanlar var yetersiz olanlar varıdır. Binalarımızın ve personelimizin çok daha yetkin olabilmesi için mutlaka devletimizin okullara yaptığı gibi genel bütçeden pay ayırması lazımdır. Milletin eline bakmaktan bağış noktasında personelin kurtarılması lazımdır. Somut olarak örnek verecek olursak Bursa'mıza çok iyi bir müftülük binasını devletimiz kazandırmıştır. Bundan dolayı devletimize müteşekkiriz.

7-MT. Personelimiz çok çok yeterlidir. Ancak hizmet binalarımız yeterli değildir.

8-OB. Personel sayımız yeterlidir. Ancak hizmet binaları yeterli değildir.

9-SB. Personel sayımızın özellikler taşrada önemli ölçüde eksik olduğu kanaatindeyim. Ancak bu günlerde kurumumuza 9.000 dolayında kadro verilmiştir. Bu da bu açığı önemli ölçüde kapatacaktır diye düşünüyorum. Özellikler taşrada kadro açığı fazla olup mahrumiyet bölgelerinde görevliyi tutabilmek için sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan imkânların genişletilmesi elzemdir. Hâlihazırda

Adana gibi bir vilayette 150 dolayında personel eksikliğimiz vardır. Teşvik edici önlemlerin alınması son derece yararlı olacaktır.

10-ZU. Hizmet binaları da yeterli kadro sayısı da yeterlidir.

➢ Anayasal kurum olan DİB'in topluma sağlıklı ve verimli bir din hizmeti sunabilmesi için kadro sayısının genel olarak yeterli olduğu fakat adil bir şekilde dağıtılmadığı yönündeki düşünceyi, 31.000 nüfuslu Erzurum ili Oltu ilçe merkezinde bulunan 20 adet cami de 15 müezzin kadrosu bulunurken Adana ili merkez ilçelerinden 425.000 nüfuslu Yüreğir ilçe merkezinde bulunan 120 cami de 19 müezzin kadrosunun bulunması örneği ile desteklemektedirler. Her ne kadar kadrolar yeterliymiş gibi görülüyorsa da bölgelere göre farklılık gösteren kadro yetersizlikleri de bulunmaktadır. Katılımcı görüşlerine göre Bunun en önemli nedeninin ise kadro ve personel ihtiyacının ve talebinin il ve ilçe müftülerince yapılmaması yada yapılmakta olan taleplerin yeterince karşılanmamasından kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Kadro tahsislerinin Ankara'dan belirlenmesi ve nüfus yoğunluğu, cami/cemaat yoğunluğu gibi kriterlerin yeniden düzenlenmesinin de gerekli olduğu ifade edilmektedir. Diğer bir husus ise bazı müftülük binalarının cami zeminlerinde veya apartman dairelerinde kiracı olduğudur ki; bu durum müftülük hizmet binalarının yetersizliğindeki en önemli gösterge olmaktadır. Genel anlamda personel yetersizliğinden ziyade lojman,bina ve tesis eksikliğinin öne çıktığı görülmektedir.

Soru-11 ***DİB, AB ile entegrasyon ve kamu yönetimi bağlamındaki gelişmeler sürecinde ne gibi değişikliklere gitmiştir? Veya bu alanda ne gibi yenilikler gerekmektedir?***

1-Aİ. Bu konu hakkında bir bilgim yoktur.

2-AB. Bu alanda günün gereklerine göre düzenlemeler yapılmaktadır.

3-AG. Bir bilgim yoktur.

4-CB. Yurt dışı personelimiz AB normlarına uygun olarak eğitilip donatılıyor. Başta dilbilgisi genel kültür görgü bilgilerinin artırılması gerekir.

5-FG. Entegrasyon ile ilgili başkanlığımız çeşitli tedbirler aldığını düşünüyorum.

6-İTU. Bu kurumla entegre olup olmama noktasında çok da ümitli değilim. Bizimle Avrupalılar arasındaki dine bakış açısında ve dini kurumların yönetilmesi bakımından çok büyük farklılıklar bulunmaktadır. Başkanlığımızın bu konuda birtakım düzenlemelere gittiği kanaatindeyim. Kurum olarak bir takım stratejilerimiz vardır.

7-MT. Devletimiz uyum süreci içerisinde gereğini yapmaktadır.

8-OB. Bir fikrim yoktur.

9-SB. Özellikle dış ilişkiler genel müdürlüğümüz yurtdışı hizmetlerinde oldukça etkin ve verimli hizmetler üretmektedir. Avrupa standartlarında hizmet üretimi için yeni önlemler alındığını çıtanın bu anlamda yüksek tutulduğunu biliyorum.

10-ZU. Yurtdışı personeline yoğun dil bilgisi ve genel kültür kapsamında daha etkin eğitim verilmelidir. Kurumun AB kurumlarıyla daha etkin iletişim ve etkileşim içerisine girmesi daha faydalı olacaktır.

- DİB, AB ile uyum ve kamu yönetimi bağlamındaki gelişmeler sürecinde nelerin yapıldığı net olarak bilinmemekle birlikte konunun önemsendiği yönünde bir algı bulunmaktadır. Özellikle yurt dışına görevlendirilecek olan personelin AB normlarına uygun olarak eğitildiği bilinmektedir. Ancak Avrupalılar arasındaki dine karşı önyargılı bakış açıları ve dini kurumların yönetilmesindeki farklılıklardan dolayı gereken tedbirlerin alınacağı ve gerekli düzenlemelerin yapılacağı yönünde beklentiler bulunmaktadır.

Soru-12 ***Din hizmetlerinin STK'lar tarafından yürütülmesi hususundaki düşünceleriniz nelerdir?***

1-Aİ. Çok yanlış olur. Kaos olur. Birliğimiz bozulur.

2-AB. DİB egale edilerek bu hizmetlerin STK'lar tarafından yürütülmesi son derece yanlış olur.

3-AG. DİB bu ülkenin çimentosudur. Din hizmetlerinin STK'lara bırakılması birlik ve bütünlüğümüz açısından zararlı olacağını düşünüyorum.

4-CB.Bu hizmet katiyen STK bırakılamaz.Zira farklı akımların elinde bölünme ve ayrışmalara neden olur ve ülke bütünlüğünü tehlikeye sokar.

5-FG. Kesinlikle karşıyım. Böyle bir durum toplumsal kaosa neden olur.

6-İTU. İki kelimeyle böyle bir olayın yaşanması hercümerçtir. Daha ilerisi tefrikadır. Daha ilerisi memleketin parçalanması demektir.

7-MT. Kesinlikle tehlikeli olur.

8-OB. Kesinlikle doğru bulmuyorum.

9-SB. Asla asla bu anlamda din hizmetlerinin devlet eliyle yürütülmesinin bir lüks değil zorunluluk olduğunu, aksinin ise felaketlere sebebiyet vereceğini düşünüyorum.

10-ZU. Vahim sonuçlar doğurur.

- Din hizmetlerinin STK'lar tarafından yürütülmesinin son derece yanlış ve kaosa neden olacağı hatta birlik ve beraberliği bozmaya kadar gidebilecek tehlikeli sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir. Bu din işlerinin yürütülmesinin devlet kontrolünde ve DİB yönetiminde olmasının tartışılmasına bile gerek olmadığı konusunda tam anlamıyla bir fikir birliği bulunmaktadır.

Soru-13 ***Din görevlilerinin ülkemizin birlik ve bütünlüğü, kamu güvenliği ve asayiş gibi toplumsal düzen ve olaylarda rolü, etkisi ve sorumluluğu var mıdır? Varsa nelerdir?***

1-Aİ. Vardır. Kurumumuz toplumu milli ve manevi değerlerine sahip çıkmaları hususunda vaaz ve hutbelerle bilgilendirmektedir.

2-AB. Elbette vardır. Geçmişte de vardır. Günümüzde de devam etmektedir. Kurtuluş savaşımızda, Sütçü İmam örneğinde olduğu gibi müftülerimiz, vaizlerimiz ve imamlarımız milli ve manevi duygularımızın gelişmesi ve pekişmesi için vaaz ve hutbelerde değinmektedir. Ancak yasal bir sorumluluğumuz bulunmamaktadır.

3-AG. Önemli katkıları vardır. Vaaz ve hutbelerde milli günlerde ve davalarda toplumu etkilemeye dönük bilgiler verilmektedir.

4-CB. Zaten bu amaçla kurulmuş olan bir kurumdur.Kurtuluş savaşından bu yana her daim camiler birliğin ve bütünlüğün sembolü olmuş bu anlamda toplumumuzun milli dayanışma ve yardımlaşma duyguları iri ve diri tutulmuştur.İl ve ilçelerde Mülki amirler nezdinde bazı kurum amirleri ile yapılan aylık asayiş toplantılarına Müftülerin zorunlu olarak katılımı yasal bir zemine oturtulmak suretiyle sağlanmalı katlımın ve katkılarının sağlanması gereklidir.

5-FG. Kesinlikle faydalı hizmetleri vardır. Kurum bu anlamda toplumun çimentosudur. 15 Temmuz'daki salalarda bunun yansımasıdır.

6-İTU. Yasal olmaktan maade gönüllü sorumluluklarımız elbette vardır. Toplumun her sıkıntısında yanında bulunuruz. İstiklal harbinde Sütçü İmamlar günümüzde 15 Temmuz salaları örnektir.

7-MT. Evet vardır. Son derece faydalı hizmetleri vardır. Tribün terörü, erken evlilik tehlikesi, afetlerde yardımlaşma gibi önemli milli meselelerde toplumun milli duygularını geliştirecek vatanın bütünlüğüne ve kalkınmasına yönelik vaaz ve hutbelerde benzeri konular işlenmektedir.

8-OB. Elbette toplumun milli birlik ve bütünlüğünü sağlamaya yönelik çalışmalar her daim mevcuttur. Vaazlar, hutbeler ve çeşitli etkinliklerle sürekli bu duygular canlı tutulmaya çalışılmaktadır.

9-SB. Yasal bir görev olmamakla beraber anayasamızda tarif edilen görevleri ifa ederken toplumun birlik ve beraberliğini ayakta tutmak için vaaz, hutbe ve çeşitli neşriyatlarla olabildiğince çaba göstermektedir. 15 Temmuz salaları bunun son örneğidir. İlçelerde asayiş toplantıları düzenlemekte belli başlı kurum amirleri katılırken müftülerimiz bu oluşum içine alınmamaktadır. Bu eksikliğin izale edilmesinde faide mülahaza ediyorum.

10-ZU. Elbette tarihte olduğu gibi vardır. Bundan böyle var olmaya devam edecektir. Toplumun birliği ve bütünlüğü için kurum olarak her an vatandaşlarımıza milli birliğin gelişmesi için katkı sunmaktayız.

➢ Din görevlilerinin ülkemizin birlik ve bütünlüğü, kamu güvenliği ve asayiş gibi toplumsal düzen ve olaylardaki rolü, etkisi ve sorumluluğunun yasal olarak olmasa bile manevi açıdan toplumun milli ve manevi değerlerinin pekiştirilmesinde etkili rollerinin olduğunu kabullenmektedirler. Bu konuda ki son örneğin 15 Temmuz salaları olduğu da öne çıkmıştır. Ayrıca vaaz, hutbe ve çeşitli neşriyatlar ile milli birliğin gelişmesi için katkılar sağlanmakta olduğu da ifade edilmektedir. Üzerinde düşünülmesi gereken bir konu olarak da ilçelerde düzenlenen asayiş toplantılarına belirli kurum amirlerinin katılmaları sağlanırken müftülerin bu toplantıların dışında tutulmaması gerektiği de dikkat çekici bir nokta olarak öne çıkmaktadır.

Soru-14 ***Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hac ve umre hizmetlerinin yanı sıra yurtdışında ifa edilen din hizmetlerinin sevk ve idaresinde karşılaştığı başlıca sorunlar nelerdir?***

1-Aİ. Sorunlar mutlaka mevcuttur. Organizasyonlarla ilgili taşıma ve konaklama gibi sorunlar zamanla minimize edilmeye çalışılacaktır.

2-AB. Kumrumuzdan kaynaklı sorun olmamaktadır. Ancak dış paydaşlardan ötürü organizasyonlar nedeniyle kimi zamanlar organizasyonlarla ilgili sorunlar yaşanmaktadır.

3-AG. Önemli sorunlar olduğunu düşünmüyorum.

4-CB. Bu tür hizmetlerde genelde dış paydaşlalar dan kaynaklı organizasyonlar ve bunlara bağlı olarak sevk ve idarenin yeterli derecede yapılamasından kaynaklı oluyor. Avrupa ve diğer bölgelerdeki cami ve sair din hizmetlerimizdeki kimi sorunların kaynağı da buralarda bulunan cemiyetlerden yani derneklerden kaynaklanmaktadır.

5-FG. Mutlaka birtakım sorunlar ve eksiklikler vardır. Yönetim ve organizasyonlarla ilgili sorunlar giderilecektir.

6-İTU.Elbette bir yerde iş varsa yapılacak olan sorumluluklar da vardır. Sorunlar da zorluklarda vardır. Biz 1965'ten beri Avrupa'da bu hizmetleri topluma sunmaktayız. Bu sıkıntıların bir kısmı kurum çalışanlarından kaynaklansa da önemli bir kısmı devletlerarası ilişkilerden kaynaklanan sıkıntılardır.

7-MT. Daha faydalı olması için daha fazla üzerinde çalışılması gerekir. Personel eğitilmelidir

8-OB. Sorunlar asgariye indirildi. Kurum etkin din hizmeti sunmaya çaba göstermektedir.

9-SB. Yurtdışı hizmetlerinde son derece verimli hizmet ürettiğimizi düşünüyorum. Hac ve umre hizmetlerinde Suud yetkililerinden kaynaklı organizasyon eksiklikleri kaynaklanmaktadır.

10-ZU. Kayda değer önemli sorun bulunmamaktadır.

- Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hac ve umre hizmetlerinin yanı sıra yurtdışında ifa edilen din hizmetlerinin sevk ve idaresinde ulaşım ve konaklamada yaşanabilen küçük çaplı sorunların haricinde çok önemli sorunlar ile karşılaşılmadığı görülmektedir. Ancak oluşan küçük sorunların da özellikle hac konusundaki sorunların Suudi yetkililerden kaynaklandığı ve bazı AB ülkeleri ile de ülkeler arası ikili ilişkilerden kaynakladığı düşünülmektedir.

Soru-15 ***DİB 2010 yılında 633 sayılı teşkilat kanununda (teşkilatın yapısı, mevzuat değişikliği, saydamlık, ekonomik çalışmalar ve özlük hakları) gibi konularında yapmış olduğu reform niteliğindeki yapısal değişiklikleri ve düzenlemeleri yeterli buluyor musunuz? Varsa eksik yanları nelerdir?***

1-Aİ. Daha fazla geliştirilmesi gerekmektedir.

2-AB. Yeterlidir.

3-AG. Eksik yanları olmakla beraber ileride daha faydalı hale getirileceği kanaatindeyim.

4-CB. Önemli çalışmalar olmakla birlikte uygulama sahasına henüz tam olarak indirgenmiş sayılamaz. Liyakatli ve ehliyetli personel yetiştirme konusunda daha çok gayret göstermeli hizmet içi eğitim kurslarına ağırlık verilmeli, ödül mekanizması geliştirilmeli ve Yerinden yönetim anlayışı sergilenmelidir.

5-FG. Bu düzenlemeler güzeldir. Ancak bu düzenlemeler sahaya tam anlamıyla yansımış değildir. Örneğin 2007 genelgesi henüz tatbikat sahasına indirilmiş değildir.

6-İTU. Çalışanların imkânlarının genişletilmesi devlet imkânlarının genişlemesiyle paraleldir. Devlet imkânları ne kadar güçlüyse çalışanlar da o kadar güçlü olacaktır. Son yıllarda kurum olarak mevzuat alanında çok önemli aşamalar kat ettik.

7-MT. Çok büyük bir gelişme olmakla birlikte eksik yanları tamamlanarak daha verimli hale getirilebilir.

8-OB. Bu alanda çok fazla bir değişiklik yoktur.

9-SB. Eksik yanları olabilir. Ancak düzenlemeleri takdir etmek gerekir. Eksiklerde zamanla düzeltilmesi gerekmektedir.

10-ZU. Çalışmalar sahaya henüz yansımış değildir.

- DİB 2010 yılında 633 sayılı teşkilat kanununda (teşkilatın yapısı, mevzuat değişikliği, saydamlık, ekonomik çalışmalar ve özlük hakları) gibi konularında yapmış olduğu reformniteliğindeki yapısal değişiklikleri ve düzenlemeleri yeterli olduğu ancak uygulama anlamında bu düzenlemelerin sahaya yansıtılamadığı düşünülmektedir. Diğer bir beklenti de liyakatli ve ehliyetli personel yetiştirilmesi yönünde daha fazla çaba sarf edilmesinin gerekli olduğu özellikle de hizmet içi eğitimlere ağırlık verilmesinin gerektiği düşünülmekle beraber ödül mekanizmasının da daha işlevsel hale getirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Yerinden yönetim anlayışı sergilenmesine yönelik olan beklentiler de bulunmaktadır.

Soru-16 ***Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bir diğer görevi 633 sayılı yasa gereği din konusunda toplumu aydınlatmaktır. Bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın basın, yayın ve diğer iletişim kanallarıyla toplumu yeteri kadar aydınlattığını düşünüyor musunuz? Bu alanda yapılan çalışmalara örnek verebilir misiniz? Varsa eksiklikler nelerdir?***

1-Aİ. İmkânlar ölçüsünde Kurumun toplumu din konusunda her ortamda, her koşulda aydınlatılması hususunda azami gayreti sarf ettiğini düşünüyorum.

2-AB. Vaaz, hutbe ve neşriyatlar vasıtasıyla toplum din konusunda aydınlatılmakta ancak harici gazel okuyanlar için DİB ve RTÜK bu anlamda iş

birliği yapmalı ve yanlış yapanlar ehliyetsiz, yetkisiz ve yetersiz kişilerin topluma din konusunda yanlış bilgiler verenler hakkında yasal tedbirler alınmalıdır.

3-AG. Başkanlığımız bu mevzuda lazım gelen gayreti her alanda göstermektedir.

4-CB. Gelişen teknolojik imkânlar vasıtasıyla toplumun tamamına ulaşabiliyoruz. Hastahaneler den tutuklu evlerine kadar, cenazelerden düğünlere kadar her daim toplumla iç içeyiz. Yöneticilerimizin hizmet anlayışıyla orantılı olup, kinin kapasitesine bağlı bir durumdur. Alanı gelişi güzel insanlara bırakarak hurafe ve bidatlerin yaygınlaşmaması için bazı yasal tedbirler alınmasında fayda görüyorum.

5-FG. Başkanlığımız bu hususta cami içinde ve cami dışında farklı zamanlarda toplumu çeşitli iletişim araçlarıyla aydınlatma cihetine gitmektedir. Ancak medya vaizlerinin neden olduğu bilgi kirliliğine ve yanlış anlaşılmalara neden olan sözde din adamlarının faaliyetlerine en azından RTÜK'le eş güdümlü olarak çalışarak yasal çerçevede önlemler alınmalıdır.

6-İTU. Problem varsa bu taşrada çalışan personelden kaynaklanıyordur. Kurumumuz her türlü imkânı personelimizin önüne sermiştir. Şahsen ben il müftüsü olarak beş ayrı vakitte her gün ayrı ayrı camilere giderek toplumla iç içeyim. Cami görevlilerimiz sadece cami hizmetlerine bağlı kalmamalı toplumun tüm katmanlarıyla iletişime geçmeli, onlarla hemhal olmalı, varsa problemlerin çözümüne katkı sunmalı ve iyi gününde kötü gününde halkımızla bir ve beraber olmalıdır. Özellikle Reis-i Cumhurumuzun da dediği gibi medya vaizleri ortaya çıkmıştır. Din konusundaki algılarda tahribat oluşturmaktadır. Anayasanın amir hükmüne göre bu görev diyanetindir. Bu tür oluşumları ortadan kaldırmak için yasal düzenlemeye acil ihtiyaç vardır.

7-MT. Başkanlığımız olabildiğince konuya ilişkin aktif çalışmalar yürütüyor. Örneğin hutbelerle, vaazlarla ve medya iletişim araçlarıyla dinin doğru anlaşılması için katkı sağlamaktadır.

8-OB. İmkânların el verdiği ölçüde toplumu çeşitli iletişim vasıtalarıyla aydınlatmaya çalışıyoruz ve zararlı etkilerden toplumu arındırmak için toplumu bilinçlendirmeye çalışıyoruz.

9-SB. Bu konuda kurumumuz personeli meri mevzuatın ön gördüğü şekilde ve çeşitli neşriyatlarla olağanüstü çaba göstererek toplumu din konusunda aydınlatma hizmetlerini gerçekleşmektedir.

10-ZU. Olabildiğince toplumun tüm katmanlarına ulaşıp sahayı doldurmaya çalışmaktayız. Toplumla etkileşim ve iletişimimizi, cami dışında da çeşitli konferanslarla ve yerel basın yayın kurumlarıyla da din konusunda etkin din hizmeti sunmaya çalışmaktayız.

- Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bir diğer görevi 633 sayılı yasa gereği din konusunda toplumu aydınlatmaktır. Bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın basın, yayın ve diğer iletişim kanallarıyla toplumu yeteri kadar aydınlatmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Ancak daha fazla halkın içerisinde yer almanın da gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca bu konuda toplumla etkileşim ve iletişimin sağlanabilmesi adına camilerin haricinde de bazı konferanslar düzenlenerek ve yerel basın yayın kurumları ile de dini konularda etkinliğin artmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Sahaya inilmediği ve halka ulaşılmadığı takdirde oluşacak boşluğun ehliyetsiz, yetkisiz ve yetersiz kişilerce doldurulabileceği ve bununda bilgi kirliliğine ve yanlış anlaşılmalara neden olabileceği de ifade edilmiştir.

3.1.1.2. Cami Yöneticileri (İmam-Hatip)

3.1.1.2.1. Ekonomik Sorunlara İlişkin Sorular

1- Caminizin ve müştemilatların bakım, onarım ve temizlik gibi masraflarını nasıl ve ne şekilde karşılamaktasınız? Bu konuda yaşamakta olduğunuz başlıca sorunlar nelerdir?

1-AK. Camimizin iki derneği vardır. Hayırseverlerin katkılarıyla ihtiyaçlarımız giderilmektedir. Ayrıca otopark ve dükkânlardan kira gelirlerimiz vardır. Bu alanda önemli bir sorunla karşılaşmamaktayız.

2-BÇ. Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılıyoruz. Lojmanlar hariçtir. Onarımları ise Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yapılıyor.

3-BT. Fethin sembolü olan camimizde İl ve ilçe Belediyelerimizin katkılarıyla yapmaktayız önemli bir sorunumuz yok.

4-CT. Cami derneğimizin halktan topladığı bağışlar ile ihtiyaçlarımızı karşılamaktayız. Ancak cami görevlileri önderliğinde bu bağışlar toplanmakta ise de dernekler ile koordinasyon sorunları yaşamaktayız.

5-EY. Cemaatin katkılarıyla karşılıyoruz. Oldukça zorluk çekmekteyiz. Genel bütçeden pay ayrılarak müftülük nezdinde ihtiyaçların izale edilmesini istiyoruz.

6-FB. Derneğimizin katkılarıyla gideriyoruz. Bu konuda genel bütçeden pay ayrılmasını istiyoruz.

7-FY. Camimizin vakfı ve derneği marifetiyle bakım, onarım ve temizlik işleri ifa etmektedir.

8-MA. Yeterlidir.

9-MT. Bağışlar yoluyla karşılıyoruz.

10-SA. Hayır sever cemaatin bağışlarıyla ihtiyaçlarımızı gideriyoruz. Fazlaca bir sorun yaşamıyoruz

11-VD. Camimizin bakım onarımı vakıflar bölge müdürlüğü tarafından temizliği, temizlik işlerini derneğimiz tarafından yaptırılıyor.

12-YA. Halkın bağışlarıyla karşılıyoruz.

- Camilerin ve müştemilatların bakım, onarım ve temizlik gibi masraflarını gerek yerel yönetimler ile koordine ederek gerekse de dernekler vasıtasıyla karşıladıkları ve bu konuda sıkıntılar yaşanmakta olduğu belirtilmiştir. Bu sıkıntı ve eksikliklerin giderilebilmesi maksadıyla genel bütçeden de pay ayrılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bunun yanında bakım, onarım ve temizlik gibi konularda hiçbir sıkıntının yaşanmadığı yerler de bulunmaktadır.

2-Aylık maaş, fazla mesai ücreti, yolluk ve ders ücretleri gibi ödenekleri yeterli buluyor musunuz?

1-AK. Yeterli buluyorum.

2-BÇ. Daha iyi olabilir.

3-BT. Sıradan bir cami ile selâtin cami İmamların özlük hakları maaşları aynı. Oysa temsil giderleri olmalı.

4-CT. Hayır. Türkiye gerçekleri ile ödenekler örtüşmüyor. Hayli zorluk çekmekteyiz.

5-EY. Yeterli bulmuyorum.

6-FB. Yeterlidir.

7-FY. Yeterli buluyorum.

8-MA. Yeterlidir.

9-MT. Yeterli değildir.

10-SA. Maaşlarımızdan memnunuz diğer alanlarda her hangi bir hususta yararlanmıyoruz.

11-VD. Maaşın dışında bir gelir kaynağımız yok. Maaş yeterlidir.

12-YA.Diğer kurum çalışanlarıyla karşılaştırdığımızda yeterli değil.

- Genel olarak aylık maaş, fazla mesai ücreti, yolluk ve ders ücretleri gibi ödeneklerin yeterli olduğunu, ancak diğer kurumlar ile mukayese edildiğinde ve ülke şartlarına bakıldığında yetersiz olduğunu ve bunun da çeşitli sıkıntılara sebebiyet verdiğini düşünenler de bulunmaktadır.

3-Genel bütçeden ayrılan payın dışında kurumun başkaca ekonomik kaynak alanları var mı?

1-AK. Yoktur.

2-BÇ. Genel bütçeden kuruma ayrılan payı bilmiyorum.

3-BT. Yok.

4-CT. Bildiğim kadarıyla başka bir kaynak alanı bulunmamaktadır.

5-EY. Yeterli bulmuyorum. Maaşların dışında başka bir faydası yok.

6-FB. Yok.

7-FY. Diyanet Vakfı'nın katkıları vardır.

8-MA. . TDV. Dışında başkaca bir kaynak yok.

9-MT. Başka kaynakları yok.

10-SA. Yok.

11-VD. Bilmiyorum.

12-YA. TDV'nın katkıları var. Ayni ve nakdi bağışlar var.

- Genel bütçeden ayrılan payın dışında kurumun başkaca ekonomik kaynak alanları bulunmamakla beraber sınırlı da olsa TDV'nin desteği ile aynı şekilde elde edilen gelirler ve nakdi bağışlardan elde edilen gelirler bulunmaktadır.

4-Din görevlilerine Camilerde bağış toplatılması hususundaki düşünceleriniz nelerdir?

1-AK. Bu hizmet için başka çözüm yolu bulunsa daha iyi olur. Her caminin bir sürekli akarı bulunsa bu gibi işlere gerek kalmasa daha iyi olur.

2-BÇ. Başkaca bir alternatif bulunmadığından zorunlu olarak bu görevi ifa etmek zorunda kalıyoruz.

3-BT. Doğru bulmasak da yapacak başka bir şey yok. Sakıncalı, yıpratıcı. Genel bütçeden giderlerin karşılanmasına yönelik pay oluşturulmalı.

4-CT. En büyük sıkıntımız bu. Din görevlilerinin onuru rencide oluyor. Kendimizi dilenci pozisyonunda hissediyoruz. İdare bu anlamda psikolojik baskı uyguluyor.Halk nezdinde itibarımız dejenere oluyor.

5-EY. Camilerde cemaatten yardım toplatılmamalı.

6-FB. Doğru bulmuyorum.

7-FY. Olumlu bakmıyorum. Din görevlilerinin itibarını dejenere etmektedir.

8-MA. Görevin aksatılmasına neden olabiliyor. Doğru bulmuyorum.

9-MT. Muzdaripiz. Doğru bulmuyorum. Yıpratıcı.

10-SA. Nefret ediyoruz. Doğru bulmuyorum.

11-VD. Başka toplayacak personel bulunmadığın mecburen bizler yapıyoruz.

12-YA. Dilenci durumuna düşüyoruz, bu durum doğru değil.

- Din görevlilerine Camilerde bağış ve yardım adı altında maddi destek toplatılması ve takvim sattırılması gibi uygulamalar hiçbir din görevlisi tarafından doğru bulunmuyor. Hatta bu yönüyle kendilerini dilenci gibi hissetmelerine neden olduğunu belirtmektedirler. O
- Bu neviden ugulamalar katılımcıların tamamı tarafından onur kırıcı ve rencide edici olarak görülmekte ve neticesinde de görevlerinin aksamasına neden olduğunu düşüncesinde olduğu görülmektedir. Mezkur yardımların toplanması hususunda idareden psikolojik baskı gördüklerini ifade ederek, camilerin düzenli bir bütçe ayrılması halinde bahse konu sıkıntının izale edilebileceğini de vurgulanmışlardır.

3.1.1.2.2. Çalışma hayatına ilişkin sorular

1-DİB'nın Kurumsal kapasite ve etkinliği yeterli buluyor musunuz?

1-AK. Yeterli buluyorum.

2-BÇ. Daha etkin ve verimli olabilir.

3-BT. Yeterli bulmuyorum.

4-CT. Kapasite ve etkinlikte pasif kaldığımızı düşünüyorum. Artırılması gerekir.

5-EY. Yeterli bulmuyorum. Artırılması gerekir.

6-FB. Yeterli değil.

7-FY. Daha da geliştirilebilir.

8-MA. Yeterli buluyorum.

9-MT. Yeterlidir.

10-SA. Yeterli bulmuyorum.

11-VD. Bir şey söyleyemeyeceğim bu konuda. Fikrim yok.

12-YA. Yeterli değil.

- DİB'in kurumsal kapasite ve etkinliğinin çok yüksek oranda yeterli olduğunu bildirenler bulunmaktadır. Fakat % 60 oranında yeterli ama geliştirilebilir olduğu yönünde de düşüncesi olanlar ortaya çıkmakla birlikte bu konuda hiçbir fikri bulunmayanların da var olduğu görülmektedir.

2-DİB Merkez ve taşra teşkilatı arasındaki yönetişim, iletişim ve etkileşimi yeterli buluyor musunuz? Başlıca sorun alanları nelerdir?

1-AK. Evet, yeterli buluyorum.

2-BÇ. Eğer objektif olmak gerekirse yeterli değildir. Etkinliğini bu anlamda daha fazla artırması gerekir.

3-BT. Kapasitesinin çok çok altında çalışılıyor. Artırılması gerekir.

4-CT. Yeterli bulmuyorum. Belli alanlarda, belli kişiler etrafında sakil kalıyor. Aşağı doğru inmiyor.

5-EY. İletişim her kurumda olduğu gibi bizim kurumda da yeterli değildir. Yönetişim sağlıklı değil. Sorumluluklarımız çok ancak yetki yok. Bu durum müftülerimiz içinde aynı.

6-FB. Artırılabilir. Yeterli değil.

7-FY. Yeterli buluyorum.

8-MA. Yeterli buluyorum.

9-MT. Taşra da bulunan personelimiz için yeterli değildir. Zamanında ve tam olarak Başkanlıkla doğrudan iletişim kurulamıyor. Tabii hiyerarşiyi de dikkate almak lazım.

10-SA. Yeterli bulmuyorum. Sorunlarımızı defaten iletmemize karşın şimdiye kadar çözüm üretilmedi.

11-VD. Yeterli bulmuyorum.

12-YA. Artırılabilir. Yeterli değil.

➢ Özellikle taşra personeli açısından DİB merkez ve taşra teşkilatı arasındaki yönetişim, iletişim ve etkileşimi büyük çoğunluk tarafından yeterli bulunmuyor. Yeterli bulanlardan bazıları da artmasının gerektiğini düşünüyor. Silsilenin tam olarak takip edilemediği, yukarıdan aşağıya hiyerarşide sorunların olduğu ve defaten iletilen sorunlara çözümlerin bulunamadığı ifade edilmektedir.

3-Vakıf, dernek, Sendika ve diğer STK'ların Cami görevlilerine ve hizmetlerine katkısı ve verimliliği konusundaki etkilerini değerlendirir misiniz?

1-AK. Faydalı buluyorum.

2-BÇ. Çok fazla fayda sağladıklarını düşünmüyorum.

3-BT. Camimizin iç alanıyla ilgili, halılar, ses sistemi düzeni gibi ihtiyaçlar dernek marifetiyle karşılıyoruz. Sendikaların kayda değer bir yararları yok.

4-CT. Derneklerin, vakıfların din görevlilerine ve din hizmetlerine olumlu bir katkısı olmadığı gibi hizmetlerin ifasında engeller çıkarıyorlar. Sendikalar da çok fazla katkı sunduklarını düşünmüyorum. Belki personelin bazı konularda yanında hak arama bağlamında yer aldığı söylenebilir.

5-EY. Hiçbir zaman katkı sunduklarını düşünmüyorum. Katkılarından ziyade zararları daha çok, Tefrikaya fitneye, bölünmelere sebebiyet veriliyor. Görevlilerimizin moral ve motivasyonunu bozuyorlar. Dernekler kaldırılmalı. Vakıflar hakkında bir bilgim yok.

6-FB. Derneğimiz hariç diğerlerinden Hiçbir katkı alamıyoruz.

7-FY. Belediyelerimiz olsun diğer STK'lar olsun iletişime geçildiğinde talepler iletildiğinde olumlu sonuçlar alıyoruz.

8-MA. Olumlu yönde etkileri olduğunu düşünüyorum.

9-MT. Katkılarından daha ziyade yönetime müdahaleleri nedeniyle bir takım sürtüşmelere neden olduklarını düşünüyorum. İta amiri gibi davranıyorlar. Sendikaların herhangi bir yararı olduğunu düşünmüyorum.

10-SA. Yok ki öyle olumlu bir etki etkisinden söz edelim.

11-VD. Öyle bir katkıları mı var?

12-YA. Yok ki öyle olumlu bir etkileri ve faaliyetleri.

- Büyük çoğunluk tarafından vakıf, dernek, sendika ve diğer STK'ların cami görevlilerine ve hizmetlerine katkılarının olmadığını hatta fazla müdahalelerde bulunmak suretiyle ayrışmalara varan sıkıntıların yaşanmasına neden oldukları düşünülmektedir. Sendikaların da bir katkıda bulunmadığı göze çarpan diğer bir noktadır. Katkısı olduğunu düşünenlerin de daha ziyade camilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına sınırlı da olsa katkı sağladıklarını için bu düşüncede olduklarını ifade etmektedirler.

4-Başkanlığın atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerinde liyakat, ehliyet, hakkaniyet, adalet ve eşitlik ilkelerine dair kriterlerini ve uygulamalarını yeterli buluyor musunuz? Yeni düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?

1-AK. Sınavlar ve atamalar komisyonlar tarafından yapılıyor. Bu tür işlemler eskiye oranla daha kapsamlı ve verimli oluyor.

2-BÇ. Mevzuata göre kriterler çok uygun olsa da pratikte tam anlamıyla kriterlerin uygulandığı söylenemez ama eskiye oranla daha iyi bir konuma geldiğini söyleyebiliriz.

3-BT. Personel alımlarında kriterler çok yüksek tutulurken, bu kriterlerin ekonomik açıdan karşılığı yok, Bir köy İmamıyla aynı özlük haklarına tabi tutuluyoruz. Buda hakkaniyetle örtüşmüyor. Lojmanlar hakeza aynı durumda son derece yetersiz.

4-CT. Yeterli bulmuyorum, hakkaniyet ve eşitlik gibi kriterlere riayet edildiğini düşünmüyorum.

5-EY. Yeterli bulmuyorum. Türkiye'de ehliyet, liyakat dikkate alınmadığı takdirde bu durumun düzeleceğini düşünmüyorum.

6-FB. Yeterli bulmuyorum. Yeni düzenlemeler gerekli.

7-FY. Kesinlikle yeni düzenlemelere ihtiyaç vardı

8-MA. Yeterli bulmakla birlikte yeni düzenlemelerle daha etkin verimli, hale getirilebilir diye düşünüyorum.

9-MT. Şuanda eskiye oranla daha iyi bir düzeye kavuştuk diyebilirim.

10-SA. Yeterli bulmuyorum yeni düzenlemelere acil ihtiyaç var.

11-VD. Yok yok. Yeterli bulmuyorum. Kanayan bir yara gibi. Mutlaka referans bulmak zorundasınız bir yere gelebilmek için bu ülkemizde hep böyle ola gelmiştir.

12-YA. Yeterli bulmakla birlikte yeni düzenlemelerle daha etkin verimli, hale getirilebilir diye düşünüyorum.

- Başkanlığın atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerinde liyakat, ehliyet hakkaniyet, adalet ve eşitlik ilkelerine dair kriterleri ve uygulamaları genel anlamda yetersiz bulunmakta, tam anlamıyla kriterlerin uygulanamadığı düşüncesi öne çıkmaktadır. Bu konuda yeterli olduğunu düşünen kişiler de yeni düzenlemelerle daha etkin ve verimli hale getirilebileceğini düşünmektedir. Fakat önceki uygulamalar ile mukayese edildiğinde de son yıllarda bu alandaki uygulamalar da daha olumlu mesafe katedildiği anlaşılmaktadır.

5-Müftülerin yöneticilik/idarecilik bağlamında pozisyonlarını, etkinliklerini, verimliliklerini ve performanslarını yeterli buluyor musunuz?

1-AK. Genel olarak yeterli buluyorum ama yetersiz olduğu yönleri de var.

2-BÇ. Hakka ve hukuka uygun olarak mevzuatı bi harfin uygulayan ve insancıl manada personeliyle iyi ilişkiler kurup performans artırıcı programlar marifetiyle de etkin ve verimli hizmet sundukları gibi klasik tepeden bakma alışkanlıkları olan klasik idarecinin varlığını da esefle müşahede etmekteyiz.

3-BT. Müftünün kişisel karakteri, kişiliği ve duyarlılığıyla orantılı bir durum.

4-CT. Yeterli bulmuyorum. Hak ve hukuk normlarına uyulmuyor.

5-EY. Yeterli bulmuyorum.

6-FB. Yeterli bulmuyorum. İletişim aylık toplantıların dışında yok. Etkinlik kutlu doğumun dışında hemen hemen yok gibi.

7-FY. Kısmen yeterli buluyorum.

8-MA. Artırılması gerekir. Amirlerin inisiyatif almalarıyla da doğru orantılı olup kişinin yönetim anlayışıyla da ilgili bir durum olduğunu düşünüyorum.

9-MT. İdarecilik bağlamında mevzuata tam olarak uyduklarını düşünmüyorum. Bazen keyfi uygulamalar sergilediklerini hukuka uygunluk arz etmeyen kimi uygulamalara yakınen tanık olduğumuzu söyleyebilirim.

10-SA. Yeterli bulmuyorum. Artırılması gerekir.

11-VD. Yeterli bulmuyorum.

12-YA. Artırılması gerekir. Amirlerin inisiyatif almalarıyla da doğru orantılı olup kişinin yönetim anlayışıyla da ilgili bir durum olduğunu düşünüyorum.

- Çoğunluk tarafından müftülerin yöneticilik/idarecilik bağlamında pozisyonlarını, etkinliklerini, verimliliklerini ve performansları yeterli bulmamakla birlikte bu konunun daha ziyade müftülerin kişisel karakteri, kişiliği ve duyarlılığıyla orantılı bir durum olduğunu ifade etmektedirler. Yeterli bulan kişilerin de etkinliklerinin ve performanslarının artması gerektiğini düşünmektedirler.

6- Müezzin ve müstahdem gibi yardımcı personel sayısının ve hizmet binalarının fiziki şartlarının yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

1-AK. Çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Hizmetin etkinliği ve verimliliği için bu sayının ve kapasitenin artması gerekiyor.

2-BÇ. Tarihi camilerimizdeki personel sayımız başkanlık personel sayımızın yeterli olduğunu düşünüyorum.

3-BT. Bizim görev alanımızla ilgili olarak yeterli diye düşünüyorum.

4-CT. O da aynı bir sorun. Müştemilatlar, lojmanlar başkaları tarafından işgal altında. Hizmetli personeli yeterli değil. Lojman olmadığı için görevli bulunamıyor

5-EY. Yeterli bulmuyorum. Temizlik, bakım ve onarım gibi iş ve işlemler belediyelere sorumluluk verilmeli güvenlik hizmetleri emniyete tevdi edilmelidir. Aksi halde belli çevreler rant elde etmeye devam eder.

6-FB. Personel ihtiyacımız var.

7-FY. Artırılması, geliştirilmesi lazımdır.

8-MA. Özellikle lojman ihtiyaçlarının giderilmesinin gerekli olduğunu diğer yandan personel sayısında artırılması gerektiğini düşünüyorum.

9-MT. Personel yeterliliği her yerde aynı değil, eksiklikler var.

10-SA. Yeterli bulmuyorum. Artırılması gerekir.

11-VD. Yeterli değildir.

12-YA. Artırılması, geliştirilmesi lazımdır.

- Müezzin ve müstahdem gibi yardımcı personel sayısının tarihi camilerde yeterli olduğunu ama diğer camilerde yetersiz olduğunu vurgulamaktadırlar. Hizmet binalarının fiziki şartları ile ilgili olarak özellikle lojmanlarının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ayrıca temizlik, bakım ve onarım gibi iş ve işlemler belediyelerin sorumluluğuna verilmesinin, güvenlik hizmetleri konusunda da emniyetten destek alınmasının uygun olacağı konusunda da görüşler mevcuttur.

7-Hizmetlerin etkinliği ve verimliliği için başkanlığın yeterli derece de ara, gereç, ekip ve ekipman sağladığını düşünüyor musunuz?

1-AK. Sağlayamadığını düşünüyorum. Personel maaşının dışında bu tür hizmetler için genel bütçeden bu anlamda pay ayrılmadığından başkanlığımızla bu tür kalemlere katkı sunamadığını düşünüyorum.

2-BÇ. Başkanlığın bu konuda herhangi bir araç gereç temin ettiği söylenemez. Ancak BB bu anlamda eksikliklerimizi gidermektedir.

3-BT. Tam anlamıyla yeterlidir diyemeyiz. Bir papazla veya kiliseyle mukayese edildiğinde ve ya bir Suudi Arabistan ve benzeri İslam ülkesiyle karşılaştığımızda Bir selatin camiinin en azından hizmet aracı tahsis edilebilir. İBB'mizin İl müftülüğümüze tahsis ettiği iyi bir araç var. Başka bir şey yok.

4-CT. Hayır, bu gibi ihtiyaçları kendi imkânlarımızla temin ediyoruz.

5-EY. Hiçbir katkı sunulduğunu görmedim.

6-FB. Hayır, yok.

7-FY. Hayır, düşünmüyorum.

8-MA. Genel anlamda müftülük hizmetleri için evet diyebilirim. Ancak camilerimizin ihtiyaçları derneğimiz marifetiyle sağlanıyor.

9-MT. Katılıyorum. Sarık, Cübbe ve benzeri ihtiyaçlar başkanlığımız tarafından gönderiliyor.

10-SA. Eksikliler çok, ekipmanlar açısından çok müşkül durumdayız.

11-VD. Yok, öyle bir şey yok.

12-YA. Hayır, bu gibi ihtiyaçları kendi imkânlarımızla temin ediyoruz.

- Hizmetlerin etkinliği ve verimliliği için başkanlığın yeterli derece araç gereç, ekip ve ekipman sağlamadığı ve bu konularda sıkıntılar yaşandığı ve sadece kıyafet konusunda destek verildiği ifade edilmektedir. Fakat Büyükşehir belediyeleri tarafından araç tahsis ve bakım onarım konuları gibi konularda imkânlar dâhilinde destek verildiği de görülmektedir.

8- DİB'nın 2010 yılında 633 sayılı teşkilat kanunundaki (teşkilatın yapısı, mevzuat değişikliği, saydamlık, akademik çalışmalar, özlük hakları gibi konularda reform niteliğindeki yaptığı değişiklikler ve düzenlemeleri yeterli buluyor musunuz?

1-AK. Eskiye göre daha iyi duruma gelmiştir. Ama tam olarak eksiklikleri karşılayamıyor.

2-BÇ. Elbette takdire şayan çalışma olmakla birlikte özellikle özlük haklarındaki çalışmaları yeterli bulmadığımı, taşra personelimize yönelik daha fazla iyileştirmeler yapılması hizmetin etkinliği, verimliliği ve sürekliliği için şarttır.

3-BT. Baş imamlık gibi unvanlar verildi bu kriterle başta iyi idi ama sonra çok güçleştirildi. Bu da adil olmadı. Düzenlemeler pozitif olsa da bir çok yönüyle pratikte bünyesinde hayli problemleri taşıyor.

4-CT. Yeterli olsaydı bu gün bu sorunları konuşuyor olmazdık. Yeterli değil. Kağıt üzerinde kaldı pratikte uygulanmıyor.

5-EY. Özlük hakları dahil bize yansıyan hiçbir olumlu gelişme yoktur. Özellikle özlük haklarında ivedi olarak yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır.

6-FB. Eskiyle kıyaslı iyileştirme olmuştur. Yeterli bulmuyorum.

7-FY. Olumlu buluyorum. Daha da artırılması gerekir.

8-MA. Teferruatlı bir bilgi sahip değilim.

9-MT. İyiye doğru bir atılım söz konusudur. Zamanla daha iyi olacağı kanaatindeyim.

10-SA. Kesinlikle yeterli bulmuyorum.

11-VD. Ne yaptıklar hakkında bir bilgim yok. Belki kağıt üzerinde olsa bile hayata yansıyan herhangi bir yanı yok.

12-YA. Yeterli olsaydı bu gün bu sorunları konuşuyor olmazdık. Yeterli değil. Kâğıt üzerinde kaldı pratikte uygulanmıyor.

- DİB'in 2010 yılında 633 sayılı teşkilat kanunundaki teşkilatın yapısı, mevzuat değişikliği, saydamlık, akademik çalışmalar, özlük hakları gibi konularda reform niteliğinde ki yaptığı değişiklikler ve düzenlemeleri olumlu gelişmeler olarak kabul görülse dahi genel manada sahaya yansıtılamamış olmasından dolayı yeterli bulunmamaktadır. Yeterli bulan kişinin yanında konuyla ilgili ayrıntılı bilgiye sahip olmayanlarda bulunmaktadır.

9-Din Hizmetleri'nin STK'lar kanalıyla yürütülmesi hususundaki düşünceleriniz nelerdir?

1-AK. Asla,asla doğru bulmam. Bu hizmetlerin DİB tarafından yürütülmesi kesinlikle en doğru olanıdır.

2-BÇ. Kesinlikle yanlış olur. Diyanet özerkleşebilir. Bağımsız olabilir. Hatta başkan seçimle gelebilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün de DİB'E bağlanarak hizmetlerin tek elden yürütülmesi gerekmektedir. Ancak bu kurum ülkenin bel kemiğidir. Kişilerin keyfi yönetimine bırakılamaz. Toplumsal ayrışımlara neden olur.

3-BT. Katılmıyorum, doğru bulmuyorum. Cemaatleri göz önünde bulundurmalıyız. Ama DİB gözetiminde hizmetler ifa edilmelidir.

4-CT.5-Kaos meydana gelir ehil insanlar iş başına gelmez. Karmaşa meydana gelir.

5-EY. Katiyen doğru bulmuyorum. Birliğimiz ve bütünlüğümüz bozulur. Irak ve Suriye gibi iç karışıklıklara döneriz.

6-FB. Dernek ve büyükşehir belediyemizde katkı alıyoruz, temizlik bakım/onarımlarda iş birliği yapıyoruz.

7-FY. Hayır, olumlu bulmuyorum. Etkin ve verimli hizmetlerin ancak DİB kanalıyla yapılacağına inanıyorum.

8-MA. Doğru olmaz, sakıncalı buluyorum. DİB'na bağlı olmalı. Belki yoğun koordinasyon sağlanarak yürütülebilir.

9-MT. Kesinlikle karşıyım. Toplumda kargaşa olur.

10-SA. Kesinlik olumlu bulmuyorum, doğru olmaz.

11-VD. Kesinlikle doğru bulmuyorum.

12-YA. Dernek ve büyükşehir belediyemizde katkı alıyoruz, temizlik bakım/onarımlarda iş birliği yapıyoruz

- Din Hizmetleri'nin STK'lar kanalıyla yürütülmesinin birlik ve bütünlüğün bozulmasına yol açabileceğinden dolayı kesinlikle doğru olmadığında tamamı hemfikir olmakla beraber çok tehlikeli boyutlarının da olabileceği düşünülmektedir. Din işlerinin DİB'e bağlı olarak yürütülmesinin doğru bir karar olduğu vurgulanmıştır.

10-Cami hizmetlerinin sunumunda hangi kurumlarla iş birliği yapmaktasınız? (Vakıf, Dernek, Okul, Belediye, İski, İgdaş, vs.) Kurum ve kuruluşlar ile ilgili yaşanılan sorunlar var mı? Varsa nelerdir?

1-AK. Bizim başkentte olmamız nedeniyle bakanlıklar ve diğer kurumların üst düzey yöneticileriyle ve rahatlıkla iletişime geçebiliyor. Hem camimize hem de ihtiyaç sahibi olan insanlarımıza lazım gelen katkıyı yeterli buluyoruz. Ancak bu

kişisel gayretlerimizle ve becerilerimizle doğrudan ilintilidir. Örneğin Kredi Yurtlar Kurumu'yla eş güdümlü öğrencilerimizle çeşitli etkinlikler düzenleyebiliyoruz. Fakat taşradaki meslektaşlarımız için aynı şeyi söyleyebilmek mümkün değildir.

2-BÇ. Büyükşehir Belediyemiz ve bağlı kuruluşlara etkileşim ve iletişimle ihtiyaçlarımızı karşılıyoruz.

3-BT. Vakıflar Bölge Müdürlüğü ile diğer kamu kurumlarıyla zaman zaman diyalog içerisinde etkin hizmet bağlamında kişisel çabalarımızla gayret gösteriyoruz. Başkaca bu alanla ilgili önemli bir sorunumuz yok

4-CT. Kurumlarla müracaatlarımız şahsi imkânlarımızla yapıp ihtiyaçlarımızı kendi çabalarımızla iletişimle ifa etmeye çalışıyoruz. İstanbul'un ilk camisi olması hasebiyle kurumların ilgilendiğini düşünmüyorum.

5-EY. Geçici çözümler, pansuman tedbirlerle yürütmeye çalışıyoruz, kişisel becerilerimiz ve gayretlerimizle bu kurum ve kuruluşlardan yararlanabiliyoruz. Bu anlamda yasal düzenlemelere acilen ihtiyaç vardır.

6-FB. Dernek ve büyükşehir belediyemizde katkı alıyoruz, temizlik bakım/onarımlarda iş birliği yapıyoruz.

7-FY. Vakıf, dernek ve belediyelerimizle müşterek hizmet yürütüyoruz. Zaman zaman okullarla da belli başlı etkinlikler düzenliyoruz. Ancak belediye gibi kurumların bahçe düzenlemelerin de yaptığı uygulamalar nedeniyle bazı sorunlar yaşanmaktadır. Örneğin Ataköy 5. Kısım'da görevdeyken ilçe belediyesinin cenaze alanına koymuş olduğu brandaların yıkılması sonucu ölümlü olay gerçekleşmiş ve bu belediyenin yapmış olduğu bu eylemden dolayı yargı tarafından biz cami görevlileri sorumlu tutulduk ve ceza-i yaptırıma tabi tutulduk. Şöyle ki cami görevlileri sorumlulukları oranında yetkilendirilmesi ve yönetimin tek elden sadece ve sadece müftülükler kanalıyla yürütülmesi hizmetin verimliliği açısından şarttır.

8-MA. Vakıflar, İBB ve derneğimizle ile iş birliği içinde hizmetleri yürütüyoruz.

9-MT. Belediyelerle ve okullarla iletişim ve etkileşim içerisindeyiz. Özellikle iyi ilişkilerimiz mevcut. Diğer kamu kurumlarının ilgilendiğini bu güne değin görmedik.

10-SA. Okullarla kendi çabalarımızla öğrencilerin eğitimine ilişkin olarak kısmen iletişim kura bilsek te, belediyelerle iletişim kuramıyoruz üçüncü sınıf insan muamelesi görüyoruz. Diğer kurum ve kuruluşlarla da iletişim sağlayamıyoruz.

11-VD. Pek fazla bir ilgi görmüyorum. Sorunda yaşamıyoruz.

12-YA. Kaymakamlığımız ve ilçe Belediyemiz dışında başka iletimde olduğumuz bir birim yok. İhtiyaç da yok.

- Cami hizmetlerinin sunumunda öncelikli olarak belediyelerle işbirliği halinde bulunulduğu, bunun yanında bazı dernek ve vakıflar, vakıflar bölge müdürlüğü ile diğer kamu kurumları ile işbirliğinin yapıldığı belirtilmektedir. Ayrıca Kredi Yurtlar Kurumu ile de ortak faaliyet düzenleyenler bulunmaktadır. Bazı müftülüklerin yalnızca Kaymakamlık ve yerel yönetimler ile iletişimde olduğu diğer başka kuruma ihtiyaç duyulmadığı da belirtilmiştir. Diğer bir hususta camilerin çevre düzenlemeleri konusunda da bazen anlaşmazlıklar yaşandığı da görülmektedir.

3.1.2. DIŞ PAYDAŞLARA İLİŞKİN BULGULAR (TDV, Vakıflar ve Dernekler)

3.1.2.1. Yönetim Ve Hizmet Alanı İle İlgili Sorular

1-Cami ve müftülük hizmetleri ile ilgili ortak sorumluluklarınız nelerdir?

1-AÇ. Cami hizmetlerini yönetimi, bakım/onarım ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak.

2-AD. Camimizin eksik olan bakım, onarım, temizlik gibi iş ve işlemlerde cami hizmetlerinde katkıda bulunuruz.

3-CA. Mülkiyeti vakıflara ait camiler DİB yönetimindedir. Ortak sorumluluğumuz bu cami ve müştemilatların bakım/onarım hizmetlerini yapmak.

4-CB. TDV olarak DİB hizmetlerinin etkinliği için ayni ve nakdi katkı sunmaktır.

5-FY. Cami temizlik, güvenlik, bakım ve onarım gibi işlerde izin ve istişare bağlamda ilişkilerimiz var.

6-İTU. . TDV olarak DİB hizmetlerinin etkinliği için topluma etkin ve kalıcı faaliyetlerde katkı sunmaktır.

7-KK. Yetkilerimiz yeterli değil. Mali katkı sunmak ve bakım/onarımın dışında bir sorumluluğumuz da yoktur.

8-MV. İbadethanenin sevk ve idaresi ve mali ihtiyaçlarını karşılamak.

9-OA. Diyanete bağlı birimlerin iktisadi sahadaki ihtiyaçlarını izale etmek için koordineli çalışmaktayız.

10-SB. Verimli din hizmeti suna bilmek için kardeş kurum olarak Başkanlığımızla ortak olarak topluma etkin ve kalıcı faaliyetlerde bulunmak

11-ZU. Sorumluluk yan kuruluş olması nedeniyle müşterek hizmet sunmaktır.

- TDV, vakıflar ve derneklerin, cami ve müftülük hizmetleri ile ilgili ortak sorumlulukların en önemlisi cami ve müştemilatların bakım/onarım hizmetlerini yapmak, temizlik işlerinde de destek sağlamak ve bunların yanında din hizmeti sunulmasında toplumda etkin ve kalıcı faaliyetler düzenlemektir. Diğer önemli bir destek unsuru da ayni ve nakdi yardımlardır.

2-Hizmetlerin sunumunda karşılaşılan başlıca problemler nelerdir?

1-AÇ. Ekonomik sorunlar.

2-AD. Önemli herhangi bir sorunumuz yoktur.

3-CA. Çok başlılık yönetimde karmaşasına neden oluyor. Bu da hizmetin gecikmesine neden olabiliyor.

4-CB. İkisinin de yöneticisi olmamız hasebiyle herhangi bir sorunumuz yok.

5-FY. Asariantika camilerimizde, cami görevlileri ile müftülük, Belediyeler, anıtlar yüksek kurulu ve vakıflar gibi kurumlarla koordinsyon sorunları

yaşamaktayız. Cami görevlilerimiz dernek yönetimiyle ilgili sorunlar yaşayabiliyoruz.

6-İTU. . Her ikisinin de yöneticisi olmamız hasebiyle herhangi bir sorunumuz yok.

7-KK. Ekonomik sorunlarımız var

8-MV. Herhangi bir sorunumuz yok.

9-OA. Herhangi bir problem yoktur.

10-SB. TDV.'Başkanlığımızın ekonomik sorunlarına katkı sunmak ve lojistik destek sunmak üzere kurulmuştur. Doğal olarak problem yaşanması söz konusu olamaz.

11-ZU. Aynı kurumun yöneticileri olduğumuz için herhangi bir sorunla karşılaşmıyoruz.

- Hizmetlerin sunumunda karşılaşılan çok önemli bir problem olmamakla beraber % 80 civarında ekonomik sorunların bulunduğu ifade edilmektedir. Diğer bir konu da tarihi camilerin anıtlar yüksek kurulu ve vakıflar gibi kurumlar ile yaşamakta olduğu sorunlardır. Ayrıca yönetimlerde bulunan çok başlılığın da hizmetlerin gecikmesine neden olan bir yönetim sıkıntısı olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

3-Hizmet üretiminde kurumlarla yetki karmaşası yaşanmakta mıdır?

1-AÇ. Bazen personel ve yardım toplanması kısmında yaşıyoruz. Genel bütçeden DİB.'na camilerin giderleri için genel bütçeden pay ayrılması gerekir

2-AD. Yetki karmaşası yaşanmamaktadır.

3-CA. DİB, Anıtlar ve Vakıflar teknik hizmetleri de bünyesinde, uhdesinde bulundurması mümkün değil. Bu nedenle kimi zaman bu manada sıkıntılar yaşanabiliyor. Eskiye oranla bütçemiz iyi durumdadır biz kurum olarak bu hizmetleri belli peryodlarla ifa ediyoruz.

4-CB. Hayır, bir sorunumuz yok.

5-FY. Cami görevlilerimizle ilgili görev yetki ve sorumluluk alanlarında özümseme bağlamında yetki bakımından çatışmalar yaşanabiliyor.

6-İTU. Hayır, önemli bir sorunumuz yok.

7-KK. Yetki karmaşası yok.

8-MV. Elbette sorunlarımız var, istenen nitelikte personel istihdam edilmemesi başlıca sorunumuz. Ehil olmayan görevliler veriliyor ve uzun süre buraları işgal ediliyor. Rotasyon olmalıdır.

9-OA. Bazı müftülerimizle uyumsuzluk ve hizmet anlayışında farklılıklar yaşanmaktadır.

10-SB. Hem Müftü hem de aynı ilin şube başkanı olmamız nedeniyle böyle bir sorun yaşamamız söz konusu bile olamaz.

11-ZU. Kesinlikle hayır.

- Hizmet üretiminde kurumlarla yetki karmaşasının bazı farklılıklar olmasına rağmen genel olarak sorun teşkil etmediği görülmektedir. Bazı müftüler ile uyumsuzluk ve hizmet anlayışında farklılıklar sebebiyle sorunlar yaşanabilmektedir. Kalifiye personel istihdam edilmemesi de başka bir sorun olarak belirtilmiştir. Dikkat çekilen bir konuda, rotasyon yapılmasının gerekli olduğudur.

4-Müftülüklerle hizmetlerin sevk ve idaresinde karşılaştığınız problemler var mıdır?

1-AÇ. İmamlarla dernekler arasında yönetim anlayışı bağlamında tezatlar oluşuyor. Kolektif yürütme de sorunlar yaşanıyor denekler dikkate alınmıyor. Oysa onure edilmesi gerekir.

2-AD. İdarecilerin kişisel yaklaşımlarıyla orantılıdır. Şimdiki müftümüzde oldukça yapıcı ve ılımlı bir yönetim anlayışı sergilemektedir. Herkes kendi görev ve sorumluluğunu ifa etmektedir.

3-CA. İdari anlamda bir sorun yok. Çünkü cami yönetimi DİB'na ait.Biz kurum olarak bakımı ve onarımından sorumluyuz.

4-CB. Müftülük hizmetlerine ekonomik katkı sunmamız nedeniyle idari ve yönetsel bağlamda sorun ola bilir mi? Sorunumuz yok.

5-FY. Müftülerimiz ile ilgili özellikle ekonomik açıdan yeterli ilgi ve desteğin tam anlamıyla aldığımız söylenemez. Diğer kurumlarla iletişime ancak müftülük oluru almak, bakım onarım gibi hususlarda ki bürokrasi zaman israfına neden olabilmektedir.

6-İTU. Müftülük hizmetlerine ekonomik katkı sunmamız nedeniyle idari ve yönetsel bağlamda sorun ola bilir mi? Sorunumuz yok.

7-KK. Uyumlu olarak çalışıyoruz.

8-MV. Ekonomik alanda desteklenmiyoruz. Motive edilmiyoruz.

9-OA. Kayda değer herhangi bir problem yoktur.

10-.SB. TDV ile DİB arasında aynı bina ve ortamda hizmet üretimi söz konusudur. Basın yayın hizmetlerinde özellikle lojman, misafirhane gibi sosyal tesisleri ile eğitim hizmetleri ile sair müftülük hizmet binaları ve taşıt araçları gibi hizmetleri sunmaya çalışmaktadır. Kuruluşundan buyana hiçbir sorun yaşanmış değildir.

11-ZU. Kesinlikle hayır.

- Müftülüklerle hizmetlerin sevk ve idaresinde karşılaşılan çok önemli sorun bulunmamakla birlikte, diğer kurumlarla iletişime ancak müftülük oluru almak, bakım onarım gibi hususlardaki bürokrasi zaman israfına yol açtığını düşünülmektedir. Bunun dışında ekonomik desteğe ve motivasyona da ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır.

5-Camiler ve bağlı meşrutaların/müştemilatlarının ihtiyaçlarının karşılanması için her hangi bir akarınız var mıdır? Bu hususta genel bütçeden pay ayrılması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

1-AÇ. Var. Muvakkthane çay ocağı ve WC gibi yerlerden az da olsa gelir elde edebiliyoruz. Hizmetlerin DİB ile müşterek yürütülmesi gerekir.

2-AD. Evet, kira gelirlerimiz vardır. Ayrıca hayırseverlerin katkılarıyla ihtiyaçlarımızı gideriyoruz.

3-CA. Yeni bir uygulamamız vardır. İBB' ile yapılan bir protokol ile camilerin temizlik ve WC'lerin işletilmesi yetkisi ve sorumluluğu Belediyemize devredildi. Dernekler bu anlamda sıkıntılar mevcuttur.

4-CB. Genel merkezimizden ve şubemizden gelen kira gelirlerimizde ilave akarlarımız var. Tabi ki müftülük hizmetleri ve cami giderleri içinde genel bütçeden pay ayrılması din hizmetlerinin etkinliği için son derece faydalı olur.

5-FY. Genel bütçeden pay ayrılması zorunludur. Bağışların dışında başka bir gelirimiz yok.

6-İTU. Genel merkezimizden ve şubemizden gelen kira gelirlerimiz gibi ilave akarlarımız var. Vatandaşların bağışları var. Tabi ki müftülük hizmetleri ve cami giderleri içinde genel bütçeden pay ayrılması din hizmetlerinin etkinliği için son derece faydalı olur.

7-KK. Bağışların dışında bir gelir kaynağımız yok. Genel bütçeden pay ayrılması zorunludur.

8-MV. Bağışlar ve dükkân kiralarından elde edilen gelirler var.

9-OA. Müftülüklerimizin onayıyla camilerimizden toplanan bağışların dışında herhangi bir gelir kaynağımız bulunmamaktadır. Aslolan vakıflar Genel Müdürlüğü'nün DİB'e bağlanarak bu kuruma ait akarlarında doğrudan diyanet hizmetlerinin aktarılmasını gerektiğini düşünüyorum.

10-SB. Belli oranda lojman kira gelirlerimiz, Bağışlar, Kitap, takvim gibi neşriyat gelirlerimiz sosyal tesislerden elde edilen gelirlerimiz var. Genel bütçeden DİB'mıza Cami hizmetleri için pay ayrılması elbette daha etkin din hizmeti için yaralı olur.

11-ZU. Vakfımızın genel merkez den aktarılan yardımlar, kira gelirleri ve çeşitli neşriyatlardan elde edilen gelirler ile bağışlar mevcuttur.

- Camiler ve bağlı meşrutaların/müştemilatlarının ihtiyaçlarının karşılanması için müftülüklerin onayıyla camilerimizden toplanan bağışların dışında, çeşitli

neşriyatlardan elde edilen gelirler ile bazı küçük kira gelirleri bulunmakta bunun dışında herhangi bir gelir kaynağı olmadığından, Genel bütçeden pay ayrılmasının din hizmetlerinin etkin olarak sunulmasında çok katkılar sağlayacağı da ifade edilmiştir.

6-Cami ve din hizmetlerinin STK marifetiyle yürütülmesine ilişkin görüş ve düşünceleriniz nelerdir?

1-AÇ. Diyanet yönetiminde ve denetiminde hizmet üretebilinir.

2-AD. Diyanet'in önderliğinde sivil toplum kuruluşları maddi desteklerde bulunmaları etkin din hizmetlerinin sunumunda daha faydalı olur diye düşünüyorum.

3-CA. Muvakkıthaneler/müştemilatlar fiili meşrutaların durumu meclisimiz tarafından mevzuatın uygun olarak yürütülüyor. Bunların yürütülmesi DİB'na dernekler bu anlamda sıkıntılı olup çok başlılığın önüne geçilmesi gerekir diye düşünüyorum.

4-CB. DİB'mız önderliğinde ve denetimin de olması koşuluyla mümkün olabilir.

5-FY. Kesinlikle bu hizmetlerin DİB sorumluluğunda ve kontrolünde olması ülke bütünlüğümüz için elzemdir. Aksi büyük kargaşa ve toplumsal kaosa neden olur.

6-İTU. DİB'mızın yönetimi ve denetimin de olması koşuluyla mümkün olabilir.

7-KK. DİB'na bağlı kalmasının daha doğru olacağı kanaatindeyim.

8-MV. Diyanet'in önderliğinde sivil toplum kuruluşları maddi desteklerde bulunmaları etkin din hizmetlerinin sunumunda daha faydalı olur diye düşünüyorum.

9-OA. Kesinlikle doğru bulmuyorum. Keyfi yönetimler, kişisel kaygılar ön plana çıkar ve bazı zararlı akımlar bu tür oluşumlara sızarak ülke bütünlüğüne dahi zarar verir hale gelebilirler.

10-SB. Başkanlığımız ile STK'ların birlikte toplumsal kaynaşmayı hedef alan çalışmaları yürütmelerinde fayda var ancak vakıf ve derneklerin Cami ve müftülük hizmetlerinin yönetimine müdahil olmadan dışarıdan katkı sunmaları yaralı olur

11-ZU. Bu hizmetler DİB marifetiyle tek elden yürütülmesi etkin ve verimli din hizmeti sunulmasında zorunluluktur. Aksi kaosa neden olur.

- Cami ve din hizmetlerinin STK' marifetiyle yürütülmesine vakıf ve derneklerin cami ve müftülük hizmetlerinin yönetimine müdahil olmadan dışarıdan katkı sunmalarının daha yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Doğrudan müdahil olmaları toplumda ayrışmalara, kutuplaşmalara ve kaosun oluşmasına neden olabileceğinden dolayı sıcak bakılmamaktadır. Diğer bir deyişle din işlerinin DİB sorumluluğunda ve kontrolünde olması ülke bütünlüğümüz açısından olmazsa olmazdır.

7-Hizmet üretimi için camilere tavzif ve tahsis ettiğiniz, personel, bina ve araç gereç var mıdır?

1-AÇ. Temizlik personelimiz var.

2-AD. Temizlik hizmetleri için camide istihdam ettiğim personelimiz vardır.

3-CA. Daimi personelimiz yoktur.

4-CB. Kimi il ve ilçe şubelerimizde müftülük binalarında memurlarımız var.Hizmet araçlarımız var.Müftülük hizmet binalarımız var.

5-FY. Temizlik hizmetleri için camide istihdam ettiğim personelimiz vardır.

6-İTU. İl ve ilçe şubelerimizde müftülük binalarında memurlarımız var. Hizmet araçlarımız var. Müftülük hizmet binalarımız var.

7-KK. Sadece temizlik personelimiz var.

8-MV. Müştemilatlarımız var. Dükkanlarımız var, Kur'an kursumuz ve lojmanlarımız var.Din hizmetlerini DİB' tarafından organize edilmeli taşra sorunlarıyla yakından ilgilenilmiyor..

9-OA. Temizlik hizmetlerinde bulunan personelimiz vardır.

10-SB. Müftülük ve cami hizmetlerine hizmetli şoför gibi personel, motorlu taşıt tahsisi, sağlık hizmetleri ve müftülük hizmet binalarımız Başkanlığımızın ve Diyanet personelinin hizmetine tahsis edilmiştir.

11-ZU. Müftülük binaları, lojmanlar ve hizmet ve makam araçları mevcuttur.

- Camilere hizmet üretimi için yerine göre bina, araç ve bazı yerlerde personel tahsis etmek suretiyle destek sağlanmaktadır. Bu konuda genel olarak bir desteğin verildiği görülmektedir. Taşralarda ki sorunlar ile de DİB'in yakından ilgilendiği ifade edilmiştir.

8-Din hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği konusundaki beklentileriniz ve düşünceleriniz nelerdir?

1-AÇ. DİB, STK ile daha yoğun iletişim ve etkileşim içerisine girerek kolektif hizmet üretilebilmesi için çaba göstermelidir.

2-AD. Müftülüğümüz önderliğinde toplumun ve özellikle gençliğin bilinçlenmesi üzerine daha farklı programlar düzenlenebilir.

3-CA. Biz, Vakıflar olarak; mülkiyetimiz de olan mabetlerin sadece bakım onarımından mesulüz. Dolayısıyla ecdadın emanetlerini yaşatmakla mükellefiz. Diğer hususlar DİB'nın uhdesindedir. Daha etkin iletişim sağlanırsa mevzuatlar çerçevesinde daha verimli hizmet elde etmiş oluruz.

4-CB. Ekonomik imkânlar artırıldığında Müftülüğümüz önderliğinde toplumun ve özellikle gençliğin bilinçlenmesi üzerine cami alanlarının dışında daha farklı programlar/etkinlikler düzenlenebilir.

5-FY. Toplumun tüm katmalarını kucaklayacak şekilde din hizmetlerini ifa etmesi, aydınlatılması gerekir.

6-İTU. Mali imkânlar geliştirilerek Müftülüğümüz önderliğinde toplumun ve özellikle gençliğin bilinçlenmesi üzerine cami alanlarının dışında daha farklı programlar, projeler ve etkinlikler düzenlenmelidir.

7-KK. Toplumun her kesimini kucaklayacak şekilde her sahada din hizmetlerini ifa etmesi, aydınlatılması gerekir. İletişim araçlarından sonuna kadar yararlanması gerekir.

8-MV. Daha etkin ve verimli hizmet edebilecek nitelikli personel istihdam edilmelidir.

9-OA. DİB'in toplumun tüm katmanlarını kucaklaşacak şekilde her alanda her zaman ve her yerde etkin din hizmetlerini sunması gerekmektedir. Eğitimli, donanımlı personel sayısının artmasını düşünüyorum.

10-SB. Mali imkânların artırılması, nitelikli personel tavzif edilmesi ve stratejik planların hayata geçirilmesi gerekir.

11-ZU. Malum din hizmetleri iç ve dış paydaşların koordineli bir biçimde kaynakların tek havuzda birleştirilerek, sorunların süratle sonuçlandırılması hususuna odaklanarak kaliteli yönetim anlayışı uygulamaya konulmalıdır.

- Din hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği konusundaki beklentiler ve düşünceler, DİB tarafından bütün herkesi kucaklayacak şekilde cami alanlarının dışında daha farklı programlar, projeler ve etkinlikler düzenlenmek suretiyle her alana ve sürekli olarak nitelikli personel ile din hizmetlerinin sunulması en büyük beklentidir. İletişim araçlarından da en etkili biçimde yararlanılmasının din hizmetlerinin sunulmasında olumlu katkılar sağlayacaktır.

3.1.2.2. (Sendikalar)

3.1.2.2.1.Çalışma Hayatına İlişkin Sorular

1-DİB'nın kurumsal kapasite ve etkinliği yeterli buluyor musunuz?

1-.HS. Yeterli buluyorum.

2-OA. Etkili ve yetkili buluyorum.

- DİB'nın kurumsal kapasite ve etkinliği yeterli bulunmaktadır.

2-DİB Merkez ve taşra teşkilatı arasındaki yönetişim, iletişim ve etkileşimi yeterli buluyor musunuz? Başlıca sorun alanları nelerdir?

1-.HS. Başkanlık ve taşra teşkilatı arasındaki iletişimi zayıf buluyorum. Bu ilişkilerin ivedilikle güçlendirilmesi lazımdır. Müftülerimizin yetkilerinin artırılması lazımdır. Yönetime doğrudan katılımlar sağlanmalıdır.

2-OA. Yetkili bir sendika yöneticisi olarak Merkez ve taşra teşkilatı arasında büyük bir uyum içerisinde hizmetlerin yürütüldüğünü düşünüyorum.

- DİB merkez ve taşra teşkilatı arasındaki yönetişim, iletişim ve etkileşim açısından merkez ve taşra teşkilatı arasında büyük bir uyum var olduğu kanısına rağmen özellikle müftülerin yetkilerinin artmasının gerekli olduğu da düşünülmektedir.

3-Yürütme erki olarak, idari açıdan astlarla ilgili olarak il ve ilçe müftülerinin etki ve yetkilerini yeterli buluyor musunuz? Bu bağlamda yerinden yönetim hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

1-.HS. Yetersiz buluyorum. Özellikle ilçe müftülerinin yetkisi yok. Yetkisiz sorumlulukları bulunmaktadır. Yerinden yönetim bağlamında ivedilikle yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

2-OA. Yeterli buluyorum. Başarılı buluyorum. Etkinliğinin artırılmasını düşünüyorum.

- Yürütme erki olarak, idari bakımdan İl ve ilçe müftülerinin yetkilerinin kısıtlı olduğu, etkinliğinin artması adına üstlendikleri sorumlulukları karşılayabilecek yetkilerin yasal düzenlemelerle verilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

4-Personelin performansını, moral ve motivasyonunu görgü ve bilgilerini artırmaya yönelik, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan desteklemeyi amaçlayan yeni düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?

1-.HS. Personelin motivasyonunu artırmak için Sosyal tesislerin inşası gerekli olup, tatil ve kültürel içerikli çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmesi elzemdir.

2-OA. Son yıllarda bu anlamda birtakım çalışmalar yürütülmekte ancak sosyal içerikli tesislerin inşası ülke sathına yayılarak tüm personelin hizmetine sunulmasını düşünüyorum.

- Personelin performansını, moral ve motivasyonuyla ilgili konuların daha fazla ön plana çıktığı bunun da ülke genelinde personelin sosyal tesisler ile ilgili eksikliklerinin tamamlanarak giderilebileceği ortak düşünce olarak ortaya

çıkmaktadır. Kurulacak bu sosyal tesisler ile de diğer konulardaki sosyolojik ve psikolojik açılardan çok faydalı olacağı düşünülmektedir.

5-Vakıf, Dernek, Sendika ve diğer STK'ların Başkanlık hizmetlerine etkisi, katkısı ve verimliliği konusundaki etkilerini değerlendirir misiniz?

1-.HS. Vakıf, derneklerin katkıları olsa da daha ziyade problem üreten bir mekanizma halini almışlardır. Müftülerin ve diğer görevlilerin üzerinde baskı grupları oluşturmaktadırlar. Hizmete olumsuz yönde etki etkilemektedirler.

2-OA. Kurum ve kuruluşlar sendikalarla işbirliği içerisine girdiği takdirde etkin kamu hizmetini üretebileceklerini düşünüyorum.

- Vakıf, dernek, sendika ve diğer STK'ların başkanlık hizmetlerine olumlu etkilerden daha fazla sorunların odak noktaları haline geldikleri ve işbirliğine gidilebildiği takdirde etkinliklerinin ve verimliliklerinin de artabileceği değerlendirilmiştir. Bu durumun aksi halinde müftülerin ve diğer görevlilerin üzerinde olumsuz etkiler oluşturmakta olduğu değerlendirilmektedir.

6-Atama, yer değiştirme, nakil, becayiş ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerde ne gibi sorunlarla karşılaşmaktasınız? Yeni düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?

1-.HS. Bu alanda yönetmeliklerin yeniden gözden geçirilerek bu uygulamaların daha etkin hale getirilmesi gerekir.

2-OA. Yeni düzenlemelere mutlaka ihtiyaç vardır. Görevde yükselme sınavlarının her yıl periyodik olarak yapılması gerekir. Atama yer değiştirme uygulamaları personelin durumuna göre yıllık değerlendirme toplantılarında zorunlu olarak yer değiştirme cihetine gidilmektedir. Keyfi uygulamaların karşısında olduk ve sendika olarak her zaman personelimizin yanında yer aldık.

- Atama, yer değiştirme, nakil, becayiş ve görevde yükselme gibi insan kaynakları ya da personel özlük hakları gibi konularda mevzuatların gözden geçirilerek personelin mağduriyetine sebebiyet verebilecek uygulamaların sonlandırılması gerektiği düşünülmektedir.

7- İl ve ilçe Müftüleri'nin hizmetin gerekliliği bağlamında pozisyonlarını, diğer kurumlarla olan etkinliklerini ve iletişimlerini yeterli buluyor musunuz? Yürütme de koordinasyon sorunları yaşanıyor mu?

1-.HS. Kurum yöneticilerine dışarıdan müdahaleler olmamalı yönetmelikler yeniden revize edilerek müftülerimizin yetkileri artırılmalıdır. İlçe müftüleri ihtiyaç duyduğu personeli kendi sınav komisyonunu kurma suretiyle alabilmelidir.

2-OA. Etkinlik göreceli bir kavramdır. Yöneticinin kabiliyet ve karakterine bağlı bir durumdur. Çok etkin ve yetkin olan da var çok pasif olanda var. Bu durumda ödül ceza ve ya performans puan sistemi geliştirilerek hizmetin etkinliği daha üst seviyeye çıkartılabilinir.Son yıllarda bu problemler biraz daha asgariye indirilmiştir.

- İl ve ilçe müftülerinin daha bağımsız ve rahat çalışabilmesi ilçe müftülerinin daha geniş yetkilere sahip olmaları bildirilmiştir. Özellikle personel temininde ve ayrıca ödül, ceza gibi yetkilerin de gerektiğinde rahatça kullanılabilmesinin hizmetin etkinliğinin daha yukarılara taşınmasında etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

8-Değişen ve dönüşen dünya konjonktürüne uygun olarak Kurum tarafından geliştirilen stratejik yönetim araçları var mıdır? Hizmet stratejileri yeterli düzeyde belirlenmiş midir?

1-.HS. Yeni yeni birtakım planlamalar bu alanda yapıldığını görüyoruz. Henüz uygulama alanında stratejik planları göremiyoruz.

2-OA. Yeni kamu yönetimi bağlamında kurum son yıllarda birtakım gelişmelere el atmıştır. Bu bağlamda planlar hazırlanmıştır. Önümüzdeki dönemde uygulamaya konulacağını düşünüyorum

- Değişen ve dönüşen dünya konjonktürüne uygun olarak kurumun bazı planlar yapmakta olduğu ancak bunun uygulama anlamında henüz sahaya yansıtılmadığı ama yakın gelecekte uygulamaya konulacağı beklentisi oluşmuştur.

9-Müezzin ve müstahdem gibi yardımcı personel sayısının ve hizmet binalarının fiziki şartlarının yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

1-.HS. Yardımcı hizmetli personel sayısını yeterli bulmadığımız gibi hizmet binalarının da nitelik ve nicelik bağlamında yeterli bulmuyoruz.

2-OA. Bu anlamda hayli kadro ve personel açığı olduğunu biliyoruz. Bu eksikliğin doldurulması için DİB ile ilgili bakanlıkta sürekli çalışma içerisindeyiz. Aksi halde Diyanet'in boş bıraktığı bu alanlar illegal denebilecek birtakım ehliyetsiz insanların güdümünde olumsuz sonuçlar doğurabilecek faaliyetlerine yol açmış oluruz.

- Müezzin ve müstahdem gibi yardımcı personel sayılarında eksiklikler bulunmaktadır. Ayrıca bina ve tesislerin fiziki şartlarının yetersiz olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca personel konusundaki açığın doldurulmadığı takdirde oluşan bu açığı illegal yapılanmaların doldurabileceği endişesi de oluşmuştur.

10- DİB'nın bir diğer görevi 633 Sayılı yasa gereği din konusunda toplumu aydınlatmaktır. Bu bağlamda DİB'nın Basın yayın ve diğer iletişim kanallarıyla toplumu din konusunda yeterince aydınlattığını düşünüyor musunuz? Bu alanda yapılan çalışmalara örnek verebilir misiniz? Varsa eksiklikler nelerdir?

1-.HS. Başkanlığımız bu hususta da öteden beri çalışma yapmakta ise de toplumun tüm kesimlerine cami dışında başka iletişim araçlarıyla tam anlamıyla etkileşim içerisine girdiğini düşünmüyorum.

2-OA. Bu alandaki hizmetlerini vaiz memurlar tarafından yürütmektedir. Ancak kadro sayısı kifayet etmemektedir. Sair alternatif kanallar ile başkanlık toplumu din konusunda aydınlatmak için azami gayret sarf etmektedir.

- DİB'in basın, yayın ve diğer iletişim kanalları vasıtasıyla toplumu aydınlatmaya çalışıyor olsa da bu konuda asıl görevli olan vaiz memurlarının da etkin kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bu konuda da vaiz personeli eksikliğinden dolayı beklentilerin yeterince karşılanamadığı görülmektedir.

11-Diyanet İşleri Başkanı'nın başkanlık görevine seçim yöntemi ile iş başına getirilmesi hususunda ki düşünceleriniz nelerdir?

1-.HS. Başkanın seçimle iş başına getirilmesi hususunu doğru bulmuyorum. Personel kendi arasında ayrışmalara girer bu da hizmete olumsuz yönde etkilere

neden olur. Atamanın ise kurum içerisinde pişmiş kurumu iyi tanıyan problemlerini analiz edebilen donanımlı kişilerden yapılması son derece yararlı olacaktır.

2-OA. Başkanın seçimle işbaşına gelmesini kurumun olabildiğince özerk olabilmesini seksen bin üyesi olan ve tek yetkili sendika olarak arzu etmekteyiz.

- Diyanet İşleri Başkanı'nın başkanlık görevine seçimle gelmesini ve özerk olmasını özellikle sendikalar istemektedir. Ancak diğer bir görüşe göre de bunun personel arasında ayrışmalara sebep olabileceği bu yönüyle sakıncalı olduğu değerlendirilmektedir.

12- DİB'nın 2010 yılında 633 sayılı teşkilat kanunundaki (teşkilatın yapısı, mevzuat değişikliği, saydamlık, akademik çalışmalar, özlük hakları gibi konularda reform niteliğinde ki yaptığı değişiklikler ve düzenlemeleri yeterli buluyor musunuz?

1-.HS. Bu hususstaki çalışmalar da sadra şifa olmamıştır. Yaklaşık 120.000 personele sahip bir kurumda etkin ve verimli hizmet alabilmek için güçlü bir bütçe ile donatılmış ciddi personel reformu sağlamış daha eğitimli ve donanımlı çalışanlarıyla sahaya inmesi gerektiğini düşünüyorum.

2-OA. Yeterli bulmuyoruz. Yeniden ele alınarak daha kapsamlı bir teşkilat yasası çıkartılmalı ve etkin din hizmeti alanında kurumun daha kapsayıcı rol üstlenmesi lazım.

Yeterli bulmuyoruz. Yeniden ele alınarak daha kapsamlı bir teşkilat yasası çıkartılmalı ve etkin din hizmeti alanında kurumun daha kapsayıcı rol üstlenmesi lazım.

- DİB'in 2010 yılında, 633 sayılı Teşkilat Kanununda yapılmış olan değişikliklerin ve düzenlemelerin yeterince etkili olmadığı böyle geniş personel mevcuduna sahip olan başkanlığın daha kapsamlı ve detaylı bir yasaya ihtiyacının bulunduğu ve özellikle tabana yönelik ihtiyaçların karşılanabilmesi adına gerekli görülmektedir.

13-Hizmetlerin etkinliği ve verimliliği için başkanlığın yeterli derece de araç gereç, ekip ve ekipman sağladığını düşünüyor musunuz?

1-.HS. Geçmişe nazaran kurum şu anda fevkalade imkânlara sahip ancak eskiden çalışanlarımız daha samimi, daha içten ve daha özveriliydi. Kısıtlı imkânlarla çok çeşitli işler yapılabiliyordu. Şimdi ise ekip ve ekipman bulundurulsa bile sunulan hizmetleri silik buluyorum.

2-OA. Yeni gelişen teknolojik imkânlardan yararlanması hususunda taşra teşkilatını donattığını biliyorum.

- DİB tarafından gereken araç gereç, ekip ve ekipman tedarik edilmiş olduğu, ancak geçmişle mukayese edildiğinde o dönemim kıt imkanları ile daha özverili işlerin yapıldığı, günümüzde ise hizmetlerin biraz daha geçmişte yapılmış olanların yanında sönük kalmakta olduğu anlaşılmaktadır.

14-DİB, Avrupa Birliği ile entegrasyon sürecinde ne gibi değişikliklere ve düzenlemelere gitmiştir?

1-.HS. Bu alanda kurum personelinin eğitim seviyesi Avrupa Standartlarına çıkarmaya çalışılıyor. Mevzuat hususunda da gerekli çalışmaların yapıldığı kanaatindeyim.

2-OA. Bu konuda bir bilgim yoktur.

- DİB, Avrupa birliği ile entegrasyon süreciyle ilgili olarak pek bilgi sahibi olunmamakla birlikte mevzuatlar kapsamında bazı çalışmaların yapılmakta olduğu kanaati oluşmuştur.

15-Din Hizmetleri'nin Camilere bağlı meşrutaların/müştemilatlarının sevk ve idaresinin STK'lar kanalıyla yürütülmesi hususunda ki düşünceleriniz nelerdir?

1-.HS. Din hizmetlerini sivil toplum örgütleriyle koordineli olarak yürütülmesinde son derece faydalı olacağını düşünüyorum.

2-OA. Son derece sakıncalı buluyoruz. Toplum düzenini olumsuz yönde etkileyeceğini düşünüyorum. Toplumu çeşitli siyasi cereyanların etkisi altına alınacağını bu durumun toplumu ayrışmasına vesile olacağını düşünüyorum.

- Din hizmetleri'nin camilere bağlı meşrutaların/müştemilatlarının sevk ve idaresinin STK'lar kanalıyla yürütülmesinin faydaları olabileceği gibi mahsurlarının

da olabileceği değerlendirilmektedir. Özellikle toplumdaki siyasal görüş farklılıklarından dolayı bazı ayrışmaların yaşanması riskinin olduğu öne çıkmaktadır.

3.1.3. DIŞ PAYDAŞLARA İLİŞKİN BULGULAR (Belediyeler ve Muhtarlar)

3.1.3.1. Yönetim Ve Hizmet Alanı İle İlgili Sorular

1-Bölgenizdeki DİB'na bağlı cami sayısı toplum ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli midir?

1-EK. Üsküdar'ımızda bulunan toplam 185 adet Camii sayısı ile toplumumuzun Camii ihtiyacını karşılamaktayız.

2-EY. Yeterli olmasa da eksiklikler peyderpey giderilmeye çalışılıyor.

3-FY. Bölgemiz tam olarak cemaat sayısına oranla özellikle Cuma cemaati için yeterli değil.

4-HG.Yeterlidir.

5-NT. Yeterlidir. 5000.Nüfuslu Mahallemde 5 cami,1Caferi camii, bir de cem evi bulunmaktadır.

6-.OS. Evet, yeterlidir.

7-ÖT. Yeterli olmakla birlikte önümüzde ki yıllarda doğabilecek ihtiyaçları göz önüne alarak yeni projeler geliştirmeye gayret ediyoruz.

8-SA. Yeterlidir.80.camimiz var. Toplumun ihtiyaçlarını karşılıyor. Türkiye'nin 5. Büyük mahallesi mesabesinde.

9-SS. Yeterlidir.

10-TS. Yeterlidir.

- DİB'e bağlı cami sayısı toplum ihtiyaçlarının karşılanmasında genel olarak yeterli bulunmakta, ancak özellikle bayram ve cuma namazı gibi namazlarda yoğunluğun olmasının etkisiyle yetersiz kalabilmektedir. Ayrıca yeni yapılan

projelerde geleceğe yönelik olarak ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde planlamaların yapılmasına özen gösterilmektedir.

2-DİB'na bağlı hizmet yerleşkelerindeki faaliyetlerinin etkinliği ve verimliliğini artırmaya yönelik temizlik ve güvenlik gibi alanlarda tavzif ettiğiniz personel var mıdır?

1-EK.Yerel yönetimler 5393 sayılı belediyeler kanuna göre kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içerisindeyiz. Bu anlamda gerek temizlik personeli olsun gerekse güvenlik personeli olsun Camilerimizde görevlendirdiğimiz mevcut personellerimiz bulunmaktadır.

2-EY. Var. Başkan danışmanlardan biri Camilerimizle ilgili sorunların tespiti ve giderilmesi için tavzif edildi.

3-FY. Yaz Kur'an kursları için gençlik konaklarımızı müftülüğümüze tahsis ettik.

4-HG.İlçemizdeki camilerin temizlik hizmeti için görevli personelimiz var.

5-NT. Personelimiz yok.

6-.OS.Camilerde görevli temizlik, güvenlik ve teknik personellerin maaşları, kullanılan temizlik ve teknik malzemelerin giderleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

7-ÖT

8-SA. Personelimiz yok.

9-SS.Tavzif ettiğimiz bir personelimiz yok.

10-TS. Personelimiz yoktur.

- DİB'e bağlı hizmet yerleşkelerine yönelik temizlik ve güvenlik gibi alanlarda özellikle belediyeler destek olmakta, ayrıca bu işler için tavzif edilmiş personel bulunmamaktadır. Yerel yönetimler 5393 sayılı belediyeler kanunu kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde bulundukları belirtilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından camilerde görevlendirilen temizlik, güvenlik ve teknik personel maaşları ile kullanmakta oldukları temizlik ve teknik malzemelerin

giderleri karşılanmaktadır. Bunların dışında camiler ile ilgili sorunların tespiti ve giderilmesi amacıyla da personel görevlendirildiği belirtilmiştir.

3-Dini alanlarla ilgili hizmetlerin ifasında DİB ile kurumunuz arasında yetki karmaşası gibi sorunlarla karşılaşıyor musunuz?

1-EK. Bizim belediyecilik anlayışımızda sorun yok çözüm vardır. Son 4 yılda Üsküdar'ımıza özel ilçe ve il müftülüğümüz ile birlikte yaklaşık 59 tane camiimizin bazılarını yeniden yaptırdık bazılarının restorasyonu devam etmekte bazılarının da restorasyonu tamamlanarak hizmete açılmıştır.

2-EY. Sorunumuz yok. Yaşanmıyor.

3-FY. Yok.

4-HG. Hayır. Ayrıca kurumumuzun İnanç Müdürlüğümüzde din hizmetleri bağlamında ilçe halkımıza hizmet sunmaktadır.

5-NT. Hayır, kurumlarla gayet olumlu ilişkilerimiz var.

6-.OS. Ne Diyanet İşleri Başkanlığı ne de camilerde görevli imam ve müezzinlerle bir problem veya yetki karmaşası yaşamıyoruz, Ancak ,bazı derneklerle müdahaleler nedeniyle bazı sıkıntılar yaşamaktayız.Biz,kurum olarak görev ve sorumluluklarımızı biliyoruz. Hizmet kalitemizi arttırmak için tüm personellerimizle gayret içinde çalışıyoruz.

7-ÖT. Kesinlikle hayır. Büyük bir uyum ve karşılıklı anlayış içerisinde hiz met üretmeye çalışıyoruz.

8-SA. Yetki karmaşası yok. Uyum içerisinde hizmet üretmeye çalışıyoruz.

9-SS. Karşılaşmıyoruz.

10-TS. Yeterince yetki ayrımı bulunduğundan uyum içerisinde müftülüğümüzle çalışıyoruz.

- Dini alanlarla ilgili hizmetlerin ifasında DİB ile yerel yönetimler ve muhtarlar arasında yetki, görev ve sorumlulukların net hatlarla ayrılmış olmasından dolayı katılımcı beyanlarına göre kesinlikle bir sorun yaşanmamakta ve hatta gayet uyumlu bir biçimde çalışmaların sürdürüldüğü görülmektedir. Çok az da olsa derneklerin

müdahil olmasından dolayı önemsenmeyecek düzeyde sıkıntılar yaşanabilmektedir. Ayrıca hizmet kalitesinin artmasını sağlamak maksadıyla kurumlar arasında uyumlu bir şekilde çalışmaya gayret göstermektedirler.

4-Cami, Müftülük ve Kur'an-ı Kerim Eğitim merkezleri gibi alanlarının belirlenmesi, düzenlenmesi ve inşası gibi konularda DİB'ile ilişkileriniz, katkılarınız ve yasal sorumluluklarınız nelerdir?

1-EK. Beşikten Mezara diye bir sloganımız var. Sosyal belediyecilik adına hergün ilçemizde doğan yeni bebeklerin sayısını alarak, 3 ayrı ekibimizle birlikte onlara hoş geldin ziyareti yapıyoruz. İlçemizde vefat eden cenaze sahiplerini arayıp başsağlığı diliyoruz. Taziye evine hocalarımızla ve ikramlarımızla birlikte ziyarette bulunuyoruz. İl dışına gidecek cenazeler için cenaze sahiplerine araç tahsisi yapıp dinlenme tesisinde de ikramlarımızı sunuyoruz

2-EY. Her kurum kendi yasal sorumluluklarının gereğini yapıyor. Nikah mevzuatı henüz belirginleşmiş değil.

3-FY. Var. Eski den var olan kayb olmuş cami alanları yerleri belirlenip planlara işliyoruz. Yasal bir zorunluluğumuz yok. İnşaat, bakım iş ve işlemleri gibi hususlarında ayni yardımlarında katkı sunuyoruz.

4-HG. Mülkiyeti Belediyemize ait camilerimizde var. Çevre düzenlemeleri ve diğer bakımlarını da zaman zaman yapmaktayız.

5-NT. Belediye ve Müftülükle koordineli olarak alan belirlemesi yapıyoruz.

6-.OS.Camilerde görevli temizlik, güvenlik ve teknik personellerin maaşları, kullanılan temizlik ve teknik malzemelerin giderleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

7-ÖT.Cami ihtiyaç alanlarının tespiti,inşası ve ihtiyaçları gibi hususlarda kuruma katkı sunmaya çalışıyoruz.

8-SA. İhtiyaç duyulan alanlarda belediye ve müftülüğümüz arasında koordineli çalışarak etkin din hizmeti sunumu için çaba gösteriyoruz.

9-SS. DİB' Müftülüklerle camilerimizin sorunlarını müştereken yürütüyoruz.

10-TS. Yasal bir zorunluluk bulunmamakla birlikte vatandaştan gelen talepleri, eksiklikleri ve ihtiyaçları idareye iletiyoruz. Ancak, müftülükler ve belediyeler bu bağlamda koordineli çalışamıyoruz.

- Cami, müftülük, kuran eğitim, merkezleri gibi alanlarının belirlenmesi, düzenlenmesi ve inşası gibi konularda belediyeler ile DİB tam bir uyum içerisinde müşterek olarak çalışılmaktadır. Özellikle İstanbul'da camilerde görevli temizlik, güvenlik ve teknik personellerin maaşları, kullanılan temizlik ve teknik malzemelerin giderlerini İstanbul Büyükşehir Belediyesi karşılamaktadır. Bunların dışında bir de vefat eden cenaze sahiplerine bazı taziye ziyareti ve il dışına gidecek olanlara da araç tahsisi yapılarak destek sağlanmaktadır.

5-Din hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği konusundaki beklentileriniz ve düşünceleriniz nelerdir?

1-EK.Her türlü siyasi görüş ve düşüncenin üstünde kalarak din konusunda halkımızın doğru bilgilendirilmesini, manevi ve ahlaki değerlere bağlılıkları güçlendirmesi, milli birlik ve dayanışmayı temin etmelerini umuyorum.

2-EY. Etkin ve verimli hizmetlerin üretilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır.

3-FY. Etkin ve verimli hizmetlerin üretilmesi ve yaygınlaştırılması çok önemli bir ihtiyaçtır. Gençliğe yönelik projeler geliştirilmesi önemlidir.

4-HG. DİB,İktisadi ve içtimai hayatımızın tamamına yön verebilecek,ahi evren mantığını yeniden yerleşmesi ne dönük toplum düzenini ve sosyal dokunun ahengini sağlayacak ve kardeşlik duygusunu pekiştirecek bir takım projeler hayata koymalı.

5-NT. Daha kapsamlı hizmetlerin üretilmesi ve yaygınlaştırılması çok önemli bir ihtiyaçtır. Toplumun tamamına yönelik projeler geliştirilmesi ve uygulanması gerekir.

6-.OS. Basın yayın araçları daha etkin olarak kullanılarak cami dışında da din hizmetleri daha aktif olarak sunulması gerekir.

7-ÖT. Daha donanımlı personelle, ombudsman gibi toplumun sosyal dokusunu onarıcı ,yapıcı hizmetler sunmalarını beklerim.

8-SA. Özellikle bayanlara ve gençlere yönelik ahlaklı ve faziletli gençliğin yetişmesi,birlik ve bütünlüğümüzün pekişmesi için daha aktif hizmetler sunulmasında yarar var.

9-SS. Daha fazla hizmet üretilmesi temennimizdir.

10-TS. DİB, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara müptela olmadan okuyan, düşünen ve üreten gençlik için milli ve manevi değerlerine sahip gençlik için daha aydın gelecek için kapsamlı projeler üretmelidir.

- Din hizmetlerinin siyasal görüşlerin üzerinde olması gerekmektedir. Dini konularda özellikle camilerin dışında çok geniş kitlelere hitap ederek doğru bilgilendirmelerde bulunması, manevi ve ahlaki değerler ile ilkelere bağlılıkların güçlendirmesiyle, milli ve manevi değerlere sahip çıkacak nesillerin yetiştirilmesinde toplumun adeta çimentosu görevini görecek bir yapıda olmalıdır. Bunların yanında kötü alışkanlıklardan uzak durulmasını sağlayacak, düşünen ve üreten bir toplumun oluşmasına da gereken katkıların sağlaması beklenmektedir.

3.1.3.2. Ekonomik Sorunlar İle İlgili Sorular

1- Camilerin Yönetim ve hizmet giderlerini karşılamak noktasında ekonomik açıdan katkınız var mıdır?

1-EK. Üsküdar Belediyesi olarak ilçemizdeki 59 camimizin bakımını, onarımını, yenilenmesini ayrıca iç ve dış temizliğini rutin olarak yapmaktayız.

2-EY. Ekonomik olarak parasal bir katkımız yok.

3-FY. Zaman zaman imkânlar nispetinde ayni katkılarımız oluyor.

4-HG. Nakdi olmayıp, ayni yardımlarda yani malzeme ve ekipman yardımda bulunuyoruz.

5-NT.Bu tür ihtiyaçlar cami cemaatinden toplanan paralarla gideriyoruz.

6-.OS.Camilerde görevli temizlik, güvenlik ve teknik personellerin maaşları, kullanılan temizlik ve teknik malzemelerin giderleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

7-ÖT. Nakdi değil ancak ayni yardımlarımız, malzeme, ekip ve ekipman açısından yardımcı oluyoruz.

8-SA. Hayır sahibi kişileri bu alana yönlendiriyoruz. Bu amaç için bir bütçemiz yok.

9-SS. Muhtarlığımızın bütçesi yok. Derneklerimizle koordineli olarak varsa kira gelirleri ile hizmetlerini yürütüyoruz.

10-TS. İlçe belediyemize temizlik hizmeti için aracı oluyoruz ve benzeri ihtiyaçları da bu şekilde gideriyoruz.

- Camilerin yönetim ve hizmet giderlerinin karşılanmasında bazı belediyeler tarafından temizlik, güvenlik ve teknik personellerin maaşlarının karşılanması, bakım onarım faaliyetlerine destek sağlamak yoluyla yardımcı olmaktadırlar. Bu amaçlarla bütçesi bulunmayan diğer belediyeler tarafından da hayırsever kişiler buralara yönlendirilmektedir. Bazı camilerde ise cemaatten toplanan yardımlarla bu ihtiyaçlar karşılanmaktadır.

2-Camilerin arsa, inşaat, imar, plan, proje, tadilat, bakım, onarım ve temizlik gibi iş ve işlemlerinde yerel yönetimlerin katkısı var mıdır?

1-EK.Temizlik ve güvenlik giderinde yardımcı oluyoruz.

2-EY. Var, çok. Örneğin temizlik işlerini biz kurum olarak yapıyoruz.

3-FY. Teknik personelle ihtiyaçları giderme konusunda katkı sunuyoruz.

4-HG. Vardır. Rutin temizlik hizmetlerini sunuyoruz, tadilatlarını yapıyoruz.

5-NT. İlçe belediyemizin temizlik personeli var diğer ihtiyaçlar dernekler marifetiyle gideriliyor.

6-.OS.Sorumlu olduğumuz camilerin tüm bakım, onarım, tadilat, tamirat, temizlik malzemesi giderleri kurumumuz tarafından karşılanmaktadır.

7-ÖT.Elbette Belediyeler olarak,elimizden geldiği ölçüde katkı sunmaya çalışıyoruz.

8-SA. Belediyelerimizin yetkisi var. Bizim sadece talep ve önerilerimiz oluyor.

9-SS. Yok.

10-TS: Yasal bir zorunluluk bulunmamakla birlikte vatandaştan gelen talepleri, eksiklikleri ve ihtiyaçları idareye iletiyoruz. Ancak, müftülükler ve belediyeler bu bağlamda koordineli çalışamıyoruz.

- Camilerin arsa, inşaat, imar, plan, proje, tadilat, bakım, onarım ve temizlik gibi işlerde gerek belediyelerin gerekse vatandaşların katkılarıyla bütün talepler karşılanmaya çalışılmaktadır. Çok nadiren de olsa belediyeler ile müftülükler arasında koordinasyonun sağlanmasında eksiklikler yaşanabilmektedir. Bazı temel ihtiyaçların karşılanmasında dernekler de katkı sağlamaktadır.

3-Yerel yönetim olarak DİB'na tahsis veya hibe ettiğiniz araç, gereç, hizmet binası var mıdır?

1-EK.Zaman zaman kamu kurum ve kuruluşlarına birçok alanda hizmet etmekteyiz. Bunlardan birisi de tabi ki ilçemizde ki DİB'na bağlı kurumlarımızdır.

2-EY. Zaman zaman ihtiyaca göre değişik şekillerde malzeme ve işçilikler bağlamında katkı sunuyoruz.

3-FY. Gençlik konuk evlerimizi Müftülük hizmetlerine tahsis ettik. Teknik personel ihtiyaçları giderme konusunda katkı sunuyoruz.

4-HG. Müftülük hizmetleri için iki adet hizmet aracımız var.

5-NT. Yok. Bu anlamda DİB.'nın bütçesine bu ihtiyaçlar için bir pay konulmalıdır.

6-.OS. Vakıflar İstanbul 1. ve 2. Bölge Müdürlükleri, İstanbul Müftülüğü ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan ortak hizmet protokolü kapsamında 39 Tarihi ve Turistik öneme haiz camilerin, basit bakım onarım, temizlik ve güvenlik hizmetleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmaktadır. Bu kapsamda camilerde ve ücretsiz hizmet verdiğimiz cami tuvaletlerinde toplam 205 temizlik personeli çalışmaktadır.

7-ÖT. Hayır, yok. Diyanet'e bu tür ihtiyaçları içi genel bütçeden pay ayrılması daha faydalı olur.

8-SA. Muhtarlık olarak maalesef yok.

9-SS. Belediyemizle var olan sorunları ihtiyaçları gideriyoruz.

10-TS: Personelimiz yoktur.

- Yerel yönetimler tarafından DİB'e tahsis edilen konuk evi, hizmet aracı, ayrıca ücretsiz hizmet veren cami tuvaletlerinde görevlendirilen personel açısından da destek verilmektedir. Bu desteğin en güzel örneği; Vakıflar İstanbul 1. ve 2. Bölge Müdürlükleri, İstanbul Müftülüğü ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan ortak hizmet protokolü kapsamında İstanbul'daki 39 tarihi caminin her türlü bakım ve onarımının karşılanması ve görevlendirilen 205 personeldir. Diğer taraftan bu konularda kullanılmak üzere DİB'e bütçe tahsis edilmesinin daha uygun olacağı görüşünde olan yerel yönetimler de bulunmaktadır.

4-Camilerin elektrik, su ve doğalgaz gibi tesisatların yapımı, bakımı ve bunların giderlerinin karşılanmasında katkınız var mıdır?

1-EK.Tadilat tamirat ve onarım konusunda yardımcı oluyoruz ve olmaya da devam edeceğiz

2-EY. İlgili ekipmanların bakım onarımları yapılıyor.Ancak nakdi bir yardım söz konusu değil.

3-FY. Bakım,onarım gibi hususlarda katkı sunuyoruz.

4-HG. Yardım severleri yönlendiriyoruz. Bu anlamda bütçemiz yok.

5-NT. Hayır yok.

6-.OS.Temizlik esnasında kullanılan elektrikli halı süpürgeleri ve halı yıkama makineleri vardır.

7-ÖT. Tesisatların bakım ve onarımlarını yaptırıyoruz.

8-SA. Bu manada DİB'na genel bütçeden pay ayrılması gerekir bazı camilerimizin akarı var, ancak birçoğu ekonomik sıkıntı yaşamaktadır.

9-SS. Belediyemizin 2 adet mülkiyetinde cami var. Ama muhtarlığımızın yok

10-TS. Hayırsahiplerini teşvik ediyoruz, yönlendiriyoruz.

➢ Camilerin Elektrik, su ve doğalgaz gibi tesisatlarının yapımı, bakımı ve bunların giderlerinin karşılanmasında yerel yönetimlerden katkı sağlayanlar olduğu gibi, bu giderleri karşılama imkanı olmayan fakat hayırsever vatandaşları buralara yönlendiren yerel yönetimler de bulunmaktadır. DİB'e genel bütçeden pay ayrılmasının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan bazı camilerin bir kısım gelirleri olmasına rağmen ekonomik sıkıntıların da yaşandığı belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Din ve diyanet kavramlarının birbirlerinden ayrılmakta olduğu en temel husus din bir inanç kavramı, diyanetin ise inancın yaşanmasında gereken kuralları toplumun istifadesine sunan kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda diyanet dini toplumdaki bireylere bir yaşam biçimi olarak sunan ve belirli bir dünya görüşün etrafında insanları birleştiren bir kurum olarak da tanımlanabilmesi mümkündür.

Din kuralları yalnızca o dini inanışa sahip insanların ibadetlerini düzenlemekle kalmadığı gibi aynı zamanda da insanların ahlaki, hukuki, toplum içerisindeki ilişkileri olmak üzere daha birçok kişisel ve toplumsal alanda ki davranışlarını da düzenlemekte ve bir disiplin oluşturmaktadır. Zira, din, insanların dünya hayatına anlam katmak suretiyle, bireyin daha iyiye, daha güzele ulaşabilmesinde rehberlik etmektedir.

Geçmişten günümüze kadar, tarihsel süreç içerisinde, insanların günlük hayatlarında, dini uygulamalara ve dini yaşamlarına yönelik aydınlatıcı, açıklayıcı ve yol gösterici olarak farklı isimlerle de adlandırılmış da olsa hemen hemen her ülkede, her toplumda bu şekilde hizmet veren bir kurum daima karşımıza çıkmıştır.

Bugün ülkemizde bu kurum, teşkilat yapısı, görevleri ve yetkileri Anayasa ve kanunlar ile düzenlenmiş ve çerçeveleri belirlenmiş olan Diyanet İşleri Başkanlığı adıyla hizmet veren kurum olmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın teşkilatlanması, merkez, taşra ve yurtdışı olarak üç bölüm halinde yapılmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı, toplumun din ile ilgili tüm bilgilendirme, tüm dini işleyişi yürütmekle görevlidir. Dini işleyişlerin içerisinde cami ve mescitlerin ibadete açılması, ibadet ve irşat hizmetlerinin sürdürülmesi, camiler ile mescitlerin haricinde farklı yerlerde de paneller, konferanslar ve buna benzer dini toplantıların düzenlenmesi gibi birçok faaliyet Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en temel görev ve sorumluluklarındandır. Bu bağlamda din ile ilgili

tüm hizmetlerin sağlanması da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en önemli görevidir. Büyük bir çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de Diyanet İşlerinin toplum için önemi çok büyüktür.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın taşra teşkilatı; müftülükler, eğitim merkezi müdürlükleri olmak üzere iki birimden oluşmaktadır. Taşra teşkilatındaki en önemli birimi de mevcut oldukları yerdeki halkın İslam Dinine ilişkin itikat, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işlerin yürütülmesinden sorumlu olan müftülüklerdir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın planlanan hedeflerine ulaşabilmesinin yolu gerek kurum içi (Diyanet İşleri Başkanı,Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları, kurul ve birim başkanları, diğer yöneticiler, müftüler, imamlar) gerekse de kurum dışında bulunan paydaşların (sendikalar, dernekler,belediyeler.muhtarlıklar ve vakıflar) performansları ile doğru orantılıdır.

Bir kurumun işleyişinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için kurum içinde çalışanların payı çok büyüktür. Bununla birlikte dış paydaşlar, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluşunda faaliyetlerini icra etmemekle beraber, yönetimsel pozisyonda görev yapan ve yetkilileri, hizmet alanları, görüşleri ve etkinlikleri ile etkileme kapasiteleri bulunan birimler oldukları anlaşılmaktadır. Söz konusu bu birimler dini alanlarda kurulmuş olan dernekler ile vakıflardır ki; bu kuruluşlar dini hizmetleri desteklemekte, dini içeriği olan yayınlar yapmakta, dini faaliyetler düzenlemek suretiyle Diyanet İşleri Başkanlığı ile aynı alanda faaliyetler icra etmektedirler. Bu alanda hizmet veren derneklerin ve vakıfların arasından en önemlisi sayılabilecek Türkiye Diyanet vakfı'dır. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülen faaliyetlere destek vermek maksadıyla kurulmuş olan Türkiye Diyanet vakfı, din hizmetlerini daha da geniş kitlelere ulaştırılmasında oldukça önemli hizmetler sunmaktadır.

Bu çalışmada; yöneten-yönetilen ilişkisi içerisinde dış etkenler ile dış paydaşların oluşturdukları etkinin dereceleri muhatap paydaşlar ile yapılmış olan mülakatlar ve sorulan sorulara alınana yanıtlar ile ortaya çıkarılmıştır.

Mülakatların neticesinde ulaşılan bulgulara göre iç ve dış paydaşların Diyanet İşleri Başkanlığı'nın işleyişinde ve teşkilat yapısının üzerinde oluşturdukları olumlu ve olumsuz etkileri belirlenmiştir.

İç paydaşlardan, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın taşradaki temsilcisi olan müftüler, bölgelerindeki din hizmetlerini, camileri, Kur'an kurslarını ve buralardaki görevlilerin çalışma biçimlerini düzenleyen ve denetleyen konumunda olmaları nedeniyle sorumluluk sahalarında yaşayan halk ile de birebir ilişki içerisinde bulunmaktadırlar. Dolayısıyla sunulan hizmetler konusunda halkın memnuniyet durumuyla alakalı olarak en net ve kesin bilgileri müftüler verebileceklerdir.

İç paydaşlardan müftülere, düzenlenen mülakat kapsamında, ekonomik sorunlara ilişkin olarak DİB kurumunun bütçesini yeterli olup olmadığı yönündeki soruya müftülerin, personel maaşlarının ödenmesi konusunda yeterli olduğu ancak kurum tarafından verilmekte olan diğer hizmetler için bütçeden ayrılan pay miktarın artmasının gerekli olduğu konusuna hak veren müftüler arasında tam bir fikir birliğinin oluştuğu görülmektedir.

Mülakata katılan müftülere yöneltilen diğer bir soruda müftülük, cami ve diğer hizmet binaları gibi yerleşkelerin bakım, onarım, ısıtma ve aydınlatma gibi rutin ihtiyaçların karşılamakta olan sorunlar hakkındaki soruya ise cami ve diğer hizmet binaları gibi yerleşkelerin temel giderleri (elektrik, su, doğalgaz) DİB tarafından karşılanmakta olduğu fakat, diğer bakım ve onarım gibi rutin ihtiyaçların karşılanmasında en büyük ve en önemli katkının halkın bağışları, vakıf ve dernekler ile Sivil toplum kuruluşlarının katkıları ile yapıldığı ifade edilmiştir. Özellikle kırsal kesimde küçük yerleşim yerlerinde yeterli kaynağın sağlanamamasından dolayı bazı güçlüklerin yaşandığı görüşmeciler tarafından teyit edilmiştir.

Genel bütçeden ayrılan payın dışında kurumun başkaca ekonomik kaynak alanları; özel vakıf ve derneklerin bağışları, halkın bağışları, bazı camilerin kira gelirleri, TDV'nin basın yayın ve Hac organizasyonlarından elde ederek sağladığı katkılardır. Ancak bunların da yetersiz kaldığı mülakat sonuçlarından da

anlaşılmaktadır. Genel bütçeden din hizmetlerinin ifası, yerleşkelerin inşası, imarı ve diğer bazı giderlerin karşılanması maksadıyla pay ayrılmasının gerekli olduğu sonucu öne çıkmaktadır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan ve ortaya çıkarılan en çarpıcı ve en önemli hususlardan birisi de din görevlileri tarafından temel ihtiyaçları karşılama bağlamında camilerde bağış/yardım toplanılması konusudur. Mülakata katılan görevlilerin tamamı tarafından uygun karşılanmamakla birlikte, aynı zamanda personelin itibarının zedelendiği ve bu türlü yardım toplama faaliyetlerinin olabildiğince asgari düzeye indirilmesinin gerektiği konusunda hemfikir oldukları ortaya çıkmıştır. Bir diğer konuda, daha ziyade imam-hatiplerin ifadelerinde söz konusu bu yardımların toplanması hususunda idareden psikolojik baskı gördüklerini ifade ederek, camilerin düzenli bir bütçe ayrılması halinde bu tür olumsuzluklarla karşılaşılmayacağı da vurgulanmıştır.

Ayrıca yardım veya bağış toplanmasının yerine alternatif çözüm yollarının bulunması gerektiği veya hizmetlerin ifası için genel bütçeden daha fazla pay ayrılmasının gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır.

DİB'in kurumsal kapasite etkinliği ile ilgili soruya Mülakata katılan iç paydaşlar tarafından %80 oranında yeterli bulunmakla birlikte kurumun kendi personelini yetiştirebilecek bir eğitim sistemine sahip olması gerektiği ifade edilmektedir. Bunun neticesinde, daha nitelikli ve yetişmiş personel kadroları ile bütün kesimleri kucaklayan ve daha geniş kitlelere ulaşabilen bir yapıya dönüşmesinin gerçekleşebileceği beklentisi oluşmuştur.

DİB İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü tarafından başkanlığın çalışanları, işe alınacakları ve bununla ilgili planlamaları yapan ve uygulayan birimdir. Bu birim personel seçimi için sınav yapılması, personelin atamaları, nakilleri ve terfileri gerçekleştirmektedir. Ancak bu kapsamda ki mülakat sorusundan çıkan neticede, İl ve ilçe müftülerinin ve Şube müdürlerinin yetkilerinin %60 gibi bir oranda yeterli bulunmasına rağmen ilçe müftülerinde kendi personelini seçme ve atama teklifi

sunma ve muvaffakat verme gibi bazı konularda yetersiz olduğu düşünülmektedir. Zira nakillerde muvaffakat işlerinin elektronik ortamda yapılıyor olması sebebiyle müftülerin baypas edilmesi hizmetlerin aksamasına da neden olabildiği ve bu konulardaki yetkilerin verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Başkanlıkla taşra yönetimi arasında yürütmenin etkinliğinin ve verimliliğin arttırılmasına yönelik biraz daha inisiyatif kullanılmasının doğru olacağı yönündeki görüşler öne çıkmaktadır.

Personelin verimliliğini, performansını, moral ve motivasyonunu artırmaya yönelik olarak sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan destekleme maksatlı katılımcıların büyük çoğunluğunun sosyal tesislerin kurulması yönünde taleplerinin çok fazla olduğu görülmektedir. Her ne kadar mevcut misafirhanelerde personel ile kaynaşma ve dayanışma yemekleri, sportif ve kültürel faaliyetler törenleri düzenleniyor olsa da DİB personeli için yetersiz kalmaktadır.

Diğer bir husus ise hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesine yönelik isteklerde bulunmaktadır. Ayrıca personelin müstear isimlerle veya isimsiz ve asılsız ihbarlar ile gerçeklikleri tetkik edilmeden bir soruşturmanın yapılmaması ve bu ihbarlara itibar edilmemesi yönünde talebi olanlar da bulunmaktadır.

İç ve dış paydaşların beraber çalışmaları ile ilgili ve üzerinde dikkatle durulması gerekli hususlardan olan vakıf, dernek, sendika ve diğer STK'nın başkanlık hizmetlerine olumlu katkılar sağlamasının yanında cami yönetimine sık sık müdahalelerde bulunarak ve bazılarının keyfi tutum ve davranışlar sergilemesi gibi olumsuz sayılabilecek durumların da olduğu, genel ve ortak kanı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunların içinde en etkin ve yararlı olanın TDV olduğu ve diğer dernek ile vakıfların çok etkin ve faydalı olmadıkları hatta sürekli birçok tartışma ve sürtüşmenin yaşanmasına zemin hazırlıyor olmasından dolayı ivedilikle çözüm bulunması gereken bir problem sahası olduğu ve gereken tedbirlerin bir an evvel alınmasının gerekli olduğu bir husus olarak ortaya çıkmaktadır.

Dış paydaşların önemli bir kısmını oluşturan belediyeler ve diğer kurumlarla olan ilişkileri hakkındaki ortaya çıkan sonuçlar ise yasal boşlukların olmasına rağmen bireysel inisiyatifler, gayretler ve koordineli çalışmalar neticesinde; müftülükler, din hizmetlerinin yürütülmesinde; belediyeler ve diğer kamu kurumlarından yeterli ilgi ve desteği alabilmektedirler. Ancak mevcut yasal boşluklarının da bir an evvel gerekli düzenlemeler yapmak suretiyle giderilmesinin ihtiyaç olduğu da açıkça görülmektedir. Fakat önemli olan asıl husus bu durumun yerel yöneticilerin din hizmetlerine bakış açılarıyla doğru orantılı olması ve kişiden kişiye göre değişim göstermesidir. Neticede bu durum, kişilerin inisiyatifine bırakılmadan çözümlenebilmesi adına yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır

Anayasal kurum olan DİB'in topluma sağlıklı ve verimli bir din hizmeti sunabilmesi için kadro sayısının genel olarak yeterli olduğu,fakat adil bir şekilde dağıtılmadığı yönünde bir sonucun mülakat sonuçlarından da açıkça anlaşılmaktadır.

Her ne kadar kadrolar yeterliymiş gibi görülüyorsa da bölgelere göre farklılık gösteren kadro yetersizlikleri de bulunmaktadır. Bunun en önemli nedeninin ise kadro tahsisinin Ankara'dan belirlenmesi ve nüfus yoğunluğu, cami/cemaat yoğunluğu gibi kriterlerin yeniden düzenlenmesini gerekli hale getirmektedir. Diğer bir husus ise bazı müftülük binalarının apartman dairelerinde kiracı olduğudur ki; bu durum müftülük hizmet binalarının yetersizliğindeki en önemli gösterge olmaktadır. Genel anlamda personel yetersizliğinden ziyade bina ve tesis eksikliğinin öne çıktığı görülmektedir.

DİB, AB ile uyum ve kamu yönetimi bağlamındaki gelişmeler sürecinde nelerin yapıldığı mülakata katılanlar tarafından net olarak bilinmemekle birlikte konunun önemsendiği yönünde bir algı bulunmaktadır. Özellikle yurt dışına görevlendirilecek olan personelin AB normlarına uygun olarak eğitildiği bilinmektedir. Ancak Avrupalılar arasındaki dine karşı önyargılı bakış açıları ve dini kurumların yönetilmesindeki farklılıklardan dolayı gereken tedbirlerin alınacağı ve gerekli düzenlemelerin yapılacağı yönünde beklentiler bulunmaktadır

Din hizmetlerinin STK'lar tarafından yürütülmesi ile ilgili çok kritik bir mülakat sorusuna verilen yanıt, "STK'lar tarafından yürütülmesinin son derece yanlış ve kaosa neden olabileceği, hatta birlik ve beraberliği bozmaya kadar gidebilecek tehlikeli sonuçlar doğurabileceği öngörüsü paylaşılmaktadır. Bu din işlerinin yürütülmesinin devlet kontrolünde ve DİB yönetiminde olmasının tartışılmasına bile gerek olmadığı çok açık olarak öne çıkmaktadır.

Din görevlilerinin ülkemizin birlik ve bütünlüğü, kamu güvenliği ve asayiş gibi toplumsal düzen ve olaylardaki rolü, etkisi ve sorumluluğunun yasal olarak olmasa bile manevi açıdan toplumun milli ve manevi değerlerinin pekiştirilmesinde etkili rollerinin olduğunu kabullenmektedirler. Bu konuda ki son örneğin 15 Temmuz salaları olduğu da öne çıkmıştır. Ayrıca vaaz, hutbe ve çeşitli neşriyatlar ile milli birliğin gelişmesi için katkılar sağlanmakta olduğu da ifade edilmektedir. Üzerinde düşünülmesi gereken bir konu olarak da ilçelerde düzenlenen asayiş toplantılarına belirli kurum amirlerinin katılmaları sağlanırken müftülerin bu toplantıların dışında tutulmaması gerektiği de dikkat çekici bir nokta olarak ankette öne çıkan diğer bir husustur. Ayrıca bu konuda Toplumla etkileşim ve iletişimin sağlanabilmesi adına camilerin haricinde de bazı konferanslar düzenlenerek ve yerel basın yayın kurumları ile de dini konularda etkinliğin artmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Sahaya inilmediği ve halka ulaşılmadığı takdirde oluşacak boşluğun ehliyetsiz, yetkisiz ve yetersiz kişilerce doldurulabileceği ve bununda bilgi kirliliğine ve yanlış anlaşılmalara neden olabileceği de ifade edilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hac ve umre hizmetlerinin yanı sıra yurtdışında ifa edilen din hizmetlerinin sevk ve idaresinde görüşmecilere göre ulaşım ve konaklamada yaşanabilen küçük çaplı sorunların haricinde çok önemli sorunlar ile karşılaşılmadığı görülmektedir.

DİB 2010 yılında 633 sayılı teşkilat kanununda (teşkilatın yapısı, mevzuat değişikliği, saydamlık, ekonomik çalışmalar ve özlük hakları) gibi konularında yapmış olduğu reform niteliğindeki yapısal değişiklikleri ve düzenlemeleri yeterli olduğu ancak uygulama anlamında bu düzenlemelerin sahaya yansıtılamadığı

düşünülmektedir. Diğer bir beklenti de liyakatli ve ehliyetli personel yetiştirilmesi yönünde daha fazla çaba sarf edilmesinin gerekli olduğu özellikle de hizmet içi eğitimlere ağırlık verilmesinin gerektiği düşünülmekle beraber ödül mekanizmasının da daha işlevsel hale getirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. İl ve ilçe müftülerine daha fazla yetkilerin verilmesinin sağlanması ile yerinden yönetim anlayışı sergilenmesine yönelik olan beklentilerde bulunmaktadır.

İç paydaşların önemli bir kısmını oluşturan diğer bir kesim ise Başkanlığın taşra teşkilatında Müftülüklere bağlı ibadethanelerde din hizmetlerinin yürütülmesini sağlayan İmam-Hatiplerdir. İmam-Hatipler camiler ve mescitlerde din hizmetlerini yürütmek ve dini konularda toplumu bilgilendirmekle görevli aynı zamanda halkla birebir temas halinde iç içe yaşayan kesimdir.

İmam-Hatipler'in katılımı ile yapılan mülakatlarda, camilerin ve müştemilatların bakım, onarım ve temizlik gibi masraflarını gerek yerel yönetimler ile koordine ederek gerekse de dernekler vasıtasıyla karşıladıkları ve bu konuda sıkıntılar yaşanmakta olduğu belirtilmiştir. Bu sıkıntı ve eksikliklerin giderilebilmesi maksadıyla genel bütçeden de pay ayrılmasının elzem olduğu belirtilmiştir. Genel bütçeden ayrılan payın dışında kurumun başkaca ekonomik kaynak alanları bulunmamakla beraber sınırlı da olsa TDV'nin desteği ile ayni ve nakdi bağışlardan elde edilen gelirler bulunmaktadır. Bunun yanında, kendilerinin almakta oldukları aylık maaş, fazla mesai ücreti, yolluk ve ders ücretleri gibi ödeneklerin yeterli olduğu ifade edilmiştir.

Dış paydaşlar (TDV, vakıflar ve Dernekler) cami ve müftülük hizmetleri ile ilgili ortak sorumlulukların en önemlisi cami ve müştemilatların bakım/onarım hizmetlerini yapmak, temizlik işlerinde de destek sağlamak ve bunların yanında din hizmeti sunulmasında toplumda etkin ve kalıcı faaliyetler düzenlemektir. Diğer önemli bir destek unsuru da ayni ve nakdi yardımlarıdır. Camilere hizmet üretimi için yerine göre bina, araç ve bazı yerlerde personel tahsis etmek suretiyle destek sağlanmaktadır. Bu konuda genel olarak bir desteğin verildiği görülmektedir. Taşralarda ki sorunlar ile de DİB'in yakından ilgilendiği ifade edilmiştir

Diğer önemli dış paydaşlardan birisi de sendikalardır. Sendikalar tarafından DİB'in kurumsal kapasite ve etkinliği yeterli bulunmaktadır. Ayrıca yürütme erki olarak, idari bakımdan il ve ilçe müftülerinin yetkilerinin kısıtlı olduğu, etkinliğinin artması adına üstlendikleri sorumlulukları karşılayabilecek yetkilerin yasal düzenlemelerle verilmesinin gerektiği vurgulanmış olan diğer bir husustur. Vakıf, dernek, sendika ve diğer STK'ların başkanlık hizmetlerine olumlu etkiler den daha fazla sorunların odak noktaları haline geldikleri ve işbirliğine gidilebildiği takdirde etkinliklerinin ve verimliliklerinin de artabileceği değerlendirilmiştir. Bu durumun aksi halinde müftülerin ve diğer görevlilerin üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

Mülakatta kapsamında Diyanet İşleri Başkanı'nın başkanlık görevine seçimle gelmesini ve özerk olması yönünde özellikle sendikaların talebi bulunmaktadır. Ancak diğer bir görüşe göre de bunun personel arasında ayrışmalara sebep olabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Mülakatta yer alan diğer bir husus ise, DİB tarafından gereken araç gereç, ekip ve ekipman tedarik edilmiş olduğu, ancak geçmişle mukayese edildiğinde o dönemim kıt imkanları ile daha özverili işlerin yapıldığı, günümüzde ise hizmetlerin biraz daha geçmişte yapılmış olanların yanında sönük kalmakta olduğu sendikaların yapmış olduğu bir tespittir.

Dış paydaşlardan bir diğeri de belediyeler ve muhtarlıklardır. Kendi bölgeleri içerisinde yer alan camilerle ilgili mülakat sorusuna, DİB'e bağlı cami sayısı toplum ihtiyaçlarının karşılanmasında genel olarak yeterli olduğunu, ancak özellikle bayram ve cuma namazı gibi namazlarda yoğunluğun olması sebebiyle bazen yetersiz kalabildiği belirtilmiştir. Geleceğe yönelik olarak yapılan projelerde ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde planlamaların yapılmasına özen gösterilmekte olduğu vurgulanmıştır. Yerel yönetimler 5393 sayılı belediyeler kanunu kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde bulundukları belirtilmiştir. Örnek olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından camilerde görevlendirilen temizlik, güvenlik ve teknik personel maaşları ile kullanmakta oldukları temizlik ve teknik

malzemelerin giderleri karşılanmaktadır. Bunların dışında camiler ile ilgili sorunların tespiti ve giderilmesi amacıyla da personel görevlendirildiği belirtilmiştir.

Dini alanlarla ilgili hizmetlerin ifasında DİB ile yerel yönetimler ve muhtarlar arasında yetki, görev ve sorumlulukların net hatlarla ayrılmış olmasından dolayı mülakata katılımcı görüşlerine göre kesinlikle bir sorun yaşanmamakta ve hatta gayet uyumlu bir biçimde çalışmaların sürdürüldüğü görülmektedir. Derneklerin cami hizmetleri esnasında sık sık müdahil olmasından dolayı yadsınamayacak düzeyde sıkıntılar da yaşanmakta olduğu görülmektedir. Hizmet kalitesinin artmasını sağlamak, insicamın ve iş birliğinin artırılması maksadıyla kurumlar arasında uyumlu bir şekilde çalışmaya gayret göstermeleri konusunda yasal bir düzenleme ile derneklerin denetimi ve yönetimi konusunda müftülerin yetkilendirilimsinin daha doğru olacağı kanaati ön plana çıkmaktadır. Camilerin yönetim ve hizmet giderlerinin karşılanmasında bazı belediyeler tarafından temizlik, güvenlik ve teknik personellerin maaşlarının karşılanması, bakım onarım faaliyetlerine destek sağlamak yoluyla yardımcı olmaktadırlar. Bu amaçlarla bütçesi bulunmayan diğer belediyeler tarafından da hayırsever kişiler buralara yönlendirilmektedir. Bazı camilerde ise cemaatten toplanan yardımlarla bu ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Diğer taraftan bu konularda kullanılmak üzere DİB'e bütçe tahsis edilmesinin daha uygun olacağı görüşünü de ifade eden yerel yöneticiler de bulunmaktadır.

Din hizmetlerinin siyasal görüşlerin üzerinde olması gerekmektedir. Dini konularda özellikle camilerin dışında çok geniş kitlelere hitap ederek Kur'an ve Sünnet ışığında doğru bilgilendirmelerde bulunması, manevi ve ahlaki değerler ile ilkelere bağlılıkların güçlendirmesiyle, milli ve manevi değerlere sahip çıkacak nesillerin yetiştirilmesinde toplumun adeta çimentosu görevini görecek bir yapıda olmalıdır. Bunların yanında kötü alışkanlıklardan uzak durulmasını sağlayacak, düşünen ve üreten milli ve manevi değerlerine bağlı bir toplumun oluşmasına da gereken katkıların sağlaması beklenmektedir.

1-) Diyanet İşleri Başkanlığı, son yıllarda gerçekleştirdiği kuşatıcı ve etkin hizmet anlayışı ve daha da güçlendirilecek yapısıyla din ile ilgili hizmetlerin ifasında suistimallerin oluşmasını önleyebilecek şekilde önlemleri artırabilir. Böylece Diyanet İşleri Başkanlığı, üzerlerinde denetim yetkisi ve etkisi artırılmış dış paydaşları ile birlikte toplumun taleplerini karşılayabilecek şekilde etkin ve yetkin olma konusunda daha fazla işbirliği içerisine girilebilir.

2-) Dış Paydaşlardan olan bir kısım belediyelerin camilerin arsa, inşaat, imar, proje, tadilat, bakım ve onarım gibi işler ile elektrik, su ve doğalgaz gibi tesisatların yapımında bazı hayırsever vatandaşları yönlendirdikleri görülmüştür. Bu neviden hizmetlerin yerel yöneticilerin kişisel inisiyatif kullanmalarından kaynaklı ve geçici olduğu görülmüştür.Mezkur hizmetlerin yapılacak yasal düzenlemelerle belediyeler tarafından ifası kalıcı olarak sağlanabilir.

3-) Derneklerin cami hizmetleri esnasında sık sık müdahil olmasından dolayı çeşitli sıkıntılar yaşandığı için bu sıkıntıları ortadan kaldırmak adına derneklerin denetimi ve yönetimi konusunda müftülerin yetkileri ön plana çıkarılabilir.

4-) Din Hizmetlerinin siyasi görüşlerin üzerinde olması gerekmektedir. Dini konularda özellikle camilerin dışında çok geniş kitlelere hitap edecek Kuran ve Sünnet ışığında milli ve manevi değerlere bağlı nesiller yetiştirebilecek yol ve yöntemler artırılmalıdır.

5-) Atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerde liyakat,ehliyet,hakkaniyet ve performans gibi kriterlere daha fazla özen gösterilebilir.

6-) İç Paydaşlardan cami ve müftülük hizmetleri için görevlilerinin sürekli halktan yardım toplanması hususunda muzdarip oldukları görülmüştür. Mesleğin saygınlığına zarar verdiğinden bu uygulanmaya son verilerek genel bütçeden mezkur hizmetler için ayrıca pay verilmesi cihetine gidilebilir.

7-) İç Paydaşlardan Cami görevlilerinin maaşları,yolluklar,fazla mesai ücretleri ve haftalık izin günleri gibi yeni düzenlemeler ile statüleri ve özlük hakları diğer kurumdaki memurlar ile aynı düzeye getirilerek çalışma barışı sağlanmış olabilir.

8-) Soruşturma ve incelemelerde müstear şikayetlerin dikkate alınarak teftiş kurulunca işlem yapılması (asılsız iddialarla yapılan inceleme ve soruşturmalar personel lehine sonuçlansa da) çalışanların moral ve motivasyonuna,çalışma azim ve isteklerine zarar verdiğinden konu hakkında daha fazla özen gösterilerek ceza-ödül sistemi yagın hale getirelerek çalışanların performnası artırılabilir.

9-) Diyanet İşleri Başkanlığınca, iç paydaşların Belediyeler ile etkileşim ve iletişimi daha aktif düzeye getirilerek elde edilecek araç ve gereçlerle toplumun tümüyle daha hızlı,daha rahat ve kolay ulaşılarak ihityaç sahibi yoksul insanlar başta olmak üzere maddi ve manevi ihtiyaçları anında karşılama olanağı elde edebilir

10) Camilerin bakım ve onarımı ile temizlik gibi hizmetlerin yerel yönetimler tarafından ifasını sağlanması hususunda siyasi erk tarafından yasal bir zorunluluk haline getirilmesi için gerekli çalışmalar yapılabilir.

Böylece Diyanet İşleri Başkanlığı, Belediyeler ve medeniyet tasavvurumuzun bileşenleri olan vakıf ve dernekler ile birlikte daha etkin,kalıcı,sağlıklı ve verimli kamu hizmeti sunma imkanına sahip olabilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Akay, Hale: **"Devlet-din Ekseninde Özgürlükler, Hizmetler ve Finansmanı"**, Toplum ve Bilim,s.10-47, 2011.

Akgündüz, Mustafa: **Osmanlı Devleti'nde Şeyhülislamlık**, 219-314'den aktaran: İştar Gözaydın, Diyanet Türkiye Cumhuriyeti'nde Dinin Tanzimi, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009.

Berkes, Niyazi: **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002.

John W. Creswell **Araştırma Deseni,** (Çev Edt: Demir, S. B.). Ankara: Eğiten Kitap, 2017.

Çakır, Ruşen ve Bozan, İrfan: **Sivil, Şeffaf ve Demokratik Bir Diyanet İşleri Başkanlığı Mümkün mü?** İstanbul, Tesev Yayınları, 2005.

Gözaydın, İştar: **Diyanet, Türkiye Cumhuriyeti'nde Dinin Tanzimi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009.

Frederick J Gravetter ve Lori-Ann B. Forzano **Research Methods For The Behavioral Sciences,** USA: Linda Schreiber-Ganster, 2012.

Kara, İsmail: **Cumhuriyet Türkiyesi'nde Bir Mesele Olarak İslâm**, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2010.

Merriam, Sharan ve Bierema. **Nitel Araştırma: Desen Ve Uygulama İçin Bir Rehber,** (Çev: S. Turan, S.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2013.

Özay, İlhan: **Devlet İdari Rejim ve Yargısal Korunma**, İstanbul, 1986.

Şerif, Mardin: **Din ve İdeoloji**, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara, 1969.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,** Ankara: Seçkin Yayınları, 2003.

MAKALELER

Akın, Ahmet: "Osmanlı'da Din Görevlisinin Konumu Üzerine Değerlendirmeler", **KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 8, s. 70-85.

Aydın, Mehmet: "Avrupa Birliği, Din ve Diyanet", **İslâmiyat Dergisi**, IV. Cilt, Sayı 1, s. 17-39, 2001.

Bozan, İrfan: Devlet ile Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri Bir Kurum: **Diyanet İşleri Başkanlığı,**Tesev, 2007; Ali Çarkoğlu ve Binnaz Toprak, Türkiye'de Din, Toplum ve Siyaset, İstanbul: Tesev, 2000.

Bulut, Mehmet: "Din Görevlileri Üzerine Bazı Tespitler", **Diyanet Aylık Dergi**, Sayı: 41/3, s. 49-63, 2005.

Charles, Taylor: A Secular Age, Cambridge: **TheBelknapPress of Harvard UniversityPress**,2007.

Gürsoy, Şahin ve Çapcıoğlu, İhsan: "Din- Kimlik İlişkisi Üzerine", **Toplum Bilimleri Dergisi**, Ocak-Haziran 2006-2009, s. 116.

Hatipoğlu, Mehmet: "Diyanet Meselemiz", **İslâmiyat Dergisi**, IV. Cilt, Sayı 1, 2001.

Karaman, Fikret: "Dini Hizmetlerin Dünü ve Bugünü", **Diyanet Avrupa Aylık Dergi**, s. 26-30, 2000.

Kaydu, Ekrem: "Osmanlı Devleti'nde Şeyhu'l-İslâm Müessesinin Ortaya Çıkışı", **İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi**, Sayı II,s. 201-205, 1977.

Özay, İlhan: "Cumhuriyetin Dini", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD)**, Sayı 3, s. 79–83.

Şimşir, Mehmet: "T.C. Diyanet İşleri Başkanlığına Geliş Sürecinde Osmanlı Devleti'nde Şeyhu'l- İslâmlık Müessesesi", **Diyanet İlmî Dergi**, Cilt 43, Sayı 4, s. 86, 2007.

Yar, Erkan: "Dinin Siyasallaşması ve Dinsel Bürokrasi",**İslâmiyat Dergisi**, IV. Cilt, Sayı 1, s. 43, 2001.

Türnüklü, Abbas: Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, Sayı 24, s. 543-559, 2000.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

DİB: http://www.diyanet.gov.tr, (Erişim Tarihi: 2017).

RAPORLAR

DİB: DİB Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB), **2012 Yılı Faaliyet Raporu**, Ankara, 2013.

DİB: DİB Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB), **2016 Yılı Faaliyet Raporu**, Ankara, 2017.

TEZLER

Kenar, Ceren: "BargainingbetweenIslamandKemalism: An Investigation of OfficialIslamthroughFridaySermons", **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.

Şahiner, Mevlüt: Camilerde Hutbe ve Diyanet İşleri Başkanlığı Kayseri İl Müftülüğü Hutbelerinde Kullanılan Hadislerin Tahriç ve Tahlili, **Basılmamış Yüksek Lisans Tezi**,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2012.

Yavuzer, Hasan: "Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizleri", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Soysal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005.

EKLER

EK:1. MÜLAKAT YERLERİ

İÇ PAYDAŞLAR	DIŞ PAYDAŞLAR
İl Müftülüğü/ Adana	Adana TD V.Şb.
İl Müftülüğü/ Bursa	Yüreğir TDV Şb.
İl Müftülüğü/İstanbul	Tekirdağ TDV.Şb
İl Müftülüğü/ Tekirdağ	Bursa TDV. Şb
İlçe Müftülüğü/ Kadıköy	Vakıflar Bl.2.Böl. Müd.
İlçe Müftülüğü/Üsküdar	Maltepe Merkez Camii Derneği
İlçe Müftülüğü/ Maltepe	Maltepe Girne Mah. Merkez Camii Derneği
Dilovası İlçe Müftülüğü/Kocaeli	Maltepe Mavievler Camii Derneği
Altındağ İlçe Müftülüğü/Ankara	Beyoğlu Dolmabahçe Camii Derneği
Yüreğir İlçe Müftülüğü/Adana	Eminönü Yeni Camii Derneği
Fatih Camii/Fatih	Kilimli Ulu Camii Vakfı/Zonguldak
Eminönü Yeni Camii/Fatih	Türkiye Diyanet ve Vakıf görevlileri Sendikası
Şehzadebaşı Camii/Fatih	Türk Diyanet Vakıf Sendikası
Arap Camii/Beyoğlu	İBBB. Destekleme Dairesi Başkanlığı
Hacıbayram-ı veli Camii/Ankara	Maltepe Belediye Başkanlığı
Kaptanıderya İ.Paşa Camii/Fatih	Pendik Belediye Başkanlığı
Marputcular Camii/Fatih	Üsküdar Belediye Başkanlığı
Bostancı Kuloğlu Camii/Kadıköy	Beyoğlu Belediye Başkanlığı
Merkez Camii/ Maltepe	Oltu Belediye Başkanlığı
Mavievler Camii/Maltepe	Girne Mahallesi Muhtarlığı Maltepe/İstanbul
Girne Mahallesi Merkez Camii/Maltepe	Zümrütevler Mahallesi Muhtarlığı Maltepe/İstanbul
Merkez Camii/Narman/Erzurum	Aydınevler Mahallesi Muhtarlığı Maltepe/İstanbul
	Gülsuyu Mahallesi Muhtarlığı Maltepe/İstanbul

EK: 2. MÜLAKAT SORULARI

Merhaba,

Adım Osman Nuri BEDİR, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans öğrencisiyim. Vakit ayırabilirseniz sizinle bir mülakat yapmak istiyorum. Mülakatın amacı; Kamu Yönetimi Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı'na Paydaşların Etkilerini belirlemek olacaktır.

Vereceğiniz cevapların doğruluğu araştırmanın güvenilirliğini de artıracaktır.

Araştırma kapsamında elde edilen verilen bilimsel amaçlar dışında başka herhangi bir şekilde kullanılmayacaktır. Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

İÇ PAYDAŞLAR

1-Müftüler (Kurum Yöneticileri)

A) Demografik sorular

1-Adınız soyadınız nedir?

2-Yaşınız ve eğitim durumunuz nedir?

3-Medeni durumunuz? Çocuğunuz var mı?

4-Sorumluluk Bölgeniz?

B) Ekonomik sorunlara ilişkin sorular

1-Kurum bütçesini yeterli buluyor musunuz?

2-Aylık, fazla mesai ücreti, yolluk ve ders ücretleri gibi ödenekleri yeterli buluyor musunuz?

3-Camiler ve diğer hizmet binaları gibi yerleşkelerin giderlerini karşılamakta yaşadığınız sorunlar nelerdir?

4-Genel bütçeden ayrılan payın dışında başkaca ekonomik kaynak alanları var mı?

5-Görevlilere Camilerde bağış toplatılması hususundaki düşünceleriniz nelerdir?

C) Çalışma hayatına ilişkin sorular?

1-Kurumsal kapasite ve etkinliği yeterli buluyor musunuz?
2-Merkez ve taşra teşkilatı arasındaki yönetişim, iletişim ve etkileşimi yeterli buluyor musunuz? Başlıca sorun alanları nelerdir?
3-İl ve ilçe müftüleri yetkilerini yeterli buluyor musunuz? Yerinden yönetim hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
4-İç denetim Birimi'nin uygulamalarını sağlıklı buluyor musunuz? Yaşanan problemlere yönelik önerileriniz nelerdir?

5-Personelin performansını, görgü ve bilgilerini artırmayı hedefleyen, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan desteklemeyi amaçlayan düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?
6-Vakıf, dernek ve diğer STK'ların Başkanlık hizmetlerine katkısı ve verimliliği konusundaki etkilerini değerlendirir misiniz?
7-Başkanlığın atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerinde hakkaniyet, adalet ve eşitlik ilkelerine riayet edildiğine inanıyor musunuz? Yeni düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?
8-Müftülerin toplum nezdindeki yeri, saygınlığı, sosyal statüsü ve protokol sırasındaki yerini yeterli buluyor musunuz?
9-Değişen ve dönüşen dünya konjonktürüne uygun olarak Kurum tarafından geliştirilen stratejik yönetim araçları var mıdır? Hizmet stratejileri yeterli düzeyde belirlenmiş midir?
10-Din hizmetlerinin anayasal kurum olan DİB' tarafından yürütülmesi için kadro sayısının, nitelikli personel sayısının ve fiziki şartların nicelik bağlamında yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
11-Kurumun yönetimi bağlamında politik erkin etkilediğini düşünüyor musunuz?
12-Diyanet İşleri Başkanı'nın seçimle/atama ile işbaşına gelmesi konusunda ki düşünceleriniz nelerdir?

13-Hizmetlerin etkinliği ve verimliliği için başkanlığın yeterli derece de araç gereç, ekip ve ekipman sağladığını düşünüyor musunuz?
14-Kurum, Avrupa birliği ile entegrasyon sürecinde ne gibi değişiklikler gitmiştir?
15-Din Hizmetleri'nin STK'lar kanalıyla yürütülmesi hususunda ki düşünceleriniz nelerdir?

2-Cami Yöneticileri (İmam-Hatip)

A)Demografik sorular,

1-Adınız soyadınız?
2-Yaşınız ve eğitim durumunuz nedir?
3-Medeni durumunuz? Çocuğunuz var mı?
4-Sorumluluk Bölgeniz?

B) Ekonomik sorunlara ilişkin sorular

1-Kurum bütçesini yeterli buluyor musunuz?
2-Aylık, fazla mesai ücreti, yolluk ve ders ücretleri gibi ödenekleri yeterli buluyor musunuz?
3-Camiler ve diğer hizmet binaları gibi yerleşkelerin giderlerini karşılamakta yaşadığınız sorunlar nelerdir?
4-Genel bütçeden ayrılan payın dışında başkaca ekonomik kaynak alanları var mı?
5-Görevlilerin Camilerde bağış toplatılması hususundaki düşünceleriniz nelerdir?

D) Çalışma hayatına ilişkin sorular?

1-Kurumsal kapasite ve etkinliği yeterli buluyor musunuz?
2-Merkez ve taşra teşkilatı arasındaki yönetişim, iletişim ve etkileşimi yeterli buluyor musunuz? Başlıca sorun alanları nelerdir?
3-İl ve ilçe müftüleri yetkilerini yeterli buluyor musunuz? Yerinden yönetim hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
4-İç denetim Birimi'nin uygulamalarını sağlıklı buluyor musunuz? Yaşanan problemlere yönelik önerileriniz nelerdir?

5-Personelin performansını, görgü ve bilgilerini artırmayı hedefleyen, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan desteklemeyi amaçlayan düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?

6-Vakıf, dernek ve diğer STK'ların Başkanlık hizmetlerine katkısı ve verimliliği konusundaki etkilerini değerlendirir misiniz?

7-Başkanlığın atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerinde hakkaniyet, adalet ve eşitlik ilkelerine riayet edildiğine inanıyor musunuz? Yeni düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?

8-Müftülerin toplum nezdindeki yeri, saygınlığı, statüsü ve protokol sırasındaki yerini yeterli buluyor musunuz?

9-Değişen ve dönüşen dünya konjonktürüne uygun olarak Kurum tarafından geliştirilen stratejik yönetim araçları var mıdır? Hizmet stratejileri yeterli düzeyde belirlenmiş midir?

10-Din hizmetlerinin anayasal kurum olan DİB' tarafından yürütülmesi için kadro sayısının, nitelikli personel sayısının ve fiziki şartların nicelik bağlamında yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

11-Kurumun yönetimi bağlamında politik erkin etkilediğini düşünüyor musunuz?

12-Diyanet İşleri Başkanı'nın seçimle/atama ile işbaşına gelmesi konusunda ki düşünceleriniz nelerdir?

13-Hizmetlerin etkinliği ve verimliliği için başkanlığın yeterli derece de araç gereç, ekip ve ekipman sağladığını düşünüyor musunuz?

14-Kurum, Avrupa birliği ile entegrasyon sürecinde ne gibi değişiklikler gitmiştir?

15-Din Hizmetleri'nin STK'lar kanalıyla yürütülmesi hususunda ki düşünceleriniz nelerdir?

3-DIŞ PAYDAŞLAR (TDV, Vakıflar İstanbul 2.Böl.Müd, Özel vakıflar, Dernekler)

A)Demografik sorular,

1-Adınız soyadınız?

2-Yaşınız ve eğitim durumunuz nedir?

3-Medeni durumunuz? Çocuğunuz var mı?
4-Sorumluluk Bölgeniz?

B) Yönetim ve hizmet alanı ile ilgili sorular

1-Kuruluş Amacınız nedir?
2-DİB'hizmetlerine katkılarınız nelerdir?
3-Faaliyetlerin ifasında karşılaşılan başlıca problemler nelerdir?
4-Yönetim de yetki karmaşası yaşanmakta mıdır?

C) Mülkiyet ve personel sorunları ile ilgili sorular

1-Kuruluşunuzun mülkiyeti var mıdır?
2-Hizmetin ifasına yönelik kaç adet personeliniz vardır?
3-Paydaş olarak mülkiyetlerin sevk ve idaresinde Müftülüklerle idari anlamda karşılaştığınız sorunlar var mıdır?
4-Cami ve diğer yerleşkelerin toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte midir?
5-Mabetlerin Özürlülerin ulaşımı için Fiziki şartların iyileştirilmesi konusunda ne gibi düzenlemeler yaptınız?

D) Ekonomik sorunlar ile ilgili sorular

1- Yönetim ve hizmet giderlerini karşılamak için genel bütçeden pay alıyor musunuz?
2-İnşaat, tadilat, bakım, onarım ve temizlik gibi giderleri ne şekilde karşılamaktasınız? Yerel yönetimlerin katkısı var mıdır?
3-Kira benzeri akar ve gelir kaynaklarınız var mıdır?
4-Mahalli yönetimlerden ayni ve nakdi yardım ve destek alıyor musunuz?
5-Elektrik, su ve doğalgaz gibi giderler ne şekilde karşılanmaktadır?

4) DIŞ PAYDAŞLAR (Sendikalar)

A)Demografik sorular,

1-Adınız soyadınız?
2-Yaşınız ve eğitim durumunuz nedir?
3-Medeni durumunuz? Çocuğunuz var mı?
4-Sorumluluk Bölgeniz?

B) Ekonomik sorunlara ilişkin sorular

1-Kurum bütçesini yeterli buluyor musunuz?
2-Aylık, fazla mesai ücreti, yolluk ve ders ücretleri gibi ödenekleri yeterli buluyor musunuz?
3-Camiler ve diğer hizmet binaları gibi yerleşkelerin giderlerini karşılamakta yaşadığınız sorunlar nelerdir?
4-Genel bütçeden ayrılan payın dışında başkaca ekonomik kaynak alanları var mı?
5-Görevlilerin Camilerde bağış toplatılması hususundaki düşünceleriniz nelerdir?

C) Çalışma hayatına ilişkin sorular?

1-Kurumsal kapasite ve etkinliği yeterli buluyor musunuz?
2-Merkez ve taşra teşkilatı arasındaki yönetişim, iletişim ve etkileşimi yeterli buluyor musunuz? Başlıca sorun alanları nelerdir?
3-İl ve ilçe müftüleri yetkilerini yeterli buluyor musunuz? Yerinden yönetim hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
4-İç denetim Birimi'nin uygulamalarını sağlıklı buluyor musunuz? Yaşanan problemlere yönelik önerileriniz nelerdir?
5-Personelin performansını, görgü ve bilgilerini artırmayı hedefleyen, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan desteklemeyi amaçlayan düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?

6-Vakıf, dernek ve diğer STK'ların Başkanlık hizmetlerine katkısı ve verimliliği konusundaki etkilerini değerlendirir misiniz?

7-Başkanlığın atama, yer değiştirme, nakil ve görevde yükselme gibi iş ve işlemlerinde hakkaniyet, adalet ve eşitlik ilkelerine riayet edildiğine inanıyor musunuz? Yeni düzenlemelere ihtiyaç var mıdır?

8-Müftülerin toplum nezdindeki yeri, saygınlığı, statüsü ve protokol sırasındaki yerini yeterli buluyor musunuz?

9-Değişen ve dönüşen dünya konjonktürüne uygun olarak Kurum tarafından geliştirilen stratejik yönetim araçları var mıdır? Hizmet stratejileri yeterli düzeyde belirlenmiş midir?

10-Din hizmetlerinin anayasal kurum olan DİB' tarafından yürütülmesi için kadro sayısının, nitelikli personel sayısının ve fiziki şartların nicelik bağlamında yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

11-Kurumun yönetimi bağlamında politik erkin etkilediğini düşünüyor musunuz?

12-Diyanet İşleri Başkanı'nın seçimle/atama ile işbaşına gelmesi konusunda ki düşünceleriniz nelerdir?

13-Hizmetlerin etkinliği ve verimliliği için başkanlığın yeterli derece de araç gereç, ekip ve ekipman sağladığını düşünüyor musunuz?

14-Kurum, Avrupa birliği ile entegrasyon sürecinde ne gibi değişiklikler gitmiştir?

15-Din Hizmetleri'nin STK'lar kanalıyla yürütülmesi hususunda ki düşünceleriniz nelerdir?

5) DIŞ PAYDAŞLAR (Belediyeler ve Muhtarlar)

A) Demografik sorular,

1-Adınız soyadınız?

2-Yaşınız ve eğitim durumunuz nedir?

3-Medeni durumunuz? Çocuğunuz var mı?

4-Sorumluluk Bölgeniz?

B) Yönetim ve hizmet alanı ile ilgili sorular

1-Bölgenizde DİB'na bağlı cami sayısı toplumun ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli midir?
2-DİB' hizmetlerine katkılarınız nelerdir?
3-Faaliyetlerin ifasında karşılaşılan başlıca problemler nelerdir?
4-Yönetim de yetki karmaşası yaşanmakta mıdır?

C) Mülkiyet ve personel sorunları ile ilgili sorular

1-Kurumunuzun DİB'na tahsisli mülkiyeti var mıdır?
2-Hizmetlerinin ifasına yönelik kaç adet personeliniz vardır?
3-Paydaş olarak mülkiyetlerin sevk ve idaresinde Müftülüklerle idari anlamda karşılaştığınız sorunlar var mıdır?
4-Cami ve diğer yerleşkelerin toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte midir?
5-Mabetlerin Özürlülerin ulaşımı için Fiziki şartların iyileştirilmesi konusunda ne gibi düzenlemeler yaptınız?

D) Ekonomik sorunlar ile ilgili sorular

1- Camilerin Yönetim ve hizmet giderlerini karşılamak için genel bütçeden pay alıyor musunuz?
2-Camilerin arsa, inşaat, imar, plan, proje, tadilat, bakım, onarım ve temizlik gibi iş ve işlemlerinde Yerel yönetimlerin katkısı var mıdır?
3-Yerel yönetim olarak mabetlere ayni ve nakdi yardım ve destekte bulunuyor musunuz?
5-Camilerin Elektrik, su ve doğalgaz gibi giderlerin karşılanmasında katkınız var mıdır?